

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 803

7. RUJNA 2018. CIJENA 50 DINARA

■ **Uvjeti osigurani,
treba ih koristiti**

4

Učinci *Subotičke deklaracije*,
dvije godine poslije
Zahtjevi,
riješeni i neriješeni

6

Slučaj Bereg: Roditelji hoće,
pa neće nastavu na hrvatskom
Pritisci prekrojili želje

12

Savjetnica predsjednika HNV-a
Jasna Vojnić o početku školske
godine
Uvjeti osigurani,
treba ih koristiti

26

U Srijemskim Karlovcima,
na odlučujućem mjestu
europske povijesti
Čuvari Kapele mira

30

VI. *Žensko tradicijsko češljanje i*
izrada ogavlja Hrvatica u regiji
Prema dobi
i statusu žene

40

Etnokamp 2018. u Subotici
Zajedništvo
koje se pamti

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,

24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Jasna Vojnić (predsjednica), Ladislav Suknović

(zamjenik predsjednice), Martin Bačić,

Antun Borovac, Josip Dumendžić,

Petar Pifat, Josip Stantić, Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura i urednik Kužiša)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka i korektorica)

Željka Vukov

(novinarka, urednica Hrcka)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Davor Bašić Palković

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Strah od sebe

Jedan od ključnih izazova za pripadnika bilo koje manjine u bilo kojoj državi, bilo gdje na svijetu, je – kako istodobno sačuvati vlastiti identitet, vrijednosti, kulturu, jezik i biti integriran u društvo u kojemu živiš, u državi čiji si građanin. Nasuprot onoj široko prihvaćenoj paroli (još iz doba socrealizma) kako nije važno koje si nacije već je važno kakav si čovjek, znanstvenici tvrde kako je za integriranje u društvo, za uspjeh u školi, profesiji, društveni položaj u društvu pa i psiho-socijalnu stabilnost itekako bitno koje si nacije, odnosno bitno je jesi li pripadnik većinskog ili manjinskog naroda. Naime, za pripadnike većinskog naroda pitanje očuvanja kulture i integriranosti u društvo se ne postavlja jer budući da pripadaju dominantnoj kulturi njihov jezik i pismo, vrijednosti, tradicionalnu kulturu čuvaju, razvijaju i promoviraju sve institucije u društvu od političkih, preko kulturnih, medijskih do obrazovnih. S druge strane, pripadnici manjina moraju činiti dodatne napore kako bi očuvali vlastitu kulturu, i istodobno bili prihvaćeni kao ravnopravni i poštovani članovi društva. Taj proces je često težak i proturječan, napose u postkonfliktnim društvima, kao što je naše. U društvu u kojem se malo tko ustručava od političara do medija da cijeli hrvatski narod nazivaju svakakvim imenima. Znae već. I kako u takvom okruženju pomiriti vlastitu kulturu i kulturu šireg društva? Kako prihvatiti samog sebe, takvog kakav jesi i stalno razmišljati hoće li okolina prihvatiti tebe i tvoju djecu takvog kakav jesi? To ovisi i od društva i od obitelji i od pojedinca. I od većine i od manjina. Teorijski, idealan način integracije bi bio kada bi postojala snažna identifikacija s vlastitom kulturom a isto tako i integriranost u dominantnu kulturu, jer moramo znati odakle potičemo, tko smo i što smo kako bismo znali kuda idemo. Teorijski, idealno bi bilo kada bi i većinski narod i državne institucije razumijevali specifičnosti manjinskog položaja i podupirali kako očuvanje njihove kulture tako i njihovu integraciju (ne i asimilaciju) u društvo.

Konkretno, za pripadnika većinskog naroda, kada upisuje svoje dijete u prvi razred, nema dileme na kojem jeziku će se njihovo dijete obrazovati. Pa na materinjem. Sasvim prirodno i normalno. Za pripadnika hrvatske manjine, kao što smo to vidjeli svih ovih godina, ovo se čini kao jedna od najtežih odluka, i većina Hrvata se odlučuje da njihovo dijete pohađa nastavu na jeziku (i pismu) većine a ne vlastitom. Po tome se razlikuju i od pripadnika većinskog ali i drugih manjinskih naroda. Malo je prostora sada ulaziti u uzroke takvoga stanja, a nedovoljno je i istraživana ova problematika, iako je problem odavno evidentan. Slučaj prvog razreda u Bregu ove godine rječito govori o tome kako nešto što bi trebalo biti sasvim normalno i prirodno to ipak nije i da pravo na obrazovanje na materinjem jeziku, barem kada su u pitanju Hrvati, još uvijek nije sasvim uobičajena stvar. Čak ni za same Hrvate, pa se roditelji koji su se opredijelili da im djeca uče na hrvatskom jeziku »iz nekih razloga« na početku školske godine predomisle.

J. D.

Učinci *Subotičke deklaracije*, dvije godine poslije

Zahtjevi, riješeni i neriješeni

Predsjednik Srbije Aleksandar Vučić kaže da je popis »100 posto završen« jer je država ispunila svih 26 zahtjeva* Predsjednik DSHV-a Tomislav Žigmanov kaže kako su zahtjevi realizirani zahvaljujući Vučićevom izravnom angažiranju, ali da Hrvati u Srbiji još uvijek bilježe i probleme u ostvarivanju svojih prava

»**P**redsjednik Republike Srbije **Aleksandar Vučić** pokazao se kao vjerodostojna, angažirana i odgovorna osoba kada je riječ o rješavanju ili početku rješavanja zahtjeva hrvatske zajednice koje smo mu predstavili 20. veljače nakon njegova službena posjeta Zagrebu«, izjavio je za *Hinu* predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i zastupnik u Skupštini Srbije **Tomislav Žigmanov**, te kazao da sve preuzete obveze ipak nisu riješene.

Naime, predsjednik Vučić ustvrdio je da su ispunjeni svi zahtjevi za poboljšanje položaja hrvatske nacionalne manjine u Srbiji, predviđeni *Subotičkom deklaracijom* koju je u lipnju prije dvije godine potpisao s hrvatskom predsjednicom **Kolindom Grabar-Kitarović**.

100 posto završeno

»Mislim da se mi Srbi trebamo ponositi time šta činimo za poboljšanje položaja hrvatske manjine u Srbiji«, rekao je Vučić novinarima u Zrenjaninu koncem kolovoza i naglasio da je popis »100 posto završen«, jer je država ispunila svih 26 zahtjeva. Predsjednik Srbije je najavio da će za 20 dana priopćiti koji su sve zahtjevi ispunjeni kako bi se Hrvati osjećali dobro u Srbiji i poštovali državu u kojoj žive.

Komentirajući ovu Vučićevu izjavu Žigmanov je rekao da su zahtjevi koje je predsjednik Srbije nabrojao realizirani zahvaljujući upravo »Vučićevom izravnom angažiranju« te da je »riječ o konkretnim problemima s kojima su se pripadnici hrvatske zajednice u Srbiji suočavali« u kontekstu ostvarivanja manjinskih prava:

»Napose u dijelu financiranja rada pojedinih udruga, otvaranja lektorata za hrvatski jezik na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, te otvaranja novih obrazovnih profila na hrvatskom jeziku u srednjim školama, zatim rješavanja komunalnih i infrastrukturnih objekata u naseljima gdje u većini žive Hrvati – most Šmaguc u Monoštoru i Dom kulture u Tavankutu, pitanje kup-

nje dijela rodne kuće bana **Jelačića** u Petrovaradinu, otvaranje dijaloga s biskupima Katoličke crkve, uključivanje predstavnika hrvatske zajednice u tijela Vlade Autonomne Pokrajine Vojvodine«, istaknuo je Žigmanov.

Prijepori i neriješeni problemi

»Jedini prijemor koji je ostao jest pitanje povrata Hrvatskog doma u Srijemskoj Mitrovici tamošnjoj hrvatskoj zajednici, što je – na koncu – i sam predsjednik Vučić priznao«, naveo je Žigmanov za *Hinu*.

On je istodobno istaknuo kako »Hrvati u Srbiji još uvijek bilježe i probleme u ostvarivanju svojih prava«.

»Najnoviji slučaj su opstrukcije oko otvaranja razreda na hrvatskom jeziku u Beregu ili podizanja poprsja pjesniku **Aleksi Kokiću** u Subotici«, naveo je Žigmanov, uz ocjenu da je riječ o »posljedicama deficita u vladavini prava i nerazvijenih manjinskih politika«.

Žigmanov je to okarakterizirao »izostankom proaktivnog odnosa dijela javne uprave kada su u pitanju legitimni interesi pripadnika hrvatske zajednice«, ocijenivši kako »to onda znači da imamo situacije da se novi problemi otvaraju«.

Predsjednik DSHV-a ukazao je na prvu točku *Subotičke deklaracije* o unaprjeđenju bilateralne zaštite manjina – hrvatske u Srbiji i srpske u Hrvatskoj – temeljem međudržavnog Sporazuma dviju država »gdje se izričito govori i o zastupljenosti manjina u zakonodavnoj razini vlasti na svim razinama, te u izvršnoj na lokalnoj razini«.

»To još uvijek nije riješeno«, istaknuo je Žigmanov, naglasivši da tome treba pridružiti i »pitanje razmjerne zastupljenosti u tijelima državne uprave«, te »pitanje prava na upravu u obrazovnim i kulturnim ustanovama, prava na službenu uporabu jezika i pisma«.

»I na koncu, ali ne i manje važno, imamo kao posljedicu nesporazuma i napetosti u hrvatsko-srpskim odnosima gotovo

stalno i snažno antihrvatsko raspoloženje u dijelu javnosti, što onda za posljedicu ima raširen strah i nespремnost Hrvata da sudjeluju u javnom životu», ocijenio je Žigmanov.

Jedini predstavnik hrvatske manjinske zajednice u aktualnom sazivu Skupštine Srbije, ali kao zastupnik s oporbene liste Demokratske stranke, Žigmanov poručuje kao hrvatska zajednica u Srbiji »bilježi i pozitivno doživljava sve pomake kao posljedicu neposredne angažiranosti predsjednika Vučića«.

»No, ujedno ukazujemo da još uvijek nailazimo i na probleme, koji se ne rješavaju po slovu zakona«, istaknuo je Žigmanov.

Subotička deklaracija

Da podsjetimo, *Subotičku deklaraciju* o unaprjeđenju odnosa i rješavanju otvorenih pitanja između Srbije i Hrvatske Vučić je,

Aleksandar Vučić

tada kao premijer Srbije, potpisao s hrvatskom predsjednicom Kolindom Grabar-Kitarović u Subotici 20. lipnja 2016. nakon što su zajedno posjetili predstavnike manjinskih nacionalnih zajednica Srba u istočnoj Slavoniji i Hrvata u Bačkoj.

Vučić je, početkom kolovoza, u kontekstu prijepora o različitim srpsko-hrvatskim pogledima na akciju *Oluja*, poručujući kako unatoč tome želi dobre odnose s Hrvatskom pojedinačno pobrojao što je sve Srbija učinila sukladno njegovim ranijim dogovorima s predsjednicom Hrvatske i predstavnicima hrvatske zajednice u Srbiji.

Dnevni list *Politika* je početkom kolovoza objavio popis od 24 zahtjeva, koji su prema riječima predsjednika Vučića ispunjeni ili je njihova realizacija pri kraju, a pod naslovom »Što je sve Srbija učinila za 'svoje' Hrvate«. Za potrebe rada i realizacije programa Hrvatskog prosvjetnog društva *Jelačić* Grad Novi Sad izdvaja 800.000 u 2018. godini; upravo se rješava obnova oštećenog mosta u šumi Šmaguc, na kanalu DTD u Monoštoru, točnije – tender je u tijeku i proces ide po planu; dogovoreno je da pokrajinska vlada angažira do četiri osobe za rad u pokrajinskim tajništvima; ostalo je da Hrvatsko nacionalno vijeće i DSHV pripreme biografije i odrede tko će biti delegiran za rad u pokrajinskim tijelima; dogovoreno je veće uključnje Hrvata u policiju Srbije, posebno na područjima gdje Hrvati žive i također se čeka prijedlog hrvatske zajednice; potpisan je sporazum za izbor lektora, za Univerzitet u Novom Sadu, na hrvatskom jeziku, i procedura iz-

bora lektora je u tijeku; nastavljeno je proširenje mreže obrazovnih profila u Srednjoj medicinskoj školi u Subotici i u osnovnim školama u Žedniku i Sonti na hrvatskom jeziku i to u dogovoru s Hrvatskim nacionalnim vijećem; srednje škole su riješene, a procedura za osnovne je u tijeku; dano je dodatnih 100.000 eura za rješavanja pitanja otkupa i uređenja rodne kuće bana Jelačića u Petovaradinu, na 500.000 eura, koliko je već dano; rješava se pitanje povrata Hrvatskog doma Hrvatskom kulturnom centru *Srijem* iz Srijemske Mitrovice; pošto ima imovinskih problema, država Srbija je ponudila za jedan euro zakup na 50 godina, ali, pošto predstavnici Hrvata hoće vlasništvo – to se sada rješava; dogovoreno je uspostavljanje dijaloga s predstavnicima Katoličke crkve u Subotici, a riječ je o pitanju restitucije, oporezivanja imovine u Subotici i Bečeju; predsjednik Srbije je već obavio neke razgovore, a pozvao je, kako je sam rekao, biskupe na sa-

Tomislav Žigmanov

stanak, pa se i to rješava; dogovorena je obnova Doma kulture u Tavankutu, projekt je završen, izdana građevinska dozvola, i osigurano 40 milijuna dinara, koliko je potrebno za radove; dogovoreno je da Vlada Vojvodine bude pokrovitelj *Dužijance* u 2018. godini i to je podržala s dva milijuna dinara; dogovoreno je da se započne razgovori u vezi s obilježavanjem mjesta stradanja Hrvata u Srbiji tijekom 90-tih godina prošlog stoljeća, čeka se prijedlog hrvatske zajednice kako bi se to moglo uraditi; dogovoreno da se pruži podrška već postojećoj suradnji između Hrvatskog nacionalnog vijeća i Srpskog narodnog vijeća, da bi mi osigurali dodatni novac za aktivnosti hrvatske manjine i to je realizirano, navodi *Politika*.

Također, Vučić je iznio u javnost i da je bilo postavljeno pitanje privođenja na obavijesne razgovore predstavnika hrvatske zajednice od strane BIA, da je to provjeravano i da su, po njegovoj ocjeni, postignuti značajni rezultati. Bilo je, kako je prenio predsjednik Srbije, i drugih pitanja, poput onih od egzistencijalnog značaja, koja se tiču zapošljavanja ljudi iz vrha hrvatske zajednice, što je također već realizirano.

Srbijanski predsjednik tada nije spomenuo jednu od najvažnijih usuglašenih obveza – zajamčeno mjesto u parlamentu za Hrvate temeljem sporazuma o međusobnoj zaštiti manjina iz 2004.

Izvor: *Politika* i *Hina*

Pritisci prekrojili želje

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje tijekom srpnja dalo je suglasnost za formiranje odjela prvog razreda na hrvatskom jeziku u Beregu. U međuvremenu je petoro roditelja promijenilo mišljenje i traži nastavu na srpskom

Od osmero roditelja i staratelja prvašića u Beregu njih sedmero izjasnilo se za nastavu na hrvatskom jeziku, a na temelju toga Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice dalo je suglasnost da se u Beregu formira odjel prvog razreda na

početak škole, jer roditelji koji su tijekom ljeta promijenili svoje mišljenje glede jezika na kome će njihova djeca pohađati nastavu bili su izričiti u tome da ne žele da njihova djeca, čak ni dok se čeka novo službeno rješenje, prate nastavu na hrvatskom jeziku. Pojedini roditelji razgovarali su povišenim tonovima s ravnote-

ljicom **Renatom Koporan** i predstavnicima Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasnom Vojnić** i **Darkom Sarićem Lukendićem** te zastupnikom u Narodnoj skupštini **Tomislavom Žigmanovim**, koji su trećeg rujna bili u školi u Beregu. Tako se moglo čuti tijekom razgovora kako roditelji neće da im djeca uče hrvatski jezik, jer žive u Srbiji, neće da im djeca uče hrvatsku povijest, neće da djeca pohađaju nastavu po programu države Hrvatske (što nije točno), te da će ukoliko u Beregu bude samo nastave na hrvatskom svoje dijete upisati u drugu školu. Dodatne nejasnoće kod roditelja izazvalo je i to što su dobili popis udžbenika na srpskom jeziku koje trebaju osigurati za prvi razred iako je trebao biti formiran odjel na hrvatskom. Jedna od onih koja je istrajala u svojoj odluci da joj kćerka prvašić pohađa nastavu na hrvatskom je **Julijana Obradović**.

■ Veleposlanik Bakota na sastanku u Beregu

hrvatskom jeziku. I tu bi mogla biti stavljena točka da tijekom ljeta roditelji nisu promijenili svoje mišljenje i zatražili novu anketu u kojoj su se većinom izjasnili za nastavu na srpskom jeziku. A na temelju te ankete oni su prvog dana nove školske godine zatražili da njihova djeca krenu na nastavu na srpskom, a ne na hrvatskom jeziku. Usprkos tome što je jedini službeni dokument u školi trećeg rujna bila suglasnost Pokrajinskog tajništva za formiranje odjela na hrvatskom jeziku.

Osigurati iste uvjete svoj djeci

Prvi školski dan u Osnovnoj školi *Moša Pijade* u Beregu protekao je u poprilično drugačijem ozračju od onog uobičajenog za

■ Atak na legitimne interese

»**V**eć dulje vrijeme sa zabrinutošću pratimo negativne događaje oko otvaranja odjela na hrvatskom u Beregu, jer smo svjedoci da se legitimni interesi i ostvarivanje zakonom propisanih prava Hrvatima različitim nedopuštenim aktivnostima, u kojem sudjeluju i pojedini predstavnici lokalnih tijela vlasti, priječi i onemogućava! Tim prije jer je tako što suprotno obećanjima koje smo dobili od predsjednika Republike Srbije **Aleksandra Vučića**«, kaže Tomislav Žigmanov, republički zastupnik.

»Imam hrvatsko državljanstvo, nadam se da će ga dobiti i djeca, kod kuće držimo hrvatske – šokačke običaje. Koliko vrijeme dozvoli aktivni smo i u hrvatskoj udruzi u selu i sve su to razlozi zbog kojih sam ostala pri svojoj prvoj odluci«, kaže Julijana.

»Prvo sam se odlučila za nastavu na hrvatskom, onda je većina odustala od toga, pitali su me drugi roditelji što sam ja riješila, pa sam se onda i ja priklonila toj većini. Ponovno sam razmislila i sada bih ipak ostala pri prvoj odluci«, kaže **Natalija Pavić**.

Na naš upit je li bilo pritisa na roditelje kaže da je takve priče čula, ali da konkretno ona nije trpjela nikakve pritiske. Roditelji koji su tijekom ljeta promijenili svoje mišljenje nisu željeli davati izjave i čak je jedan roditelj tražio da se tijekom razgovora s predstavnicima hrvatske zajednice isključe kamere. Pogotovo nisu htjeli govoriti o tome jesu li svoj prvotni stav promijenili svojom voljom ili pod pritiscima.

»Prilikom prvih saznanja o tome da postoje pritisci, da se ide po kućama i razgovara s roditeljima u cilju ishodovanja promjene njihovog prethodnog izjašnjenja mi smo o tome obavijestili Ministarstvo obrazovanja Republike Srbije. Djelovanjem pojedinaca u selu izazvana je psihoza i napetost. Ne vidim potrebe i razloga za tim. Imamo suglasnost za pokretanje nastave na hrvatskom jeziku. HNV će za ove učenike osigurati sve poticaje koje daje i drugim učenicima. Međutim, svi koji ne žele pohađati nastavu na hrvatskom jeziku moraju imati uvjete da nastavu po-

hađaju na srpskom jeziku. Bilo da je to kombinirani odjel ili pohađanje neke susjedne škole. Konačno, takva rješenja se nude i Hrvatima u drugim mjestima i ne vidim zašto bi to bio problem u slučaju djece koja ne žele pohađati nastavu na hrvatskom jeziku. Ova vrsta pristisaka je neprihvatljiva. Moram reći sa žaljenjem da nitko od republičkih institucija ovdje nije bio nazočan, a poruke koje bi oni poslali ovdje tijekom razgovora s roditeljima bile bi dobro došle. Vjerujem da su ih neke druge obveze u tome spriječile, ali nitko od njih nije bio ovdje da razgovara s roditeljima i nije bio ovdje da objasni što se događalo tijekom ljeta«, kazao je predsjednik Izvršnog odbora HNV-a **Darko Sarić Lukendić**.

Kronologija

»Ove godine roditeljima smo ponudili mogućnost da djeca pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku, po planu i programu Republike Srbije. Prilikom prve ankete od osam učenika, roditelji sedmero učenika izjasnili su se da žele nastavu na hrvatskom, a jedan staratelj izjasnio se za nastavu na srpskom jeziku. Nakon izvršene ankete obavijestili smo predstavnike HNV-a i Školsku upravu. Vrlo brzo od Pokrajinskog tajništva za obrazovanje dobili smo suglasnost za nastavu na hrvatskom jeziku«, kaže ravnateljica škole **Renata Koporan**.

Nastava na srpskom jeziku

S roditeljima prvašića u Beregu su, na dan zaključenja našeg lista (u srijedu), razgovarali državni tajnik Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave **Ivan Bošnjak**, načelnik Zapadnobačkog okruga **Dušan Marijan**, načelnik odjeljenja za obrazovanje Grada Sombora **Goran Todorčić** i predsjednik IO HNV-a **Darko Sarić Lukendić**. Za sada se nastava u ovoj školi odvija na srpskom jeziku, a o rezultatima razgovora izvijestit ćemo vas u sljedećem broju.

.....

U razgovoru za *Hrvatsku riječ* načelnik Školske uprave **Borislav Staničkov** kaže da su tijekom srpnja u Školsku upravu stigli rezultati ankete roditelja, koji su prosljeđeni Pokrajinskom tajništvu za obrazovanje, koje je 17. srpnja dalo suglasnost za formiranje odjela prvašića na hrvatskom jeziku u Beregu. Ali priča tu nije završena, već, naprotiv, tijekom ljeta dobiva sasvim drugačiji tok, jer su u tih nekoliko tjedana roditelji promijenili svoje mišljenje glede jezika na kojem žele da njihova djeca pohađaju nastavu. Iako su obrazložena onih koji su prvo htjeli nastavu na hrvatskom, pa onda ipak na srpskom da žele da im djeca uče na jeziku države u kojoj žive, da ne žele svoju djecu izdvajati od drugih neslužbeno se može čuti da je ta promjena mišljenja rezultat pristisaka kojima su roditelji bili izloženi.

»Iz nekih razloga roditelji su se predomislili i na sastanku koji smo organizirali oni su tražili da se anketa ponovi, jer oni ipak ne žele da djeca pohađaju nastavu na hrvatskom. S obzirom na to da su meni u interesu prvo djeca i roditelji i kako smatram da je njihovo pravo da se, iz nekih svojih razloga, predomisljaju mi smo ponovili anketu. U ponovljenoj anketi dvoje roditelja je ostalo prvi prvobitnom stajalištu, a ostali su promijenili svoje mišljenje, odnosno izjasnili se da žele da im djeca nastavu pohađaju na srpskom jeziku. S rezultatima ponovljene ankete upoznali smo HNV i Školsku upravu. Problem je nastao jer nakon ove druge ankete mi nismo dobili nikakav odgovor iz Pokrajinskog tajništva ili Ministarstva prosvjete. Dakle, jedini papir koji imamo je odobrenje za formiranje odjela na hrvatskom jeziku na što roditelji ne pristaju. Ovoga tjedna čekamo da se ova situacija razriješi kako bi nastava mogla krenuti normalno«, iznosi kronologiju događanja ravnateljica Koporan.

Rješenje u rukama Ministarstva prosvjete

A novi papir koji bi trebao razriješiti situaciju čeka se iz Ministarstva prosvjete. Barem tako se da iščitati iz odgovora koji je na pitanja *Hrvatske riječi* stigao iz Pokrajinskog tajništva za obrazovanje. U pisanom odgovoru potvrđuje se da je škola obavijestila Ministarstvo prosvjete o rezultatima nove ankete, odnosno o tome da je došlo do smanjenja broja učenika koji žele pohađati nastavu na hrvatskom jeziku.

»Konačnu odluku o tome hoće li se u Beregu realizirati nastava na hrvatskom ili ne donijet će Ministarstvo prosvjete u skladu sa Stručnim uputstvom o formiranju odjela i načina financira-

nja u osnovnim i srednjim školama u školskoj 2018./19. godini«, navodi se u odgovoru koji je potpisao pokrajinski tajnik **Mihály Nyilas**.

U dopisu tajništva izostao je odgovor na pitanja je li škola imala pravo uraditi novu anketu, ali i konkretan odgovor na pitanje postoji li mogućnost, s obzirom na to da je dvoje roditelja istrajalo u namjeri da im djeca pohađaju nastavu na hrvatskom, da te nastave i bude u Beregu.

Za Darka Sarića Lukendića, predsjednika IO HNV-a, dileme glede toga nema.

»Za mene nije upitno hoće li ovdje biti nastave na hrvatskom, samo je upitan broj učenika koji će pohađati tu nastavu. Uvjeren sam da će nastave na hrvatskom u Beregu biti. Budući da se na temelju ankete od osmoro roditelja sedmero izjasnilo za nastavu na hrvatskom. Nažalost, tijekom ljeta pojedini roditelji bili su izloženi različitim pritiscima da promijene svoje opredjeljenje. Meni nije jasno zbog čega. Vjerujemo da će Republika Srbija osigurati sve uvjete za pokretanje nastave i na srpskom jeziku, kao i za pokretanje nastave na hrvatskom jeziku. Tako da ne vidim nikavu potrebu za napetosti i podizanje tenzije. Mislim da je važno da se djeci koja žele pohađati nastavu na hrvatskom i nastavu na srpskom jeziku osiguraju potrebni uvjeti za nastavu«, kazao je Sarić Lukendić.

S problematikom nastave u Beregu upoznali su se u razgovoru s ravnateljicom i veleposlanik Republike Hrvatske u Beogradu **Gordan Bakota** te generalni konzul Generalnog konzulata RH u Subotici **Velimir Pleša**.

Zlata Vasiljević

Iz godine u godinu sve teže

SONTA – OŠ *Ivan Goran Kovačić* u Sonti već dulji niz godina bilježi smanjenje broja učenika i stalno je pod prijetnjom ukidanja jednoga od dva odjeljenja prvog razreda zbog pada ispod minimuma potrebnog broja upisanih prvaša. Ravnatelj prof. **Zvonko Tadijan**, suočen s ovim podatkom, nije pretjerani optimist ni glede formiranja odjela s cjelovitom nastavom na hrvatskom jeziku.

»Ove godine smo upisali ukupno 35 prvaša, što znači da ćemo i dalje imati dva odjeljenja. Broj djece u stalnom je opadanju, tako da školsku godinu započinjemo s oko 270 učenika. Kažem započinjemo, jer nam se tijekom godine iz Sonte, skupa s roditeljima, iseli najmanje desetak učenika, poglavito u Njemačku. Kao i prethodnih godina, trećina učenika je prijavljena za Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Kod prvaša, konkretno, dvanaestero djece. Glazbena škola, istureno odjeljenje tambure na hrvatskom jeziku nastavlja i ove je godine s novom skupinom djece, tako da je to jedino odjeljenje s nastavom na hrvatskom jeziku. Bojim se da nam perspektive nisu sjajne, jer prema sadašnjem broju upisanih u predškolski program, već u narednoj školskoj godini nećemo imati dva odjeljenja prvog razreda«, kaže ravnatelj prof. Tadijan.

I. A.

Nastavlja se ciklus prikupljanja potpisa za elektore

Izvjesni prvi elektori

Prvi tjedan prikupljanja potpisa za elektore u Subotici je okončan 31. kolovoza. Aktivisti okupljeni oko liste »HRvati ZAJedno« kažu da su zadovoljni dosadašnjim odazivom pružatelja podrške

Lista »HRvati ZAJedno« desetak dana intenzivno radi na prikupljanju i ovjeri potpisa za elektore koje su kandidirali politička stranka Demokratski savez Hrvata u Vojvodini (DSHV), kulturne udruge koje podupiru ovu platformu kao i pojedinci.

»Sa zadovoljstvom možemo konstatirati da se ovaj proces uspješno odvija. Osim u Subotici, potpisi za elektore se prikupljaju u Novome Sadu i Petrovaradinu, u Vajskoj, Bođanima, Plavni, Monoštoru, Surčinu, Srijemskoj Mitrovici, Tavankutu. Žedniku, Stanišiću i Lemešu, te u mjestima u Banatu. Mi smo za desetak dana uspjeli prikupiti potpise za desetak elektora. Proglašeno je i rješenje za prvoga elektora **Tomislava Žigmanova**. Nastavljamo s intenzivnim aktivnostima te i u drugim mjestima sa značajnijim brojem Hrvata planiramo biti prisutni kako bismo proces kojim upravljamo uspješno priveli kraju«, kaže za HR Tomislav Žigmanov.

Kada je riječ o uslugama javnih bilježnika, do sada nije bilo nikakvih problema, ističe Žigmanov. »Napose u Subotici gdje je najveći pritisak, sva tri javna bilježnika, **Jasmina Filipović Uzelac, Nikola Milešić i Josip Tonković** i više nego profesionalno su odgovorili na naše potrebe. Sve je urađeno proaktivno, u punom kapacitetu, uz dogovor, ozbiljno. Pristupili su ovome poslu kao što i priliči instituciji javnoga bilježnika«.

Veleposlanik Republike Hrvatske **Gordan Bakota** i generalni konzul u Subotici **Velimir Pleša** bili su u obilasku procesa prikupljanja potpisa za izbornike, koje je organizirala lista »HRvati ZAJedno«. Prije svega ih je zanimalo ima li kakvih problema unutar same procedure ili možda opstrukcija, što do sada nije registrirano i sve ide prema utvrđenom planu, navodi Žigmanov.

Prije svega je istaknuto da mogu biti zadovoljni da se izvršavaju obveze koje proizlaze iz Bilateralnog sporazuma dvaju susjednih zemalja.

Sudjelovanje u svakome izbornom procesu je veoma bitno, a osobito u specifičnom kakav je izbor za nacionalna vijeća nacionalnih manjina, ukazao je veleposlanik Gordan Bakota boraveći u posjetu jednom od mjesta prikupljanja potpisa, u DSHV-u.

»Tako se pokazuje demokratska kapaciteta i općenito ovakva vrst potencijala jedne zajednice. Između Srbije i Hrvatske postoji važeći sporazum o zaštiti njihovih nacionalnih manjina,

ali se iznad toga minimuma zahvaljujući odazivu pripadnika nacionalne zajednice očituje njezin vitalitet. Lijepo je vidjeti da je i veliki broj mladih, uz one srednje i starije dobi, zainteresiran sudjelovati u pred-elektorskom procesu i uvjeren sam da će se

Veleposlanik Bakota u DSHV-u

on uspješno završiti. Svi smo svjesni važnosti uloge Hrvatskoga nacionalnog vijeća u Srbiji i u tome pogledu veseli veliki broj ljudi koji se upravo javlja. Kao predstavnik Republike Hrvatske sam zadovoljan tom zainteresiranošću, a što je bitno i za bilateralne odnose dvaju susjednih zemalja«.

U pogledu okvira i ambijenta za odvijanje izbornoga procesa za nacionalno-manjinska vijeća, Bakota ističe da su aktualni izbori organizirani prema novome zakonskom okviru što omogućuje svim nacionalnim manjinama, i novim i »starim«, kvalitetan izborni proces.

»To je vrlo bitan preduvjet za Republiku Srbiju u procesu usklađivanja vlastitih propisa s propisima Europske unije. I mi, kao i druge članice EU, a posebice one čije manjine žive na tlu Srbije, pratimo na koji način se proces odvija. Vjerujem da je novi zakonski okvir dostatan da se omogući da autentični predstavnici svih nacionalnih manjina budu izabrani u nove sazive nacionalnih vijeća«, zaključuje veleposlanik Republike Hrvatske u Srbiji Gordan Bakota.

S. Jurić

Projekt *Umjetnost bez granica* spojio Zagrebačku županiju i Suboticu

 Otvorenje izložbe *Prostori memorije* u Galeriji dr. Vinko Perčić

Povezivanje putem likovne umjetnosti

Osim s državne i pojedinih lokalnih razina, potpora Hrvatima u Vojvodini, na različite načine i kroz različite projekte, stiže i s regionalnih, odnosno županijskih razina u Hrvatskoj. Jedna od njih je i Zagrebačka županija, koja je u suradnji s Osnovnom školom *Stjepan Radić* iz tamošnje Božjakovine, te Hrvatskim nacionalnim vijećem kao lokalnom potporom, prošloga tjedna u Subotici relizirala projekt *Umjetnost bez granica*.

Projekt je podrazumijevao likovne radionice za učenike koje su držali profesori likovne kulture iz škola u Zagrebačkoj županiji te izložbe *Prostori memorije* na kojoj se predstavilo troje akademskih slikara, također profesora likovnog iz spomenute županije.

Suradnja sa sunarodnjacima

Osim prezentacije rada i stvaralaštva profesora likovne kulture iz Zagrebačke županije, cilj projekta *Umjetnost bez granica* je i povezivanje s pripadnicima hrvatske zajednice u Subotici, odnosno Vojvodini.

»Cilj nam je ostati u kontaktu s hrvatskim narodom koji ovdje živi, ali naravno i s pripadnicima drugih naroda. Želimo komunicirati putem umjetnosti koja, kako i sam naziv projekta ukazuje, nema granica. Voljeli bismo kada bi se ovaj projekt proširio i na suradnju kulturno-umjetničkih udruga. U našoj županiji djeluju

brojne kulturno-umjetničke udruge, njih oko 180, okupljenih u Zajednicu kulturno-umjetničkih udruga Zagrebačke županije. Da se udruge povežu i predstavle svoj rad«, kaže v. d. pročelnice Upravnog odjela za prosvjetu, kulturu, sport i tehničku kulturu Zagrebačke županije **Jadranka Dujić Frlan**.

Ravnatelj Osnovne škole *Stjepan Radić* iz Božjakovine **Jure Mišković** kaže kako ta škola surađuje s Hrvatima izvan Hrvatske, pa i Hrvatima iz Vojvodine. S tavankutskom školom *Matija Gubec* surađuju već nekoliko godina, a u projektu *Umjetnost bez granica* partner im je Hrvatsko nacionalno vijeće.

»Cilj radionica koje su održane u Subotici, Tavankutu i Đurđinu jest prenijeti znanje na učenike ali i profesore likovne kulture ovdje u Subotici. Voljni smo ugostiti voditelje likovnih radionica i kreativce iz Subotice kod nas da i mi nešto slično naučimo od njih«, kaže Jure Mišković.

Radionice za učenike

Radionice u sklopu projekta *Umjetnost bez granica* koje su držali profesori likovne kulture iz Zagrebačke županije održane su u petak i subotu na više lokacija: u osnovnim školama *Vladimir Nator* u Đurđinu i *Matija Gubec* u Tavankutu te u Hrvatskom kulturnom centru *Bunjevačko kolo* u Subotici, a okupile su oko 200 učenika. Radionice su imale multikulturalni karakter budući da

S jedne od likovnih radionica za osnovnoškolce

Kroz likovne radionice za djecu i izložbu u Galeriji dr. Vinko Perčić u Subotici su se predstavili profesori likovne kulture iz Zagrebačke županije

su na njima sudjelovala djeca iz srpskih, mađarskih i hrvatskih odjela iz četiri osnovne škole (*István Széchenyi* i *Matko Vuković* iz Subotice, *Vladimir Nazor* iz Đurđina i *Matija Gubec* iz Tavankuta).

Na radionicima su djeca podučavana različitim likovnim tehnikama. **Nada Tomašić** vodila je radionicu *Staro na novom* – oslikavanje na svili, izrada ukrasa i nakita od tkanine i perlica, **Tajana Brnić** radionicu *Ribe Jadranskog mora*; tehnika: *papir, plastika*, **Robert Samardžić** i **Ivan Perić** podučavali su *Obri-sne i strukturne linije grupni rad* – *ugljen i kreda*; **Mateo Bajić** – *Autoportreti*, tehnika: *tempere, usporedba autoportreta i selfija*; **Nevenka Miklenić** vodila je radionicu tehnike kaširanje (žica, papir...), **Kornelija Turić Dorotić** radionicu naslovljenu *More, slikanje na platnu*, dok su se u radionici pod vodstvom **Marijane Džepine** djeca mogla upoznati s tehnikom monotipije.

Izložba Prostori memorije

Kao svojevrsna kruna projekta *Umjetnost bez granica*, u subotu navečer je u Galeriji dr. Vinko Perčić otvorena izložba *Prostori memorije* koja se može pogledati do kraja listopada. Postav izložbe, koja je ujedno bila i dijelom programa proslave Dana grada Subotice, čine radovi akademskih umjetnika, profesora likovne kulture u osnovnim školama Zagrebačke županije – **Roberta Samardžića**, **Izabele Hren** i **Martine Gracin**. Samardžić se predstavio slikama, Hren crtežima, a Gracin grafikama odnosno linorezima. Iako stvaraju u različitim tehnikama i stilskim

izričajima, radove ovo troje umjetnika povezuje tema prostora memorije, sugerirana naslovom izložbe.

Kako u pratećem tekstu izložbe navodi povjesničarka umjetnosti **Iva Körbler**, Izabela Hren u svojim radovima dotiče opću, kolektivnu, kozmopolitsku memoriju čovječanstva, koja prelazi granice prostora i vremena, Martina Gracin bavi se povijesno-kulturnom memorijom europskih gradova, urbanih toposa i muzeja te njihovim značajem, dok Robert Samardžić tematizira memoriju kroz intimni, obiteljski aspekt predaka.

»Oni progovaraju o aspektima memorije koja ih je odredila kroz godine čisto i precizno, lišeni bilo kakvog umetnutog podteksta loše ugođenih metafora, čime smo dobili autentičan umjetnički izričaj«, navodi Körbler.

Izložbu je otvorio predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov**, koji je, među ostalim, istaknuo kako ovdašnjim Hrvatima znače ovakvi kulturni projekti i povezivanje sa stanovništvom iz njihove matične domovine, Hrvatske.

»Ova je izložba podsjetnik da ono vrijedno i vidljivo u svijetu oko nas sačuvamo i oplemenimo i kroz likovnu umjetnost«, kazao je Žigmanov.

Tijekom boravka u Subotici, nositelji projekta *Umjetnost bez granica* iz Zagrebačke županije, skupa s predstavnicima Hrvatske matice iseljenika i *Školske knjige* iz Zagreba, posjetili su Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata te Hrvatski kulturni centar *Bunjevačko kolo*.

D. B. P.

Jasna Vojnić savjetnica predsjednika HNV-a o početku školske godine

Uvjeti osigurani, treba ih koristiti

U predškolske ustanove, u programe na hrvatskom jeziku upisano je 28 nove djece u jaslenom, vrtičkom i pripremnom predškolskom programu, u osnovnu školu samo 17 djece, a u srednju školu upisano je 57 učenika* Novonastala situacija u Beregu je i dalje neriješena, te djeca, kao ni roditelji ni ravnateljica, još uvijek ne znaju na kom jeziku djeca pohađaju nastavu* Udžbenici spremni, čak i za prve i pete razrede, kao i brojne pogodnosti

Intervju vodila: Željka Vukov

Školska godina započela je u ponedjeljak, 3. rujna, i među učenicima koji su prvi puta krenuli u školu i sjeli u školske klupe su i djeca koja nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku. U nekim školama je upis ustaljen, dok u pojedinim ima i određenih problema. Ove godine na inicijativu roditelja Hrvatsko nacionalno vijeće je željelo proširiti mrežu obrazovanja na hrvatskom jeziku, no naišli su na probleme. O tim problemima, kao i o brojnim drugim pozitivnim primjerima razgovarali smo sa savjetnicom predsjednika HNV-a **Jasnom Vojnić**.

HR **Koliko je djece i u kojim školama započelo svoje obrazovanje na hrvatskom jeziku u ovoj školskoj 2018./19. godini?**

Budući da su se i ove školske godine dogodili pomaci zacrtani *Strategijom obrazovanja*, zaduženi za obrazovanje u Hrvatskom nacionalnom vijeću općenito su zadovoljni ostvarenim rezultatima po pitanju upisa djece u hrvatske odjele. No, na mikro planu postoje velike razlike u našem zadovoljstvu. Što se tiče predškolskih ustanova, u programe na hrvatskom jeziku upisano je 28 nove djece u jaslenom, vrtičkom i pripremnom predškolskom programu, u osnovnu školu samo 17 djece, a u srednju školu upisano je 57 učenika. Upis u skupine predškolske ustanove bio

je kao i prijašnjih godina: popunjen do posljednjeg mjesta, a određeni broj roditelja je još uvijek ostao nezadovoljan, jer se nije moglo dobiti mjesto više za njihovo dijete. Upis u osnovne škole jednim dijelom bio je uvjetovan manjim brojem djece u generaciji, dobro već poznatim »razlozima« roditelja, ali i novonastalim problemima zaprječavanja proširenja mreže osnovnih škola. Prvaše u osnovnim školama ove godine, za sada, imamo samo u Subotici i okolici, i to u OŠ *Matko Vuković*, OŠ *Ivan Milutinović* (Subotica i Mala Bosna) OŠ *Vladimir Nazor* u Đurđinu i OŠ *Matija Gubec* u Tavankutu. Nastava na hrvatskom jeziku postoji i u OŠ *Sveti Sava* u Subotici, ali ove godine nema upisanih prvašića, kao i u OŠ *22. oktobar* u Monoštoru, gdje nema prvašića, nego samo drugi razred na cjelovitoj nastavi.

HR **Na inicijativu roditelja i Hrvatskog nacionalnog vijeća trebala je biti otvorena cjelovita nastava na hrvatskom jeziku u Beregu, mjestu s većinskim hrvatskim življem, međutim uslijedili su pritisci i većina roditelja je odustala. Kakva je sada situacija?**

Trenutna situacija u Beregu je nezavidna i za roditelje i djecu, jer još uvijek ne znamo ishod i razrješenje nastalih događanja. Sve je započelo prije dva mjeseca, kada smo na inicijativu rodi-

telja i predstavnika zajednice iz Brega bili pozvani na roditeljski sastanak. Nakon prezentiranja nastave na hrvatskom jeziku, sedam od osam roditelja se izjasnilo kako želi da njegovo dijete pohađa nastavu na hrvatskom jeziku. Inicijativa je prošla sve potrebne razine savjeta roditelja i školskog odbora i na koncu bila poslana na odobrenje u Pokrajinsko tajništvo. Odobrenje je ubrzo i stiglo u školu, nakon čega su počeli »nemiri« u selu: inspekcije školi, uznemiravajuće poruke ravnateljici, prijetnje roditeljima... da bi na koncu ravnateljica bila primorana protiv svih pravila ponoviti anketu roditelja. Ovoga puta, naravno, nakon svih djelovanja, samo dva najhrabrija roditelja su se odlučila za cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku. Zahtjev je ponovno poslan u Pokrajinu, ali do 1. rujna nikakvo odobrenje niti odgovor u školu nije stigao. Jedini papir koji je ravnateljica 1. rujna imala jest da djeca kreću u prvi razred na hrvatskom nastavnom jeziku. Prvog dana škole, 3. rujna, u Breg smo otišli veleposlanik Republike Hrvatske u Srbiji **Gordan Bakota**, generalni konzul Generalnog konzulata u Subotici **Velimir Pleša**, narodni zastupnik u Skupštini Srbije **Tomislav Žigmanov** i u ime HNV-a **Darko Sarić Lukendić** i ja. Otišli smo s vjerom da će roditeljima pružiti podršku i netko ispred državnih tijela Republike Srbije, budući da im je ranije bilo ukazano na postojeći problem. Je li novonastala situacija generirana iz gradske uprave Grada Sombora, da li zbog potencijalnog pripajanja škole u Bregu školi u Kolutu ili zbog »naglog osvješćivanja« roditelja nismo ušli u trag, no jedno je sigurno: u »slučaju Breg« državna tijela nisu ispoštovala dano obećanje slobode konzumiranja manjinskih prava, a kamoli obećanog proaktivnog odnosa i djelovanja po ovom pitanju. Minimalno što smo očekivali jest da netko od predstavnika vlasti stane ispred roditelja, ispriča se za sve nelagodnosti koje su proživjeli i kaže kako se u Republici Srbiji poštuje pravo na obrazovanje na svom materinskom jeziku. Danas je situacija i dalje neriješena te djeca, kao ni roditelji ni ravnateljica, još uvijek ne znaju na kom jeziku djeca pohađaju nastavu, a roditelji će biti primorani treći puta formirati svoje mišljenje te se javno o njemu i očitovati.

Što će se dogoditi ukoliko se neki roditelji odluče ostaviti djecu u hrvatskom, a drugi pak u srpskom odjelu, hoće li Pokrajina i Ministarstvo obrazovanja odobriti otvorenje dva tako mala odjela?

Ono što ne želimo vjerovati jest da Pokrajinska tijela neće odobriti otvorenje samostalnog odjela od tri učenika, nego će inzistirati na više, što nije sukladno ostvarivanju prava Srba u Republici Hrvatskoj, jer tamo i ukoliko se jedan učenik izjasni za nastavu na srpskom jeziku, odjel se otvara. Bojim se da takav reciprocitet kod nas ovoga puta neće biti ostvaren.

Ima li i ove školske godine primjera prepisa djece iz srpskih u hrvatske odjele?

To je ono što smatram velikim uspjehom nastave na hrvatskom jeziku, jer uvijek bude određenih dvojbi roditelja pri upisu djece u prve razrede. Kada djeca odrastu i svjesno počinju birati društvo, pogotovo u četvrtom i petom razredu, nerijetko se događa prijelaz iz srpskih u hrvatske odjele. Primjerice, ove godine je u OŠ *Matko Vuković* u Subotici u peti razred došlo 6 učenika iz drugih škola, ali i iz srpskih odjela. Ima još takvih primjera. Volim reći da učenici iz hrvatskih odjela ne odlaze. Za svih ovih 16 godina obrazovanja na hrvatskom imali smo samo dva prijelaza, ali svake godine ima po nekoliko primjera da se djeca

prepisuju iz srpskog u hrvatski odjel. Osim toga, na ponos obrazovanja na hrvatskom jeziku, ali i čitavoj zajednici, su i brojna djeca koja ostvaruju uspjehe na svim razinama natjecanja. To se najbolje vidi na svečanoj akademiji u povodu *Dana Ivana Antunovića* kada najboljim učenicima i nastavnicima dodjeljujemo pohvalnice i nagrade za postignute rezultate, a najboljeg među najboljima »okrunimo« titulom *crvene kravate*.

Problem malobrojnih razreda se ove godine očitovao prelaskom dvoje djece iz OŠ *Ivan Milutinović* u OŠ *Matko Vuković*, te u spomenutoj školi nema petih razreda. Je li bilo drugog rješenja?

U nižim razredima od prvog do četvrtog razreda kombinirani odjeli nisu problem, ali ako su odjeli malobrojni onda se u višim razredima često pripajaju djeci u drugim školama s većim brojem učenika. Ista situacija je i sa školom *Sveti Sava*, gdje ima nastave u nižim razredima, ali u višim ne. Jasno je da od petih razreda to trebaju biti samostalni odjeli. Učenici iz OŠ *Ivan Milutinović* imali su zakonsku osnovu za opstajanje takavog odjela, no preporuka je bila da se zbog socijalizacije prepisu u njima najbližu školu.

Što je sve osiguralo Hrvatsko nacionalno vijeće i jesu li udžbenici u skladu s novom reformom obrazovanja?

Ove školske godine Hrvatsko nacionalno vijeće je osiguralo da možemo biti ponosni pripadnici hrvatske zajednice kada su u pitanju udžbenici. Budući da je reforma obrazovanja ove školske godine zahvatila 1. i 5. razred osnovne škole, za očekivati je bilo da je za izradu novih udžbenika prema izmijenjenom programu nastave i učenja potrebno dodatno vrijeme kako bi oni bili opet u uporabi. Izrada potpuno novih udžbenika zahtijevala je ponovno dodatno angažiranje više timova stručnjaka, no vremenski izuzetno ograničenih budući da čitav proces izrade manjinskih udžbenika može otpočeti tek nakon što se odobre udžbenici na srpskom jeziku. Gotovo paralelni procesi koje je vodila i koordinirala kolegica **Margareta Uršal** zadužena za obrazovanje u HNV-u učinili su da danas budemo jedina manjinska zajednica koja će u rujnu imati udžbenike sukladne svim novinama i zakonima. Dakle, ne samo da smo sustigli vlak za kojim smo kaskali petnaest godina, nego smo i preuzeli ulogu lokomotive po tom pitanju. Osim toga, kao i svake godine, Hrvatsko nacionalno vijeće osiguralo je i sredstva za kupovinu tih udžbenika te na taj način oslobodilo obiteljski proračun za 7.000 do 14.000 dinara po jednom školarcu. Osiguran će također biti i prijevoz djece od 1. do 4. razreda osnovne škole, sufinanciran dio srednjoškolskih karata, domovi za studente, bonovi od 10.000 dinara za kupovinu školskog pribora za prvašice te sufinanciranje onoga što je djeci najdraže, a to su ekskurzija, putovanja i druge mnogobrojne izvannastavne aktivnosti.

Lijepi broj učenika je upisan i u srednje škole. Koji su profili i koje škole, te u kojoj su fazi izrade udžbenici za ovaj ciklus obrazovanja?

Upisom učenika u srednje škole smo izuzetno zadovoljni, jer smo uspjeli ostvariti zadatak proširenja broja srednjoškolskih profila kao i povećanja mogućnosti izbora nastavka školovanja na hrvatskom nastavnom jeziku i u srednjoj školi. Umjesto dva srednjoškolska profila, koliko smo imali prošle školske godine, sada je upisano pet. U Gimnaziji *Svetozar Marković* u Subotici *opći smjer*, u Politehničkoj srednjoj školi u Subotici kombinirani odjel *tehničara grafičke dorade i tehničara tiska* i treći samostalni

profil je *izvođač instalaterskih i završnih građevinskih radova*. Od ove školske godine imamo i odjel u novoj školi, to je Medicinska srednja škola u Subotici, gdje smo otvorili smjer *medicinska sestra-odgojitelj*. Već prijašnjih godina na temelju analiza, došli smo do zaključka da postoji potreba za proširenjem srednjoškolskih profila, jer je veliki broj djece koja ne pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku u osnovnoj školi spreman upisati srednju školu na hrvatskom jeziku. Također, već otvoreni profili odgovarali su više potrebama dječaka nego djevojčica, zbog profila u Politehničkoj srednjoj školi, a potreba za ovim profilom pojavila se i zbog naših planova u budućnosti. Budući da u školskom centru planiramo otvoriti nove vrtičke skupine, obrazovanje odgovarajućeg kadra je neophodno već sada planirati. Trenutno u odjel *medicinske sestre-odgojitelja* upisano je 15 djevojčica i jedan dječak, ali su nam iz škole najavili da postoji još nekoliko zamolbi te je moguće i povećanje ovoga odjela. S udžbenicima za srednju školu se ne možemo pohvaliti, na tome nam predstoji ozbiljno raditi. Osim hrvatskog jezika i pojedinih predmeta (matematike, biologije, geografije, latinskog...) koji samo donekle odgovaraju nastavnom planu i programu, učenicima još uvijek nemamo što ponuditi. Dok ne potpišemo memorandume za njihovu izradu, u Hrvatskom nacionalnom vijeću imamo plan nedostatak premostiti skriptama prevedenim na hrvatski jezik.

Koliko je djece upisano na izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, ima li novih škola gdje je uveden ovaj predmet?

Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture se izučava u jedanaest naselja i petnaest škola u Vojvodini. U odnosu na prošlu godinu nemamo novih mjesta gdje bismo proširili izučavanje ovog predmeta. Prošle godine je bilo oko 450 djece. Za ovu školsku godinu točne podatke još nemamo, ali vjerujem da će brojke biti približne.

Je li mogućnost izučavanja ovoga predmeta često izgovor za neupisivanje na cjelovitu nastavu?

U najvećem broju slučajeva izučavanje ovoga izbornog predmeta je jedina mogućnost koja postoji u školi. Međutim, u nekim školama, gdje postoji i cjelovita nastava, da, to može biti neka svojevrsna kompenzacija i »umirivanje savjesti«. Mnogi roditelji su svjesni svoje nacionalne pripadnosti, žele izučavati i njegovati svoju kulturu i tradiciju, ali zbog dugog popisa »razloga« odlučuju se samo za izučavanje ovoga predmeta.

Koji su vam planovi glede obrazovanja u ovoj školskoj godini?

Gledajući dvije godine unazad ne mogu dati jasno pojašnjenje na koji način smo toliko toga uspjeli ostvariti. Od podizanja kvalitete odgojno-obrazovnog rada, povećanja obuhvata djece programima i nastavom na hrvatskom jeziku pa sve do jačanja strukturnih kapaciteta Hrvatskog nacionalnog vijeća učinjeno je zaista mnogo: lektorat u Novom Sadu, akreditirani stručni skupovi, stručni aktivni, promocije najuspješnijih, 14 autorskih udžbenika, 46 prijevoda udžbenika, 4 nacionalna dodatka, izrađeni programi nastave i učenja, didaktički materijal za pripremni predškolski program, prijevodi evidencije i javnih isprava, proširen prostor vrtića u Aleksandrovu, odjel u Monoštoru, Medicinskoj srednjoj školi, Glazbenoj školi u Apatinu, posebne kvote za upis studenata u Hrvatskoj, domovi, stipendije, organizacija dvadesetak putovanja godišnje, natjecanja, organiziranja prijevoda, tjedne konferencije za medije, nova facebook stranica,

vidljivost na skupovima u Hrvatskoj, statističko praćenje i vrednovanje... a još jako puno toga imamo u našim vizijama, planovima i strategiji. I pored toga što su ishodi nesrazmjerno mali naspram uloženi napor, oni su već itekako vidljivi. Ne samo preko indikatora vrednovanja, nego i preko broja ljudi koji tjedno posjete Hrvatsko nacionalno vijeće. Preko broja suradnika koji su u posljednje vrijeme uključivani u rad, timove i aktivnosti koje smo realizirali. Glavna misija naše *Strategije obrazovanja* je bila stvoriti pozitivnu percepciju obrazovanja na hrvatskom jeziku. Preko posrednih parametara možemo s radošću registrirati da smo makar djelomice u tome i uspjeli. Mogućnosti za nove pothvate su mnogobrojne. Elaborat je izrađen, radna skupina za osnivanje Školskog centra u Subotici je već osnovana, pregovori oko Rekreativno-edukacijskog centra na Primorju su već započeli, zametci Katedre za hrvatski jezik na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu već posijani... Baza za uspješnu realizaciju novih izazova je načinjena. Druga logična stepenica bi sada bila sve uspostavljeno proširiti na gradove i naselja izvan Subotice. Uključiti što je više moguće Hrvata iz čitave Srbije. Načiniti mrežu, uvezati snopove. No, izbori su pred nama. Svaki pripadnik zajednice će sudjelovati u narednim potezima i odlukama, bilo svojim potpisom bilo svojim ustrajnim nečinjenjem.

GRADSKA UPRAVA GRADA SUBOTICE SEKRETARIJAT ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu sa članom 50. Zakona o planiranju i izgradnji („Službeni glasnik RS“, br. 72/09, 81/09-ispr., 64/10-US, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14 i 145/14) i članovima od 60. do 73. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade planskih dokumenata („Službeni glasnik RS“, br. 31/10, 69/10 i 16/11)

Oglašava

JAVNI UVID U

Plan generalne regulacije za naselje Šupljak

Javni uvid može da se obavi od **10. septembra do 09. oktobra 2018. godine**, radnim danima od 8-15 časova, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1.

Zainteresovana pravna i fizička lica mogu izvršiti uvid u Plan u Gradskoj upravi Grada Subotice, u Sekretarijatu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, kancelarija br. 202/1.

Primedbe na planirana rešenja u toku javnog uvida, mogu se u pisanoj formi dostaviti Sekretarijatu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 i 9) **do 09. oktobra 2018. god.**

Javna sednica Komisije za planove održaće se **16. oktobra 2018. god. u 13 časova** u zgradi Stare gradske kuće (u Plavoj sali), Trg slobode br.1.

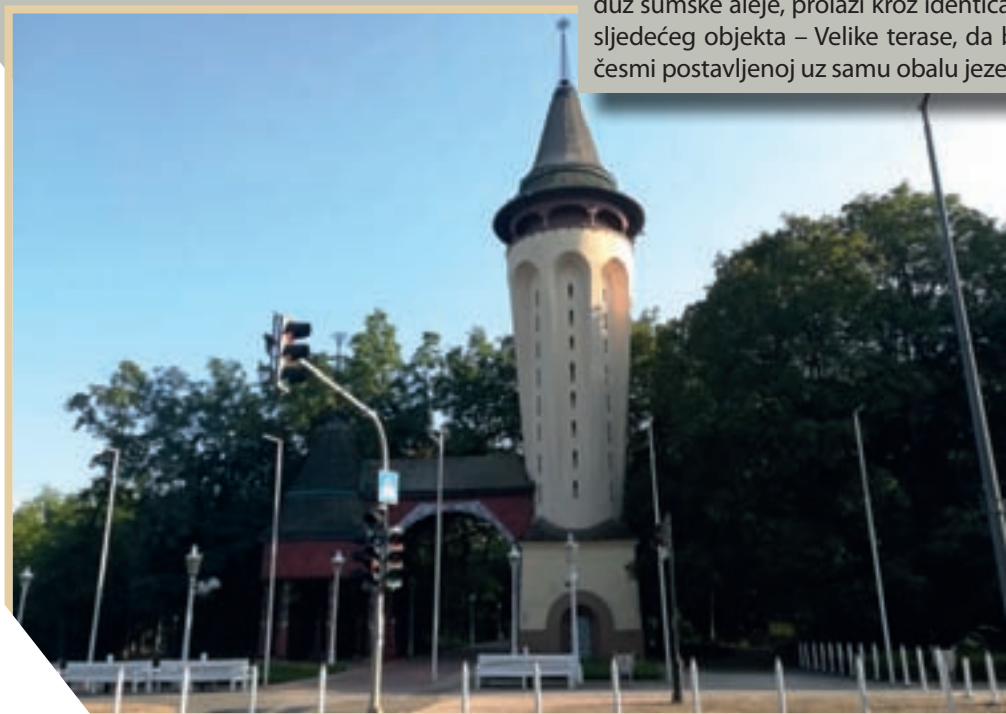
Pravna i fizička lica mogu pred Komisijom za planove da obrazlože svoje primedbe koje su u pisanom obliku dostavljene tokom javnog uvida.

Pogled duž šumske aleje

Projektanti Gradske kuće i još nekoliko važnih zgrada u gradu **Dezső Jakab** i **Marcell Komor** ostavili su svoj pečat i u palićkom ljetovalištu, na tri objekta: Vodotoranju, Velikoj terasi i Ženskom kupalištu, izgrađenim između 1910. i 1912. godine. Opisujući objekt Vodotoranja i njegovu ulogu u ondašnjim prilikama, **Kata Martinović Cvijin** iznosi: »Tri dominantna objekta na sjevernoj obali Palićkog jezera građena su u duhu secesije 'mladih'. Nekadašnji posjetitelj banje, koji je do jezera dolazio električnim tramvajem uvedenim 1897. godine na relaciji između Subotice i Palića, morao se iskrcati kod prvog objekta ove dvojice arhitekata, kod dominantnog vodotoranja, koji je ujedno predstavljao i tramvajsku stanicu...« (Subotički opus Komora i Jakaba, u izdanju NIO Subotičke novine 1988. godine).

Izgrađen kao višenamjenski objekt 1910. godine – vodotoranj, kapija ljetovališta i tramvajska stanica – i danas je simbol Palića. »Ulazu« ka jezeru ispod luka koji povezuje toranj i nekadašnju čekaonicu, posjetitelji su se u znatno većem broju vratili ovoga ljeta, nakon što je obnovljena i popločana prostrana šetnica kroz park. Kata Martinović Cvijin u spomenutoj knjizi navodi: »Od ovog ulaznog luka se pruža nesputan pogled do jezera, pogled koji vodi duž šumske aleje, prolazi kroz identičan luk što spaja dvije cjeline sljedećeg objekta – Velike terase, da bi se zaustavio na spomen-česmi postavljenoj uz samu obalu jezera...«.

Most, zid i škola

Štovane čitateljke i čitatelji, sigurno se čudite ovom naslovu kolumne. Istina, i sam sam se pitao treba li naslov glasiti ovako: »Važni događaji u prva tri dana rujna!« ili »Tri dana koja su obilježila početak rujna!« ili slično. Ovi naslovi su u principu predugački, stvaraju tehničke probleme itd.

Prvi dan: most

Zato odmah da počnem s prvim danom koji je obilježio jedan most i to ne bilo kakav, nego novosadski drumsko-željeznički most, koji se nekad zvao most *Bratstva i jedinstva*; gradnja je trajala četiri godine i završena je 1961. Danas se spominje i kao *Žeželjev most* po prezimenu nekad čuvenog konstruktora **Branka Žeželja**. Ovaj važni most na Dunavu stradao je prilikom (po nekim »ničim izazvanog«) bombardiranja prije 19 godina. Tadašnje »vođe otpora« smijali su se ovom bombardiranju, govorili su kako

Ameri pojma nemaju, i tek iz trećeg pokušaja su srušili tako sjajnu konstrukciju kakav je bio spomenuti novosadski most. Po mom viđenju Nato savez uopće nije želio srušiti most, znajući njegovu vrijednost. Prvi put su bombama srušili prilaze mostu, da se ne koristi. Naši čelnici vrlo brzo su popravili štetu i most je bio i dalje u funkciji. Drugi put su srušili kompletnu konstrukciju koja je nosila četiri kolovozne trake i dvije tračnice željeznice. Samu noseću konstrukciju od prednapregnutog betona nisu ni pipnuli, što dokazuje da su točno znali princip konstrukcije mosta. Naime prednapregnuti lukovi su prvo izgrađeni i na njih su se kasnije »kačili« kablovi za nošenje putne konstrukcije. Naši snalažljivi inženjeri, na zahtjev vojnog vrha i ovo rušenje su počeli brzo sanirati. Vojnim planerima Zapadne alijanse ovaj potez se uopće nije sviđao i da bi privoljeli naše »mudre vođe« na pregovore, treći put nisu promašili lukove i srušili su jednu stvarno izuzetnu mostovsku konstrukciju. Ponovna gradnja mosta uz veliku pomoć EU počela je 2011./12. godine, radovi su trajali skoro dvostruko duže nego kada je prvobitno građen, te je konačno novi most svečano predan na upotrebu, čak i pješacima i biciklistima, 1. rujna ove godine uz prisustvo Predsjednika Republike, EU komesara za proširenje i integracije i skoro neprimjetnog prisustva v. d. ravnatelja

JP-a *Koridori Srbije*. Moram napomenuti da novi most po obliku imitira nekadašnji, ali konstrukcija je od čelika, i nepravilno ga je spominjati kao Žeželjev; valjda ga zato sada spominju kao »most na putu u Europu«.

Drugi dan bijaše zid

Sljedećeg dana naš svugdjeprisutni Predsjednik, na putu ka makedonskoj granici, zaustavio se kod nedavno srušenog potpornog zida u Grdeličkoj klisuri na gradilištu Koridora 10. Pored njega, naravno, bio je prisutan i mladi (47 god.) v. d. ravnatelja *Koridora Srbije*, poznatiji i po skupštinskom lapsusu »vazduhoplov«. Valjda zbog ove stručnosti koncem prošle godine govorkalo se da će biti ravnatelj aerodroma *Nikola Tesla* u Beogradu, a tamošnji ravnatelj će rukovoditi *Koridorima Srbije*. Čini mi se da su »bogovi drugačije odlučili«, kao u grčkim mitovima. Na ovom koridoru, čiji dio je i novosadski most, još ima nešto interesantno, a zajedničko. Novosadski most je počela graditi španjolska kompanija *Azvi*, čiji posao je zbog odugovlačenja preuzela *Mostogradnja* iz Beograda (Španjolci su otjerani s gradilišta). I sad, gle čuda neviđenog, gradnja potpornog zida na najvažnijoj i najtežoj dionici koridora povjerena je ponovno kompaniji *Azvi*, a stručni nadzor američkom konzorciju *Luis Berger*, firmi koja je dospjela na crnu listu Svjetske banke (2015.) zbog pokušaja korupcije u Vijetnamu. Kao komentar rušenja potpornog zida v. d. ravnatelja (koji je boravio u pariškom Disneylandu) dao je *Tanjug* izjavu: »u travnju smo znali da projektno rješenje nije adekvatno«. Drugim riječima: ne valja! (to je bio navodno 11. projekt). Što je u ovoj izjavi čudno? Dotični gospodin je za v. d. ravnatelja po odluci Vlade, bez natječaja, službeno postavljen 4. svibnja, što znači da se već ranije bavio ovom problematikom kao strojarski inženjer?! U vijestima se kaže: »sancijisku gradnju preuzima firma *Integral* iz Republike Srpske, koja ima veliko iskustvo na ovakvim gradilištima«. Gromko najavljena Agencija za korupciju zasad se još nije oglasila, a možda i hoće jednog lijepog dana.

Treći dan – škola

Trećeg rujna službeno je počela školska godina u cijeloj Republici za osnovne i srednje škole. Novina je da ovog puta Predsjednik nije otvarao nikakvu školu, umjesto njega u lijepoj našoj Pokrajini pojavila se Premijerka i aktualni resorni Ministar u Adi da svečano obilježe početak nove školske godine; otvaranjem obnovljene 118 godina stare Osnovne škole *Károly Cseh*, u kojoj se nastava izvodi na srpskom i mađarskom jeziku. Ministar prosvjete je najavio (još jednu) reformu. Naime, đaci prvog i petog razreda pohađat će nastavu po novom planu i programu i imat će elektronske udžbenike. Neki prosvjetni radnici su štrajkom upozorenja počeli školsku godinu, zbog čega se ministar nije mnogo štrecao. Sjetih se vica: unuk dođe kod bake i uključi TV, a baka kaže: »isključi TV, valjda i Predsjednik ima pravo na odmor!« Možda iz ovog razloga nije otvorio ni jednu od 18 obnovljenih škola.

Plastični prijelaz Horgoš

Svakog vikenda u posljednjih mjesec dana granični prijelaz Horgoš u vijestima prijestolničkih medija imao je status kao da je riječ o elementarnoj nepogodi. Na televiziji i na radiju gotovo iz sata u sat smjenjivale su se informacije o broju putnika i sati koliko se čeka na izlazu iz Srbije uz preporuke vozačima da koriste (i) druge granične prijelaze kako bi se kilometarske kolone koliko-toliko smanjile.

Ono što se, međutim, nije vidjelo u izvještajima na dalekovidnicama je stvarno »stanje na terenu«, stanje toliko tipično za ovo društvo i ovu zemlju. U dužini od bar dva kilometra duž desne (izlazne) trake autoceste prema Röszeu stotine tisuća putnika tijekom kolovoza ostavilo je upečatljiv trag svog prisilnog višesatnog boravka na terenu preko kog bi u svakoj drugoj prilici jednostavno projurili. Riječ je o tonama smeća, pobacanog odmah pored ceste, u čijoj šarolikosti neprikosnoveno dominira plastična i aluminijska ambalaža popijene vode, sokova i piva, pri čemu se u tom mnoštvu svačega jedino (valjda) ne nalaze životinjski ili ljudski ostatci. S druge strane iste trake pred jedinim toaletom gužva kakva se ne viđa ni pred narodnom kuhinjom: gomila ljudi strpljivo čeka u redu na mjestu gdje je strpljenje najteža i najrizičnija osobina.

Samo nekoliko stotina metara dalje, s druge strane granice, gotovo nestvarna slika: mađarska granična policija propušta (po) dvadesetak automobila i po jedan autobus, ostavljajući na tisuće nesretnika da na izlazu iz Srbije nagađaju što je uzrok ovakvih zastoja. Naravno, čim se prijeđu prvi centimetri mađarskog teritorija i razlika je odmah uočljiva: sve čisto, uredno i prohodno.

Koliko god ovakav odnos mađarske države prema putnicima koji u nju ulaze bio nekorektan i nehuman za sranje u Srbiji odgovorni smo isključivo mi, odnosno »oni« ako se složimo da pod »njih« podrazumijevamo nositelje vlasti. Pokazalo se, naime – poput snijega u prosincu ili poplava u svibnju – da nositelji vlasti na svim razinama jednostavno nisu u stanju niti predvidjeti lako predvidivu situaciju, a još manje na nju odgovoriti na civilizirani i organizirani način. Zaista nije bitno da li za nedostatak na stotine veeeelikh kontejnera i na desetke mobilnih toaleta tipa »toy« odgovornost snosi Skupština općine Kanjiža (na čijem se teritoriju granični prijelaz Horgoš nalazi) ili pak neko drugo, »više« tijelo na državnoj razini, jer to njih ionako nije briga, a ako

Drugo lice GRANICE

nekome to i smeta lako će se u javnosti oprati pričom o vlastitoj nenadležnosti. Bitno u cijeloj priči jest činjenica da je na stotine tisuća putnika na izlazu iz Srbije za mjesec dana uspješno stvorilo kilometarski deponij kao simbolični pozdrav državi koju napuštaju.

Bitno je i to da samo pukom teritorijalno-administrativnom srećom sve ovo nema nikakve veze s drugim licem Subotice ukoliko, naravno, izuzmemo naše sugrađane koji su se, čekajući u redu, i sami eventualno potrudili da sliku ravničarskog pejzaža dopune novim detaljima.

Konačno, kako svako zlo služi i za ponešto dobro, nije teško zamisliti da će za raščišćavanje ovog divljeg deponija jedini zainteresirani biti skupljači sekundarnih sirovina. Na svoju korist. A sramotu države.

Z. R.

GRADSKA UPRAVA GRADA SUBOTICE TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu s člankom 50. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispr., 64/10-US, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14 i 145/14) i članovima od 60. do 73. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade planskih dokumenata (*Službeni glasnik RS*, br. 31/10, 69/10 i 16/11) Oglašava

JAVNI UVID U GENERALNI URBANISTIČKI PLAN SUBOTICA – PALIĆ DO 2030. GODINE

Javni uvid može se obaviti od **10. rujna do 9. listopada 2018. godine**, radnim danima od 8 do 15 sati u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1.

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid u Plan u Gradskoj upravi Grada Subotice, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 202/1.

Primjedbe na planirana rješenja tijekom javnog uvida, mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 i 9) **do 9. listopada 2018. godine**.

Javna sjednica Komisije za planove bit će održana **6. studenoga 2018. godine u 13 sati** u zgradi Stare gradske kuće (u Plavoj sali), Trg slobode br. 1.

Pravne i fizičke osobe mogu pred Komisijom za planove obrazložiti svoje primjedbe koje su u pisanom obliku dostavljene tijekom javnog uvida.

Proslavljen Dan grada Subotice

Proslava Dana grada započela je još 29. kolovoza otvorenjem izložbe pod nazivom »Jesen u Prizrenu«, koju je upriličio Dom kulture iz Gračanice. Programi su trajali sve do nedjelje, 2. rujna, kada je subotičkim polumaratonom označen njihov kraj. Za nešto manje od 3,5 milijuna dinara Turistička zajednica Subotice priredila je svojim sugrađanima kulturna događanja, glazbeno-zabavni program i onaj u kojem su sudjelovali naši najmlađi sugrađani. Bio je tu i sportski program.

Prvi rujna dan je kada se održava svečana sjednica Skupštine grada. Tom je prigodom uručena diploma i plaketa zvanja *Počasni građanin* biskupu Subotičke biskupije msgr. **Ivanu Pénzesu**. Uručene su također diplome i plakete priznanja *Pro urbe*. Dobitnici su psihologinja **Branka Bešlić**, violinist **Miloš Nikolić** i društvena djelatnica **Slavica Tot Lučić**.

Svečana sjednica bila je prilikom za svojevrsni ekspoze gradonačelnika **Bogdana Labana**. On je, među ostalim, istaknuo kako su poslije višegodišnjeg zastoja nastavljeni radovi na Y kraku, te da se izvode zahvaljujući podršci Vlade Srbije i Ministarstva građevinarstva. Nastavljena je rekonstrukcija i adaptacija zgrade Narodnog kazališta, rekao je.

»Intenzivno smo radili na proširivanju Slobodne zone, što je pridonijelo otvaranju novih radnih mjesta. Osim toga, investicije su se pozitivno odrazile na transfer novih tehnologija i znanja, razvoj malih i srednjih poduzeća i suradnju s višim i visokim stručnim školama. Grad se od 2016. godine nalazi u vanjskotrgovinskom suficitu od sedam do deset posto, što je prvi put od kraja osamdesetih godina prošloga stoljeća«, izdvojio je gradonačelnik.

Petodnevni program

Predsjednik Skupštine grada **Tivadár Bunford** istaknuo je da je ovo tijelo dostojno radilo na ostvarenju ciljeva važnih za naše građane i ustanove.

»Kvaliteti koje stavljamo na čelo naše praznične liste jesu političko jedinstvo, koje se manifestira u radu ove Skupštine, a demonstrira kroz učinkovit rad, uštedu vremena i sve u najboljem interesu građana Subotice. Tu je i dobra suradnja, međusobno razumijevanje, pozitivna komunikacija među koalicijskim partnerima, s javnim institucijama i poduzećima i s Pokrajinom i Republikom. Skupština grada Subotice, kao najviše tijelo lokalne samouprave, kreira pravni i politički kontekst svakodnevnog života, ali i projicira dugoročne okvire za funkcioniranje naše zajednice, za njezin razvitak i budućnost«.

Generalni konzul Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici **Velimir Pleša** bio je među predstavnicima diplomatskog kora koji su još činili diplomati iz Mađarske, Crne Gore i Italije. Bili su tu i prijatelji iz partnerskih gradova, među kojima je bio zamjenik gradonačelnika Slavenskog Broda, **Mrvoje An-**

drić. Svečanost su uveličali i predstavnici nacionalnih vijeća sa sjedištem u Subotici, predstavnici crkve, predstavnici državnih i pokrajinskih tijela kao i Skupštine AP Vojvodine, kao i ravnatelji škola, ustanova, javnih i javno-komunalnih poduzeća. Kao i prethodne dvije godine i ove su gradonačelnik i predsjednik Skupštine grada posjetili bebe rođene na Dan grada u subotičkom rodilištu, i uručili prigodne darove njihovim majkama.

Od pojedinosti dodajmo da je honorar za koncert **Željka Vasića** bio 850.000 dinara, dok je nastup mađarske pjevačice **Bee Palya** plaćen 3.150 eura.

S. Jurić

Antun Vidaković, najstariji salašar u Novom Žedniku

Život na salašu je bio i ostao težak

»Kadgod su se salašari između sebe više pomagali. Bilo je više druženja, nismo bili puno u žurbi. Danas mi izgleda ko da svi digod žure.«

Nekada je salaša bilo rasuto širom Vojvodine, ali danas ih je sve manje zbog novih gospodarskih prilika i iseljavanja mladih. No, to ne znači da salašara više nema, mnogi od njih još održavaju tradicionalan način života i njihova imanja su postala oaze prošlosti. U Novom Žedniku ima jedna od najnaseljenijih grupica salaša koja odolijeva vremenu. Na jednom od tih salaša živi jedan od najstarijih žitelja Novog Žednika koji najdalje pamti kako je bilo nekad. Riječ je o **Antunu Vidakoviću**, koji živi na salašu cijeli život, a sa svojom suprugom je u braku već više od 50 godina. Ima 85 godina, a još se bavi svakodnevnim poslovima i još živi pomalo staromodno. Pristao je na kratak razgovor kako bi razmijenio iskustva i ispričao kako je bilo nekad.

Volio bih čuti nešto o Vašem djetinjstvu na salašu.

Život na salašu je bio i osto težak. Rodio sam se u siromašnoj obitelji koja je nakon rata postala još siromašnija. Moji roditelji su morali sakrivati ránu, jel su nam Rusi sve oduzimali. Ko i veći na dice u moje vrime, završio sam samo osnovnu škulu. Bačo je tražio da ja, moj brat i sestra pomažemo od mali nogu. Na ovom salašu sam se rodio i tu sam svoju dicu odranio. Nikad nisam imo ni dana odmora, a o josagu se svaki dan triba starat. Ovo je takí život.

Što ste radili na salašu kada ste bili mladi?

Sićam se kako sam pazio na svinje i ovce, kako smo s konjima orali prija kupovine našeg prvog traktora. Imali smo vrimenta za sigru kad smo bili dica. Sigrali smo se loptom, cure s krpenim lutkama, komšiluci su bili puni dice, a danas ih skoro ni nema.

Zimi smo imali više vrimenta za zabavu, jel nije bilo puno posla. Ljudi su išli jedni kod drugi na kartanje, na kafu.

Kakav je sada život na salašu?

Bolji, al i dalje živim ko da je sve isto. Još uvijek nosim mliko do mlikare s fijakerom, mada koristim muzilicu pa više ne moram ručno. Imam kobilu koja se zove Branka, ona mi je glavno prevozno sredstvo i redovno je rānim i četkam. Tek malo uveče gledam televiziju kad stignem, inače imam malo vrimenta za sebe. Drago mi je što imamo struje, kadgod tog nije bilo. Uglavnom pripuštim svom sinu da se pobrine za teže poslove.

Ima li nečeg što Vam nedostaje iz starih dana?

Kadgod su se salašari između sebe više pomagali. Bilo je više druženja, nismo bili puno u žurbi. Danas mi izgleda ko da svi digod žure. Mislim da mi je bolje od mnogi drugih salašara moji godina, jel su mi dica i unuci blizu.

Znam da volite ponekad otići sa salaša, na primjer u grad. Koliko imate prilika malo se odmoriti od obveza?

Ritko kad možem digod nekud. Posla stalno ima, josagu triba puno brige. Danas je možda lakše nego kadgod, al još ima posla. Uglavnom kad nosim mliko, možem otić do dućana, vidit se s kimegod i malo se izdivanit. U varoši idem tek kad je kaka posebna prilika ko svatovi, jel kad idem kod doktora. Moja čer i unuci koji žive u Subotici uglavnom dođu kod mene, pogotovo kad je liti vručina teško mi je ić u varoši.

Je li bolje ljeti ili zimi?

Zavisi, i liti i zimi ima dobri i loši stvari. Kad je proliće, onda je najlipče na salašu jel je sve zeleno, i liti su dani su duži. Al vručinu sad teško podnosim. Onda ima i najviše posla. Kiša je problem kad je jesen, a zimi se mora čistiti snig. Ja uglavnom čistim snig samo oko košare, al i to mi je naporno. Dobra strana zime je što se manje radi, nema posla na njivi i moramo se brinit o josagu koji je zatvoren u košari na suvom i vručem. U zadnji par godina nema toliko sniga ko kadgod, al kad napada onda ima muke.

Biste li voljeli da ste živjeli u gradu cijeli život ili veći dio?

Ne bi nikad minjo život na salašu za onaj u varoši. Tu sam se navikao i ne znam šta bi radio u varoši. Priviše je gužve, bučno, ima kriminala. I selo ima rđave strane, al mi je drago što sam se ode rodio i proživio svoj vik.

Koji je Vaš savjet za dug život?

Provodite što više vrimenta pod suncom, budite pokretni, ne budite depresivni, budite što duže sa svojom porodicom i ite puno luka.

Dario Vidaković

Sastanak Milasa i Zannierea

U Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske 4. rujna održan je sastanak s gospodinom **Lambertom Zannierom**, visokim povjerenikom OEES-a za nacionalne manjine.

Državni tajnik **Zvonko Milas** na samom početku istaknuo je da pripadnici hrvatske nacionalne manjine koja živi u 12 europskih država žive u prilično različitim uvjetima. Naglasio je da je Republika Hrvatska sklopila četiri sporazuma (s Mađarskom, Srbijom, Makedonijom i Crnom Gorom) čiju provedbu prate međuvladini mješoviti odbori, a Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske je s hrvatske strane koordinacijsko tijelo i nositelj poslova u vezi s pripremom i održavanjem sjednica međuvladinog mješovitog odbora. Također, tijekom sastanka državni tajnik Milas naglasio je kako važnu ulogu u sjednicama imaju predstavnici nacionalnih manjina, a zahvaljujući sklopljenim sporazumima i radu međuvladinih mješovitih odbora stvaraju se preduvjeti za poboljšanje ukupnog stanja, statusa i razine ostvarenih manjinskih prava u sve četiri države. Tijekom sastanka državni tajnik ukazao je na položaj i status Hrvata u Italiji i Sloveniji te na druga otvorena pitanja i izazove s kojima se Središnji državni ured susreće.

Gospodin Lamberto Zannier je naglasio kako je važna zadaća Ureda kojemu je na čelu rad na promicanju učinkovitog sudjelovanja pripadnika nacionalnih manjina u javnom životu, osiguravanje primjerenog pristupa pravosuđu, medijima i obrazovanju te sprječavanje i rješavanje sukoba. Istaknuo je hvale vrijedno postignuće Središnjeg državnog ureda što će se u 2018. godini održati sjednice sva četiri međuvladina mješovita odbora za zaštitu manjina te pozvao predstavnike Središnjeg državnog ureda na intenzivniju suradnju, poput predstavljanja svojih aktivnosti na skupovima vezanim uz Bolzanske preporuke, koje je Ured visokog povjerenika za nacionalne manjine OEES-a donio 2008. godine u Bolzanu (Italija), a odnose se na preporuke o pravima nacionalnih manjina u međudržavnim odnosima.

Državni tajnik Milas se zahvalio g. Zannieru na iskazanom interesu i konstruktivnom razgovoru te izrazio spremnost za buduću aktivnu suradnju.

Uz visokog povjerenika sastanku su nazočili **Ivana Perkušić**, zamjenica državnog tajnika, i **Milan Bošnjak**, savjetnik s posebnim položajem za pitanja hrvatske manjine u inozemstvu i viša savjetnica **Natacha Andonovski-Carter**, **Wiliam Romans**, viši pravni savjetnik te **Filip Naglič** iz Službe za ljudska prava Ministarstva vanjskih i europskih poslova.

Ljetna škola međuetničkog dijaloga

Medunarodni tajnik Hrvatskog nacionalnog vijeća i istraživač položaja hrvatske nacionalne manjine u Srbiji **Darko Baštovanović** i aktivistica KUDH-a **Bodrog** iz Monoštora **Andrea Matin** sudjelovali su, uz još desetak mladih stručnjaka i istraživača iz Srbije, na Ljetnoj školi interetničkog, interkulturalnog i interkonfesionalnog dijaloga koja je održana od 26. kolovoza do 1. rujna na Srebrnom jezeru kod Velikog Gradišta.

Uz predavanja, program Škole činile su i panel debate te interaktivna radionica. Neke od obrađivanih tema bile su: *Uzroci*

i tipologija etničkih konflikata u suvremenoj povijesti bivše Jugoslavije, Osnovne odrednice globalizacije i iskušenja očuvanja različitosti, Sloboda religije ili vjere i globalizacije, Međuetnički odnosi u Europskoj uniji danas i europski identitet, Balkanske migracije: od nasilnih migracija do povezanosti migracija i razvoja, Istraživanje i razumijevanje odnosa prema drugima, Mapiranje interkulturalizma u Srbiji, Regionalna i prekogranična suradnja – prilika za razvoj, jačanje suradnje i razumijevanja...

Predavači na Školi bili su: dr. sc. **Dušan Janjić**, dr. sc. **Amela Lukač Zoranić**, dr. sc. **Jasmina Trajkoska**, dr. sc. **Nevena Petrušić**, dr. sc. **Anna Krasteva**, dr. sc. **Miloš Bešić**, dr. sc. **Dušan Potkonjak**, doktorand **Miroslav Keveždi**, dr. sc. **Mirko Blagojević** i drugi.

»Teme kojima se Ljetna škola bavila su veoma važne, ali se o njima malo govori u javnosti i malo se stručnjaka njima bavi«, kaže jedan od polaznika Darko Baštovanović. »Škola je bila interdisciplinarnog karaktera, okupila je reprezentativne predavače, i dobro je da smo i mi predstavnici nacionalnih manjina, konkretno hrvatske i bugarske, mogli sudjelovati. Bila je ovo također i prigoda za razmjenu mišljenja s predavačima ali i drugim polaznicima škole«.

Organizatori Škole bili su Forum za etničke odnose i Visoka škola za poslovnu ekonomiju i preduzetništvo iz Beograda, uz potporu Veleposlanstva Bugarske u Beogradu.

D. B. P.

Didina kuća u Baču: Mirisi iz bakinog kuhara

Odjedared astal šaren

U šokačkoj etno kući *Didina kuća* u Baču prije nekoliko dana okupile su se vrsne kuharice, a bogami i kuhari, kako bi pokazali koliko su vični kotliću, oklagiji i kuhači, a sve to da bi napravili što ukusnija jela koja su tipična za njihovu nacionalnu zajednicu. Krčkao se u kotlićima ovčiji paprikaš, sekelj gulaš, pileći paprikaš, razvijala pita, mijesila i pekla pogača, pekla krumirača, kuhala *paradajz čorba sa jajima*... Domaćini su odabir jela prepustili samim kuharima cijeneći da će sami znati odabrati ono što njihovu kuhinju izdvaja od drugih i ono što im za pripremiti najbolje ide od ruke. I očas se dvorište *Didine kuće* nije vidjelo od dima, jer se baš na otvorenoj vatri u kotlićima najbolje krčka paprikaš, u peći zidanoj od blata najbolje peče pogača ili se na improviziranom šporetu na loženje može zgotoviti juha od rajčice. Neke kuharice ipak su se radije povukle u kuhinjski ambijent, jer su za njihove delicije trebale daska i oklagija, pa i rerna. Domaćini su osigurali i ambijent i sve što je potrebno za zgotoviti jela, a kuharima i kuharicama ostalo je samo zasukati rukave, mijesiti i kuhati.

Ovčiji paprikaš i pogača

Čini se da je, barem vremenski, najzahtjevniji poasao imao **Franja Čeke** iz UG *Tragovi Šokaca* iz Bača, jer više od tri sata budno je motrio svoj kotlić ovčijeg paprikaša. A i da krene s kuhanjem trebalo mu je i truda i vremena, jer je poslije obilaska mesnica u Baču morao čak do Bačke Palanke po ovčije meso. Ali vrijedilo je, jer, kaže Franja, ovčetina koju je konačno našao baš je potaman za paprikaš.

»Osim ovčijeg mesa, tu je crni luk, lovor, papar u zrnju, sol i vegeta. Nisam zaboravio papriku, ali se ona ne dodaje odmah već malo kasnije, kada paprikaš prokuha. On se jede s kruhom, nema tijesta uz njega, tako da se kuha da bude gušći«, priča Franja, ali se od kotlića i vatre ne odvaja.

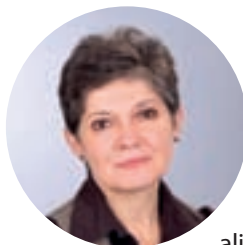
»Što da Vam pričam? Kad bude gotov, probat ćete«, kaže Franja siguran u svoje kuharsko umijeće.

U to nisam ni posumnjala, ali sam prešutjela da ću mu i bez kušanja vjerovati na riječ, jer ovčetina baš nije po okusu jedne rođene salašarke koja prednost ipak daje onome čega je na salašima uvijek bilo, a to su perad i svinjetina. Nedaleko od Franje na impro-

Tjedan u Somboru

Život o koncu

Jedna od stečevina nekih prošlih vremena bila je obvezna školska obuka za prvu pomoć. Da ne zvučim sad kao neka stara baba koja se uvijek poziva na ono što je nekad bilo, ali u moje vrijeme to je bio obvezan predmet u sedmom i osmom razredu.

Iskreno, nisam ga pretjerano voljela, jer mi nekako nije išlo od ruke to previjanje unesrećenih, zaustavljanje krvarenja i sve drugo što se treba uraditi kada se pri-skoči u pomoć kakvoj osobi kojoj život ovisi o nekoliko minuta ili sekundi. Uvijek sam se nekako nevješto batrgala oko toga i (opet) iskreno to mi je bio jedan od naj-neomiljenijih predmeta. Na vozačkoj obuci, ta obveza (mislim na polaganje prve pomoći) me je mimoišla. I tako sam ja u život i promet zakoračila kao netko od koga bi, da se ne daj Bože dogodi kakva nesreća, bilo više štete nego li koristi. I još uvijek je tako, jer nisam sigurna da bi znala u pravilan položaj postaviti nekoga s povređenom kičmom ili nekoga umjetnim disanjem povratiti iz smrti u koju je već zakoračio. A mislim da bi se to moralo i trebalo znati. I naučiti u školi mnogo prije nego li sijaset nepotrebnih stvari od kojih u realnom svijetu nikakve koristi nema. I zato kapa dolje mladim volonterima koji u organizacijama Crvenog križa obučavaju svoje vršnjake upravo tim osnovama pružanja prve pomoći. A samo tijekom ove godine kroz njihove ruke prošlo je skoro 800 somborskih đaka i primjereno uzrastu, 290 predškolaca.

Kapa dolje i volonterima i onima koji su zarad obuke na nekoliko sati ostavili svoja računala, mobitele, društvo na »bleji« u popularnom kafiću. A onima koji su iz drugog filma za nauk jedna (zaista) istinita priča. Kažu, jedan uposlenik izvjesnog somborskog poduzeća s negodovanjem je i nevoljno krenuo na obuku na koju ga je poslao poslodavac kod koga radi. Nije još ni završio sva planirana predavanja i praktične vježbe, a svome ocu doslovno je spasio život. I mimo svog običaja neću (ovoga puta) više ništa dodati.

Z. V.

viziranom šporetu na loženje **Merima Keserović** iz Udruga žena *Kolevka Bačke* iz Bača kuha čorbu od rajčice. Čorba ko čorba, ali i nije baš tako, jer se u tradicionalnoj slovačkoj kuhinji čorba od rajčice sprema malo drugačije.

»Prvo se pirja luk narezan na krupno, može na četvrtine. Malo se onda u taj luk uprži brašna, skine s vatre i doda paprika. Skida se s vatre da paprika ne bi gorjela. Nalije se vode i rajčica, vrati na vatru i kuha. Pri kraju kuhanja dodaju se jaja jedno po jedno, tako da u vrućoj čorbi ostanu cijela i kuha-ju se da poprime okus rajčice. Čorba se jede s tijestom, koje se posebno priprema, i vrhnjem. Kuha se ta čorba i danas i to obično petkom, kada se posti«, kaže Merima i ne skirva da je kuhati ovu čorbu naučila od svoje svekrve. Uz ogradu da je svekrva i dalje bolja kuharica.

Slovačka čorba i bosanska šljivopita

Od Meriminog improviziranog šporeta radoznalost vodi me tamo gdje se okupilo najviše isto tako radoznalih glava nagnutih nad improviziranu zemljanu peć. A u toj peći pekla se pogača. Ona jednostavna. Od brašna, soli, kvacsa i vode.

»Od tih sastojaka umijesi se tijesto. Na srednje, ni previše meko, ni previše tvrdo. Ostavi malo da odstoji i onda se peče«, priča susretljiva **Eva Petrović** iz KUD-a *Različak* iz Vajske.

A da bi se pogača pekla, baš onako kako se to nekada, a i sada radi u romskim kućama gosti iz Vajske donijeli su čak i ozidanu peć. Eva je bila zadužena za tijesto, a muški članovi ekipe iz Vajske za vatru koja je ovdje vrlo važna, jer pečenja pogače nema sve dok se peć dobro ne zagrije. Kažu, ima tada u njoj i 300 stupnjeva. Tek onda se pogača stavlja na pečenje, ali u pećnicu u kojoj više nema ni vatre ni žara, jer pogaču peče vrelinu ugrijanje peći.

»Dovoljno je dvadesetak minuta, možda manje, možda više, sve ovisi koliko je pećnica ugrijana«, priča užurbana Eva dok vadi vrelu pogaču iz peći.

I taman kada sam ženu htjela ostaviti da se bakće oko tijesta ona trči za mnom s vrelom pogačom i nudi mi da odlomim parče, namažem mašću i kušam. Pogađate, ovo nisam odbila, a i kako bih kada pogača što se puši, natopljena mašću koja se topi u njoj vraća neka davna sjećanja. I tako masnih ruku tražim još koju zanimljivu sliku i priču. A nekako mi se sama nametnula jedna simparična crnka koja nešto petlja oko pleha i pećnice. A još kada sam čula da se slastica koju sprema zove šljivopita nisam odoljela da je ne propitam još malo.

»To je stara bosanka slastica. Jednostavna je za spremiti. Prvo se istope dvije žlice masti i pospu po plehu u kome će se pita peći. Na tu mast porađaju se otvorene šljive bez koštice, pospu šećerom po okusu i s dvije-tri žlice brašna. Stavi se pleh u pećnicu i na 220 stupnjeva peče dok šljive ne krenu da cvrče, odnosno dok se ne zapeku. Izvadi se pleh i polije pita s ostakom masti i još s dvije-tri žlice brašna. Po starom receptu od gore se zalije skorupom, a sada nema skorupa pa stavljam slatko vrhnje. Također, brašno koje se dodaje drugi puta može se zamijeniti mrvicama, pa onda šljivopita malo podsjeća na gomboce sa šljivama«, kaže **Gordana Bjelajac** UG *Bač u srcu Bačke*.

I tako, moglo bi se ovdje još za dva teksta ređati zanimljivih recepata pronađenih u starim bakinim kuharima. Umjesto toga reći ću samo da su na koncu stolovi bili prepuni raznovrsnih đakonija. Slanih, slatkih, kuhanih, pečenih, zapečenih. Jer svašta kriju ti stari, pohabani kuhari. Treba ih samo otvoriti i pročitati. I da ne ostanem dužna ostalim kuharima, uz pobrojane udruge sudjelovale su i ŽPS *Tramošnjanke* iz Bača, UG Roma općine Bač i KUD *Buzó Virág* iz Vajske. Domaćini **Stanka** i **Stjepan Čoban** imaju itekako razloga da ovakav susret ponove i naredne godine. Volje i recepata ne manjka.

Z. V.

U Srijemskoj Mitrovici održan 2. festival *Carski Sirmij – grad legendi*

Oživljavanje slavne prošlosti

Srijemska Mitrovica i Vinkovci imaju nešto posebno čime se mogu pohvaliti i čime se ističu. To je ta povijesna vrijednost, koja je nemjerljiva, kazala je ravnateljica Turističke zajednice Vinkovci Martina Matković

Ako ste kojim slučajem posjetili Srijemsku Mitrovicu proteklog tjedna a niste bili upoznati s onim što se događa u tom gradu, mogli ste se barem na kratko vratiti u povijest ovog drevnoga grada. Kroz trodnevnu manifestaciju *Carski Sirmij – grad legendi*, koja je u Srijemskoj Mitrovici održana od 31. kolovoza do 2. rujna, posjetiteljima su kroz različite sadržaje daleke prošlosti Sirmija, nekadašnje prijestolnice jedne od

ranje i odnose s vjerskim zajednicama i Gradom Srijemska Mitrovica. Osim Mitrovčana, publici su se predstavili i gosti iz Banja Luke, distrikta Brčko, članovi *Rimskih dana* iz Vinkovaca, gosti iz Zvornika kao i predstavnici *Rimskih dana* iz Hrtkovaca. Festival je otvorio gradonačelnik Srijemske Mitrovice **Vladimir Sanader**, ukazujući na značajne arheološke lokalitete u tom gradu.

»Sirmij je jedinstven. Ovdje su se rađali i boravili carevi. Mi želimo da Srijemska Mitrovica bude ispunjena svim sadržajima koji postoje u modernom svijetu. Ali također želimo oživjeti pomalo zaboravljeni duh tog vremena. Želimo da ovaj grad bude otvoren ne samo za ljude koji dolaze ugovarati poslove u Srijemskoj Mitrovici u novootvorenim tvornicama, već želimo privući mnogobrojne turiste. Ove godine se nastavilo iskopavanje arheološkog nalazišta Glac zajedno s našim prijateljima sa sidnejskog fakulteta. Doći ćemo sigurno do jednog značajnog arheološkog otkrića koje se nalazi van grada koje je već sada privuklo pozornost ne samo domaće nego i svjetske javnosti. I zato mislim da Srijemska Mitrovica, osim toga što je industrijski grad, treba biti i grad turizma i grad arheologije. I mi ćemo sigurno raditi na tome da tako i bude. Važno nam je što su nam tu gosti iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine, ali i drugih zemalja Europe kako bi što veći broj ljudi saznao o našem Sirmiju«, istaknuo je Sanader.

provincija velikog Rimskog carstva, otvorene kapije vremena. Na ljetnoj sceni na Žitnom trgu prvoga dana manifestacije publika je mogla pogledati legendu o **Maksimilijanu Herkuliju**, upoznati se s izradom mozaika, pogledati borbu gladijatora, upoznati se sa starim zanatima Rimljana, kovaonicom novca, prodajom robova, običi sirmijumske rute i kušati rimsku trpezu. Drugi dan festivala bio je posvećen besjedništvu, festivalu *Sirmium lex verbi – Sirmij svjetlost riječi*, koji je okupio broje govornike iz više gradova u tradicionalnom 26. nadmetanju za vijenac besjedništva, a osmišljen je i bogat program za najmlađe. Želja organizatora je da kroz ovu manifestaciju promovira svoj grad i obogati turističku ponudu, ukazujući posjetiteljima na veliki značaj i vrijednost Sirmija.

Oživjeti zaboravljeni duh

Organizator manifestacije je Turistička organizacija Grada Srijemska Mitrovica u suradnji s Ustanovom za njegovanje kulture *Srem*, pod pokroviteljstvom Ministarstva trgovine, turizma i telekomunikacije, Pokrajinskog tajništva za kulturu, javno informi-

Na tragu epohalnog otkrića

Na lokalitetu Glac nedaleko od Srijemske Mitrovice arheolozi su nedavno došli do prvih značajnih otkrića. Podni mozaici, freske i skupocjeni materijal poput mramora i porfira koji su tamo pronađeni, potvrdila su uvjerenja arheologa da se tu nalazi ljetnikovac rimskoga cara Maksimilijana Herkula.

»Carski grad legendi je osmišljen tako da se svake godine promovira nekoliko legendi drevnog Sirmija. Sam Maksimilijan Herkul je vrlo aktualan zbog iskopavanja na Glacu i zato smo se odlučili za tu temu. Veliko mi je zadovoljstvo što su nam se pridružili *Rimski dani* iz Vinkovaca i naši prijatelji iz *Rimskih dana* iz Hrtkovaca. Naši gosti imaju više iskustva i duže su zastupljeni u ovakvim manifestacijama i ja se nadam da ćemo i mi ići u tom pravcu. Ono što mi imamo su dragocjeni rimski zanati koje promoviramo i koje demonstriramo pred građanstvom i turistima. To je ono čime se hvalimo jer je jedinstveno«, kazala je ravnateljica Turističke organizacije Srijemske Mitrovice **Svetlana Sabo**, dodajući da preko raznih europskih fondova nastoje doći do sredstava.

Tjedan u Srijemu

Poticaj i drugima

Zajednička rimska povijest

Rimski dani iz Vinkovaca su povijesna, turistička i edukativna manifestacija kojom već šest godina Turistička zajednica Vinkovaca u suradnji s Gradskim muzejom predstavlja svoj grad kroz žive slike *Colonie Aurelie Cibalae*.

»Mi smo jedini grad u Hrvatskoj gdje se održava manifestacija kojom se želimo vratiti u povijest kada je Rim imao značajan utjecaj na život stanovnika. Ovu manifestaciju izgrađujemo proteklih šest godina i njome želimo predstaviti Vinkovce kroz žive slike *Colonie Aurelie Cibalae* i prikazati slično kao ovdje u Srijemskoj Mitrovici, kakva je bila kuhinja u to vrijeme, kakve su igre igrala rimska djeca, kroz defile i borbu gladijatora. Uvijek su suradnje dobro došle i uvijek ima nešto novo za naučiti. Već smo vidjeli neke zanimljivosti i nadam se da ćemo ih primijeniti na našoj manifestaciji. Svakako da bi nam bilo drago da se suradnja nastavi i dalje i da nam Mitrovčani dogodne budu gosti i na našoj manifestaciji, s obzirom na to da nas spaja zajednička rimska povijest. Srijemska Mitrovica i Vinkovci imaju nešto posebno čime se mogu pohvaliti i čime se ističu. To je ta povijesna vrijednost koja je nemjerljiva. Zato mogu reći da je ne koristimo dovoljno i mislim da ni za deset godina nećemo moći iscrpiti svo to bogatstvo koje imamo«, kazala je ravnateljica Turističke zajednice Vinkovci **Martina Matković**.

A o tome koja su to jela koja su Rimljani rado jeli, a koja su posjetitelji toga dana mogli i kušati, upoznala nas je nastavnica praktične nastave Ekonomske škole u Srijemskoj Mitrovici **Stevka Čakić**. Za ovu prigodu, pripremila je neka od njih sa svojim učenicima.

»Rimljani su znali što su jeli. To su zdrave namirnice, raznovrsno povrće, maslinovo ulje, masline. Šećer nisu koristili a kuhali su sa što manje začina. Jela su bila ukusna i bez masnoće. Za ovu prigodu napravili smo kuglice od griza i sitnog sira koje se prže u maslinovom ulju i nakon toga se uvaljaju u med i u susam ili mak. Zatim svinjsku pečenicu u tijestu, koja je kuhana s medom i smokvama, kupus s ringlicama i maslinovim uljem, poriluk s crnim i zelenim maslinama, raznim začинима, kimom i bijelim vinom«, kaže Stevka Čakić.

Svi oni koji ove godine nisu bili u mogućnosti posjetiti Srijemsku Mitrovicu tijekom ovog festivala kako bi se upoznali s njenom carskom prošlošću, priliku za to moći će iskoristiti već iduće godine na trećem festivalu i u uživati u bogatom i raznovrsnom programu.

S. Darabašić

Početak rujna, mjesec je kada svi polako postajemo svjesni da je vrijeme odmora iza nas i kada se polako pripremamo za predstojeću zimu. Za većinu ljudi ovaj mjesec je dosta stresan. Početak nove školske godine, priprema zimnice, nabavka ogrjeva i brojne obveze, kako bismo sve uspjeli odraditi na vrijeme. O kućnom proračunu neophodnom da pripremimo sve što nam je potrebno ne treba puno govoriti, posebno u onom dijelu kada su pripreme djece za školu u pitanju. A ovog tjedna učenici su ponovno sjeli u školske klupe. Tijekom ferija radilo se u mnogim školama u Srijemu, kako bi učionice spremno dočekale đake. Jedna od njih je i Osnovna škola *Sremski front* u Molovinu, malom mjestu u šidskoj općini gdje je nastavu pohađalo 9 učenika. Zajedno sa svojim vršnjacima, djecom migrantima iz obližnjeg prihvatnog centra Principovac, bit će ih 15. Ova škola je jedna od odgojno-obrazovnih ustanova u kojoj su završeni radovi rekonstrukcije u okviru projekta *Mreža solidarnosti* – druga godina, financiranog od Veleposlanstva Norveške u Srbiji, a u realizaciji nevladine organizacije *Grupa 484*. U povodu početka nove školske godine i službenog otvaranja adaptiranog objekta, 3. rujna u Molovinu je boravio ministar za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja **Zoran Đorđević** i veleposlanik Norveške **Arne Sanes Bjornstad**. Kako učenicima u Molovinu, tako i djeci migrantima, poželjeli su sretan početak nove školske godine i bezbrižno djetinjstvo. U školske klupe sjeli su i učenici iz Srijema koji pohađaju izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Prema informacijama kojima raspolažemo, njihov broj nešto je manji u odnosu na prethodne godine, ali ekvivalentan broju pripadnika hrvatske zajednice. Za interesiranost učenika postoji, što je ohrabrujuće (barem u onim mjestima gdje oni imaju pravo izučavati ovaj predmet). A zakonski osnov i pravo na izučavanje tog predmeta, kada je Srijem u pitanju, bez obzira na njihov manji broj, imaju i djeca u Staroj Binguli i Batrovcima. Rješenja za njih još uvijek nema, a možda bi se trebalo poduzeti nešto kako bi se i oni motivirali za izučavanje svog materinjeg jezika i kulture.

S. D.

Čuvari Kapele mira

U oči proštenja Kapele mira u Srijemskim Karlovcima, da bih zadovoljio želju obiteljskog gosta, pozvao sam vrijednu ravnateljicu karlovačkog crkvenog zbora **Vlastu Malešević** i pitao je kada bismo mogli organizirati obiteljsko-novinarski posjet Karlovcima.

»Samo dođite, bit će nam čast pokazati čime se dičimo«, obradovala se gospođa Vlasta. Nisam, naime, htio biti običan turist, poput tisuća njih koji posjete Srijemske Karlovce, jer graditeljsku i duhovnu baštinu katolika ovoga gradića bremenitog povijesću osjete jedino ako imaju zaista dobre vodiče. Nije mi želja bila ni praviti uobičajene kratke selfie-ture. Želio sam s obitelji osjetiti kako je biti na mjestu sklapanja Karlovačkog mira – točki pomirenja dvije civilizacije, na kojoj su prije 201 godinu karlovački katolici podigli Kapelu mira. Osim toga, davnašnja želja mi je bila upoznati čitatelje našeg tjednika s time kako žive Hrvati u Srijemskim Karlovcima.

Duhovni kutak

Uz gospođu Vlastu, ljubavno nas je dočekao i **Stjepan Maletić**. Stjepan je glavni »krivac« što je, nakon obnove Kapele i njezine okolice započete 2008. godine, za koju je zaslužan tadašnji karlovački župnik dr. sc. **Ivica Čatić**, cijeli duhovni kutak u okolici Kapele redovito i prekrasno održavan. Ovaj tutor Kapele, koji je dugo godina živio u inozemstvu, prije deset godina, kada se vratio, zatekao je i Kapelu i njezinu okolicu vrlo zapuštenima.

Stjepan Maletić

Katolika u Srijemskim Karlovcima ima oko 900 * Župa Presvetog Trojstva nema stalnog župnika, nego upravitelja * O Kapeli i njezinoj okolini brine se skupina vjernika

»Sada je sve dovedeno u red. Skupina vjernika se o tome brine. Potrebno je redovito obavljati sve radnje uređivanja, kao u svakoj kući i dvorištu. Zbog velikog broja turista Kapela i okolica moraju se redovito i često čistiti i održavati«, kaže Maletić.

Turisti od jutra do večeri

Posjete veleposlanika stranih zemalja su redovite. Što se turista tiče, Maletić navodi specifičan problem.

»Turisti najčešće dolaze iz Beograda u skupinama. Naša turistička organizacija imala je namjeru sve karlovačke spomeničke atrakcije spojiti u jednu turu i skupni program. Srijemska biskupija prema tome je bila vrlo rezervirana, jer bi onda turistički prihod bio dijeljen od strane pružatelja usluge svim vlasnicima objekata koje turisti posjećuju«, kaže Maletić. »Osim toga, za nas je ovo crkva i to crkva u kojoj je preokrenuta povjest moderne Europe, a za posjetitelje samo još jedna od znamenitosti Karlovaca«.

Maletić potvrđuje da se na brijegu na kojem je Kapela zaista osjeća mir.

»Svi mi koji smo odrasli pokraj nje se divno osjećamo, jer smo od djetinjstva vezani za ovaj 'Švapski kraj', kako je nazvana ulica Karlovačkog mira u kojoj se Kapela nalazi. Ja sam 34 godine živio u Švicarskoj i sve to vrijeme sam maštao da se vratim u Karlovce, iako sam imao i bolje uvjete za život na drugim mjestima. Tada samo dobio čast održavati Kapelu mira. Župa Presvetog Trojstva u Srijemskim Karlovcima nema stalnog župnika, nego upravitelja, preč. **Marka Loša**, koji misi redovito u župnoj crkvi, te osam puta godišnje ovdje, u Kapeli mira. Iz tog razloga o Kapeli se brinemo mi, članovi zbora i tutori. Nemamo radno vrijeme i radimo volonterski. Kada dođu turisti, na kapiji se nalazi broj telefona. Oni pozovu i ja postajem njihov vodič. A dolaze od 9 sati ujutro do 10 sati navečer«, opisuje nam svakodnevnicu Maletić, inzistirajući da je to što radi za njega velika čast. On navodi da prihodi od posjetitelja omogućuju redovito podmirivanje režijskih i komunalnih troškova same Kapele i *Doma mira*.

»Župljani to jednostavno ne bi mogli sami podmiriti«, dodaje on.

Župni zbor

U upoznavanju Kapele i života karlovačkog župnog zbora nam pomaže gospođa Vlasta. Predstavlja nam orgulje, obnovljene 2014., jednodnevalne.

»Moj pokojni otac **Ivan Hutira** ih je svirao godinama. Sadašnji orguljaš **Zvonko Tadić** je iz Karlovaca, i zahvaljujući njegovom vremenu i interesu, orguljaško sviranje i u Kapeli i u župnoj crkvi ne prestaje«, kaže nam ona. Ova vrijedna žena,

umirovljena profesorica glazbene škole u Indiji, ponosna je na vrijedne članove zbora, njih petnaestak, na njihovo višeglasno pjevanje, i posebno na nastupe, kojima se glasovi i glazba iz Karlovaca čuju po župama Srijema u različitim prigodama. Posebno su ponosni na nastup u đakovačkoj katedrali.

»Ne možemo se pohvaliti organiziranim zbarskom scenom u Srijemu. Iako prilika za nastupe, koje su tradicionalne ili bar redovite, ima (ekumenski susreti zborova u Zemunu i Čereviću, nastupi u *Noći muzeja* u Kapeli mira, božićni koncerti organizirani u Petrovaradinu), nemamo kapacitet da bismo mogli organizirati uzvratne susrete. Vapimo za dobrim menadžerom, a mogući izlaz vidimo u registriranju zbora kao udruge, koja bi mogla aplicirati za namjenska sredstva«, kaže naša sugovornica.

Vlasta Malešević

Miješanje identiteta

Naši sugovornici kažu da katolika u Srijemskim Karlovcima ima oko 900, no polovica od tog broja ne prima svećenika pri blagoslovu kuća. Smatraju da katolici u Karlovcima još žive u strahu koji korjene ima u događajima u Srijemu 1990-ih godina. Kažu da su neki čak i pod pritiscima, te da teško podnose dugotrajnu antikatoličku i antihrvatsku medijsku histeriju.

Mise u župnoj crkvi Presvetog Trojstva su redovito nedjeljom, a preko tjedna samo one sa stipendiranim intencijama. Župni upravitelj preč. Marko Loš je istovremeno župnik u petrovaradinskoj župi Svetog Roka i kancelar Srijemske biskupije – to je razlog zbog kojeg on ne prebiva stalno u Karlovcima. Katehete također nema.

Naši sugovornici kažu kako tamošnji katolici ne vrše nikakav pritisak da moraju imati župnika, iako bi to voljeli. Kažu kako neki smatraju da Karlovci i ne trebaju biti župa, da oni to »nisu zaslužili«. Ističu također i specifičnu situaciju kod karlovačkih katolika. Kod pojedinih koji su podrijetlom Nijemci koji su se kroatizirali nakon II. Svjetskog rata, nacionalni identitet se restaurira, naročito budući da u Karlovcima uspješno djeluje udruga koja aktivno privlači i okuplja pripadnike njemačke manjine. Godine 1944. je popularniji među katolicima u Karlovcima bilo izjašnjavati se kao Hrvat, bez obzira na podrijetlo, no u modernim vremenima je obratno, pa se mnogi izjašnjavaju kao Nijemci ili Mađari.

Oba naša sugovornika ponosni su na *Dom mira* – kuću podno Kapele mira. Ona je centar zajedništva karlovačkih Hrvata i njihovih prijatelja. Nju također održavaju tutori kapele i članovi zbora, pa tu proslavljaju svetu Ceciliju, zaštitnicu orguljaša i crkvene glazbe, ali organiziraju i zbarski maskenbal, proslave Nove godine, imendane, rođendane i *daće*. Ugostit će rado i vas – pozivaju sve da sutra, u subotu 8. rujna, na Malu Gospu, dođu na proslavu proštenja Kapele mira. Svečana sveta misa započinje u 18 sati, a nakon nje moći ćete iskusiti jedinstvenu karlovačku dobrodošlicu na ovom posebnom mjestu.

Marko Tucakov

Smotra dječjih pjevača i zborova

SUBOTICA – Hrvatska glazbena udruga *Festival bunjevački pisama* organizira 14. po redu Smotru dječjih pjevača i zborova u Subotici. Smotra će biti održana večeras (petak, 7. kolovoza) u Velikoj vijećnici Gradske kuće, s početak je u 19.30 sati. Na smotri će sudjelovati 18 izvođača u pratnji Dječjeg festivalskog orkestra HGU Festival bunjevački pisama pod ravnanjem profesorice tambure **Mire Temunović**. Cijena ulaznice je 250 dinara.

D. B. P.

Smotra hrvatskih tamburaških sastava u Ljutovu

LJUTOVO – Deseta po redu Smotra hrvatskih tamburaških sastava u Ljutovu bit će održana u nedjelju, 9. rujna, u mjesnom Domu kulture s početkom u 20 sati. U programu sudjeluje četiri sastava iz Subotice, Mohača (Mađarska) i Kaptola (Hrvatska) te domaćini – Tamburaška sekcija HKUD-a *Ljutovo*. Ulaz je besplatan.

D. B. P.

Širi izbor za najbolju kratku priču Preprekove jeseni 2018.

NOVI SAD – Povjerenstvo za izbor najbolje kratke priče u okviru natječaja *Preprekova jesen* koji je raspisalo HKUPD *Stanislav Preprek* iz Novog Sada, u sastavu: **Marko Kljajić**, **Franja Petrinović** i **Dragan V. Todosreskov**, odlučilo je da u širi izbor uđe osam priča, od kojih će biti izabrane tri najbolje. To su priče: *Plavo cvijeće* **Stjepana Crnića**, *Na kraju sela* **Paule Čačić**, *Pokušaj davljenja grižnje savjesti* **Marije Đekić**, *Na ledenome vršku* **Deana Ganze**, *Na bolovanju* **Jagode Prebeg**, *Što bude, bit će* **Šime Storića**, *Bratelo* **Branimira Miroslava Tomlekina** i *Bjekstvo u sjećanje* **Sladane Varičak** (navedeno prema abecednom redoslijedu imena autora). Odluka o najboljim kratkim pričama bit će donesena najkasnije 10. rujna ove godine.

M. T.

Jergović i Radaković na Prosefestu

NOVI SAD – Književnici iz Hrvatske – **Miljenko Jergović** i **Borivoj Radaković** sudjelovat će, među ostalim, na ovogodišnjem, međunarodnom festivalu proze *Prosefestu* koji će biti održan od 25. do 28. rujna u Novom Sadu.

Manifestacija *Prosefest* je osnovana s namjerom da književnost vrati njezinim korijenima, živom i

neposrednom kontaktu autora s čitateljima, prije svega mladoj publici. U okviru festivala dodjeljuje se i nagrada *Milovan Vidaković* za ukupno prozno stvaralaštvo. Organizator festivala je Kulturni centar Novog Sada.

D. B. P.

Filmski front u Novom Sadu

NOVI SAD – Zbog velikog interesiranja, Međunarodni festival kratkometražnog filma *Filmski front* produžio je rok za slanje filmova do 21. rujna, priopćili su iz Kino kluba Novi Sad koji organizira ovu manifestaciju. Festival će biti održan krajem listopada i to po 16. put, a prima eksperimentalne, igrane, animirane i do-

kumentarne filmove. Uvjet je da maksimalna dužina filma bude 30 minuta i da je producirana ove ili prošle godine.

Službene selekcije glavnog programa neće biti mijenjane, dok u prateći program organizatori uvode novine. Osim horor filmova iza ponoći, publika ove godine može očekivati i program dugometražnih dokumentarnih filmova, kao i filmske radionice. Također, ove godine uvode još jedan dan, pa će festival trajati dulje.

Više informacija o prijavljivanju filmova možete dobiti na internetskoj stranici festivala: www.filmfront.rs.

D. B. P.

Promocija knjige Marice Mikrut

SOMBOR – Udruga građana *Urbani Šokci* organizira u četvrtak, 13. rujna, promociju knjižice **Marice Mikrut** *Šokica slidi Isusa od Kalvarije do Puta križa*. Knjiga je tiskana u nakladi udruge *Urbani Šokci*. Na promociji će sudjelovati velečasni **Marinko Stantić** i **ŽPS Kraljice Bodroga** iz Monoštora. Početak je u 19 sati u crkvi Uzvišenja sv. Križa u Somboru.

Z. V.

Nova knjiga u nakladi NIU *Hrvatska riječ*: Vedran Horvacki, *Slike iz beskraja*

Lirika isprepletenih osjećanja

U nakladi NIU *Hrvatska riječ*, kao 19. u ediciji *Suvremena proza*, objavljena je knjiga pjesama *Slike iz beskraja* Vedrana Horvackog, koja je ujedno i književni prvijenac ovog autora. Urednica knjige je Mirjana Crnković, profesorica hrvatskog jezika i književnosti.

Slike iz beskraja, sadržavaju sedamdesetak pjesama koje, kako u pogovoru bilježi urednica, nagovještavaju širinu pjesničkih slika i isprepletenost osjećaja, te ukazuju i na intimnost i propitivanje ljubavi, igrajući se njezinim granicama i slutnjama. Zbirka je podijeljena u dva dijela – *Bedem od njenog imena* i *Snovi u slutnji*, a pjesme imaju ljubavnu i refleksivnu tematiku.

Čarolija ljubavi

Kako navodi urednica knjige, lirski subjekt u zbirci jasno naglašava svoju žudnju, nostalgiju, tragove i duboke dojmove koje ljubav ostavlja na njega. Tim motivima lirski subjekt iskazuje idilu ljubavi u prošlosti, patnju u sadašnjosti i nadanje u budućnosti. Zaokupljenost trima vremenskim dimenzijama daje širinu sadržaju koja je najavljena u naslovu:

»Da bi opisao čaroliju ljubavi, pjesnik se koristi slavenskim mitološkim motivom **Stribora** i njegove šume koja nagovještava zamaskiranost ljubavi. Šuma Striborova mjesto je u kojem mladić biva očaran tjelesnom ljepotom. No, tjelesna ljepota biva privremena i lako se maskira, te se očekuje da u izvjesno vrijeme izazove bol i patnju, izazvanu razočaranjem. Lirski subjekt izražava i svoje poštovanje prema majci i njezinim savjetima o ljubavi, no ima li strpljenja dočekati ono što mu majka obećava? Je li ljubav doista jedna ili ljubav biva svaki put, no završi nevoljama? Kao i u pripovijetci hrvatskog **Andersona**, majka je bila u pravu. Ljubav podrazumijeva nevolje, žrtve i patnje, a kada započne osjećaj beskraja ljepote, ljubav će se prepoznati po objedinjenosti beskrajnog u jedno«.

Upućenost na Drugoga

Naslovi pjesama, poput *Žudim*, *Sanjam* ili *Još si lijepa*, nagovještavaju upućenost na Drugoga kojemu se pjesmama obraća.

»U pjesmama u kojima se iščitava upućenost jasno se daje do znanja da je lirski subjekt strastveno zaljubljen, da se nada i sanjari, ali i sjetno prisjeća. Ljubav i strast nisu samo neopipljive imenice već je iskazana i njihova putenost. To ljubavi daje jedinstvo na kojemu se inzistira. Ipak, ljubav opisana u zbirci nije savršena i čini se kao da nikada nije ni bila. Lirski subjekt inzistira na motivu realnosti kojemu suprotstavlja motiv sna, no čak i u snu nagovještava slutnje kao dijelove stvarnosti. Postupak

obraćanja nije iskorišten da bi se nametnulo napadno osobno mišljenje, već kao da nudi uvid u tijek misli mladog pjesnika«, bilježi urednica.

Refleksivne teme

Osim ljubavi, pjesnik u zbirci obrađuje i refleksivne teme, kao što su prolaznost ili težina postojanja, dodaje Crnković:

»Reprezentativna pjesma koja simbolizira prolaznost i daje kritiku političke vlasti zove se *Koketiranje s tiranijom*. Pjesma ponovno traži primatelja poruke kojemu se poručuje da ljudski život i djelovanje ipak nisu beskrajni. Koliko košta bijeg od težine postojanja izraženo je pjesmom *Koliko košta karta*. Vedran Horvacki tom je pjesmom opisao ono što muči svakog čovjeka – težina svakodnevice. Ipak, čovjek pronalazi utjehu u mjestu u kojem ne mora biti dio društva, već ono što jest, a to su lirskom subjektu 'ravnicu i zeleni pašnjaci«.

Urednica knjige Mirjana Crnković na koncu zaključuje kako, ispreplićući motive svakodnevice i ljubavi, Horvacki svojom zbirkom provocira definiciju pojma beskraja:

»S jedne strane, ljubav je ono beskrajno jer nikada ne prestaje njezina ljepota, osjećaj strasti i žudnje niti boli, straha i slutnje. S druge strane, motivima kao što je bedem, ukazuje se na povlačenje granice. Pjesme Vedrana

Horvackog nude uvid u ljepote i boli postojanja čovjeka te time tjeraju čitatelja na promišljanje o smislu pojma ljubavi i unutar-njeg svijeta čovjeka«.

O autoru

Vedran Horvacki rođen je 1996. u Subotici. Poeziju piše od srednje škole. Do sada je svoje radove objavljivao u godišnjim izdanjima *Lire naive*, *Novoj riječi*, *Subotičkoj Danici* te u časopisu za mlade *Kužiš*. Osim poezije piše i esejeske kritike društva. Svoje eseje i pjesme objavljivao je na internetskim stranicama *Algerno*, *Časopis Kult* i *Pokazivaču*.

Trenutno studira novinarstvo u Novom Sadu i piše za *Kužiš?! i Hrvatsku riječ*. Vodi svoj blog, zvani *Ritam*, gdje objavljuje tekstove iz perspektive studenta.

D. B. P.

 Knjiga se, po cijeni od 400 dinara, može kupiti u subotičkim knjižarama *Danilo Kiš* i *Nova školska knjiga*, kao i u prostorijama NIU *Hrvatska riječ* u Subotici (Trg cara Jovana Nenada 15/II). Također, može se i naručiti poštom, a detaljnije informacije s tim u vezi možete dobiti na telefone NIU *Hrvatska riječ*: 024/55-33-55, 024/55-15-78 ili 024/53-51-55.

VI. Žensko tradicijsko češljanje i izrada oglavlja Hrvatica u regiji

Ana Crnković, Marina Crnov i Marta Gorjanac

Prema dobi i statusu žene

Ove godine prikazane su frizure i oglavlja koja su se nosila tijekom zimskog razdoblja

Prostrano dvorište *Didine kuće* u Baču bilo je nekoliko sati veliki frizerski salon na otvorenom. Plele su se kike, pravile punđe, povezivale marame. Prvi rujan, toplo, a cure, snaše i žene spremljene kao da je zaprašila hladna zima. Nisu one pobrkale godišnja doba već su se samo držale onoga što im je organizatorica manifestacije *Žensko tradicijsko češljanje i izrada oglavlja Hrvatica u regiji* zadala – a to je očesljati se i glavu pokriti onako kako se to radi zimi. Bilo je tu različitih marama, oglavlja, pletenica, jer svaka sudionica predstavila je ono što je obilježje nošnje kraja iz koga dolazi, a ovoga puta to je bilo od Šida do Draža i Gunje.

Od udaje glava pokrivena

»Sprimila sam se onako kako su se sprimale moja baka i mama zimi, to je zimsko sprimanje za Božić. Opravita sam u najsvečanije ruvo – vinsku komošnu suknju na listiće, uski šljokani pregač na kopita izvezen zlatom, šluriku na sekser grane, imam gukama maramu kremšku, na nogama žute čorape i na sekser grane papučice. Sve ovo na meni staro je preko stotinu godina. Djevojke

su nosile pletenice, a poslije udaje Šokice više nisu išle gologlave. Vrlo brzo, bez obzira na godine povezivale su se u tamnije boje, naročito ako su imale žensku djecu. Čuvalo se, a posebno ono što je najljepše, za djevojke koje će tek stasati«, kaže **Marija Turkalj** iz Monoštora.

Posve drugačiju nošnju i oglavlje imala je **Svetlana Zec** iz KPZH *Šokadija* iz Sonte.

»Prvo se plela kika koja se dizala gore, a na glavu se onda stavljala kapica«, kaže Svetlana i s ponosom dodaje da je nošnja koja pristaje uz njeno oglavlje stara više od 200 godina.

Crvenkapa i pletenice

Ana Crnković iz HKD *Vladimir Nazor* iz Stanišića objasnila je svoju nošnju i oglavlje koje je bilo posve različito od drugih sudionica:

»Nosim nošnju iz Vrlike i to je nošnja koja se nosila i ljeti i zimi. Na glavi imam kapu koja se zove crvenkapa i tu kapu nosile su mlade djevojke. Ispod kape imale su dvije pletenice koje su se križale do polovice vrata i dizale gore. Kada su djevojke stasale za udaju, dobivale su kvadratnu maramu. Savijala se ona u trokut, a jednim krajem prekrivala je polovicu kapice. Dio koji je visio na leđima bio je izvezen, a druga dva kraja pokrivala su lice. Kada je djevojka stasala za udaju, na kapici je nosila i paunovo pero«.

U Bač je došla i jedna mlada, još neudana djevojka, što znači da je imala privilegij ići otkrivene glave. »Ova djevojka pošla je u crkvu. Ima dvije pletenice, koje su sastavljene u jedan vijenac pozadi pričvršćen šnalicama. Taj vijenac od pletenica ukrasili smo cvijetom muškatle«, pojašnjava nekadašnji način češljanja djevojaka u Plavni **Marija Zerecki** iz mjesnog HKUPD-a *Matoš*.

Marina Crnov iz Gunje i **Marta Gorjanac** iz Berega krenule su na ponoćnicu. Obje povezane u maramu, ali svaka ipak drugačija. Marta je na polnoćku pošla u svilenom marami, a Martina povezana u plišanu maramu. I to je samo dio onoga što je nakon pripreme frizura i oglavlja prikazano na reviji koja je organizirana u Domu kulture, a kroz koju je gledatelje, na zanimljiv način, vodila predsjednica UG *Urbani Šokci* iz Sombora **Marija Šeremešić**.

Cjelina tradicijskog odjevanja

U ulozi predavača ove godine bio je **Tomislav Livaja**, magistar edukacije iz Osijeka. Prema njegovom sudu danas se u kulturno-umjetničkim društvima, da bi nešto izgledalo zanimljivo scenski, i vizualno iskivljuje ono što je tradicijsko naslijeđe.

»Često na pozornici možemo vidjeti kada se prikazuje nekakav radni običaj da su djevojke odjevene u svečano ruho, a zapravo za rad se oblačila stara istrošena odjeća. Ovdje su tema zimske frizure i ruho, a ono gdje se griješi je da se glava prikazuje bez pokrivala, a odjeća u punoj raskoši, što nije bio slučaj jer se na robu pazilo i ona se brižljivo čuvala. Kada govorimo o

tradicijskom odijevanju, glava je zasebna cjelina. Način češljanja ovisio je od prigode, a isto tako oglavlje koje se nosilo bilo je određeno starošću žene koja ga je nosila. Žena koja se udala sakrivala je kosu odmah poslije udaje. Sasvim stare bake išle su *zabrađene*. Svako selo ima neke svoje posebne varijante, ali mnogo toga je i izgubljeno, jer svako vrijeme je unosilo neke svoje novine«, kazao je Livaja.

Na tragu toga bila je i predsjednica udruge *Tragovi Šokaca* **Stanka Čoban** kada je prije šest godina organizirala prvo *Žensko tradicijsko češljanje*.

»Primijetili smo da tijekom nastupa u kojima se nosi tradicijska odjeća manjka prava frizura i prava oglavlja. Bilo je tu svega. I viška i manjka. To nas je ponukalo da istražujemo, da uz pomoć starih fotografija, vratimo taj nekadašnji način češljanja i oglavlja koja su se nosila. Tako je i krenula ova naša manifestacija koju priređujemo od 2013. godine. Svaka godina je tematska. Krenuli smo od djevojačkih frizura, zatim su tema bile mladenke, mlade udane žene, češljanje i oglavlja koja idu uz radnu odjeću, prošle godine u fokusu su bile žene iznad 50 godina i ove godine frizure, češljanje i oglavlja u zimskom razdoblju. Mislim da se na revijama koje priređujemo kao dio ove manifestacije vide pomaci i smisao ovoga što radimo«, kaže Stanka Čoban.

Uz sudionice revije, ove su godine program upotpunili gajdaši **Filip Golubov Car** i Tomislav Livaja, Tamburaški sastav *Sončanski biseri*, ŽPS *Tramošnjanke* iz KUD-a *Mladost* iz Bača i Ženska pjevačka skupina UG *Tragovi Šokaca*.

Z. Vasiljević

Nova znanja i prijateljstva

Zahvaljujući posredovanju i preporuci Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, mladi pripadnici ovdašnje hrvatske zajednice koji su završili neki od studija humanističkih znanosti su i ove godine imali priliku sudjelovati na uglednoj Zagrebačkoj slavističkoj školi u Dubrovniku. Škola je krajem kolovoza održana po 47. put, a okupila je polaznike s raznih strana svijeta: Australije, Austrije, Belgije, BiH, Bugarske, Češke, Francuske, Južne Koreje, Makedonije, Njemačke, Poljske, Portugalije, Rusije, SAD, Slovačke, Slovenije, Srbije, Švicarske i Ukrajine.

Po preporuci ZKVH-a Školu su pohađali: etnolog i antropolog **Dalibor Mergel** iz Pančeva i povjesničar **Vladimir Nimčević** iz Subotice. Voditeljica Škole bila je doc. dr. sc. **Tatjana Pišković**, a ovogodišnja predavanja bila su koncentrirana oko teme *Metafore u hrvatskome jeziku, književnosti i kulturi*.

Jezični i povijesni seminari

Dalibor Mergel je pohađao seminare iz kulturne povijesti Dubrovnika i lingvistike. U izjavi za naš tjednik kaže kako je zadovoljan organizacijom Škole, te da mu se osobito svidio izbor filmova koji su prikazani u večernjem programu.

»Znanje koje sam tu stekao od neprocjenjive je vrijednosti, a predavači koji su nam ga prenijeli vrhunski su stručnjaci u svojim oblastima. Ne mogu ne spomenuti poznanstva i prijateljstva sklopljena s polaznicima slavistima iz Poljske, Slovenije, Rusije i iz brojnih drugih zemalja«, kaže Mergel.

Vladimir Nimčević je pohađao seminar o hrvatskoj književnosti, te seminar o staroslavenskom i starohrvatskom jeziku. Na predavanjima dr. sc. **Vere Blažević Krezić** dopao mu se, osim uvoda u čitanje glagoljčkih i ćiriljčkih tekstova, njezin osvrt na **Ivana Antunovića**, kulturnog preporoditelja bunjevačkih Hrvata u Bačkoj. Ništa manji dojam na njega ostavili su sati književnosti, pogotovo onaj posvećen interpretaciji pripovijedaka **Antuna Gustava Matoša**, koji je »Bunjevac porijeklom, Srijemac rodnom, a Zagrepčanin odgojem«, te sat posvećen interpretaciji romana *Na osami blizu mora* **Zorana Ferića**.

Dubrovačke znamenitosti

Program Škole je uz predavanja, obogaćen i stručnim obilaskom dubrovačkih znamenitosti (povijesna gradska jezgra, brdo Srđ, Franjevački i Dominikanski samostan, tvrđa Lovrijenac, renesansni ljetnikovac Sorkočević) i stručnim izletom na Elafitsko otočje, te gledanjem dviju kazališnih predstava u sklopu *Dubrovačkih ljetnih igara – Pod balkonima i Ljudi od voska*.

»Imali smo rijetku čast da posjetimo i Dubrovački arhiv, koji je smješten u palači Sponza i gdje nam je priređena izložba starih i rijetkih dokumenata, od kojih su za slavistiku najinteresantnija povelja bosanskog bana **Kulina** iz 1189., ugovor između humskog kneza **Miroslava** i Dubrovčana iz 1190. i prijepis spjeva **Osman Ivana Gundulića** iz 17. stoljeća, s kratkim predavanjem o značaju Dubrovnika u prošlosti. Ništa manju čast učinio nam je Zavod za povijesne znanosti HAZU-a u Dubrovniku, koji nas je primio u svoje prostorije u ljetnikovcu Sorkočević, odakle se pruža lijep pogled na zaljev Gruž. Tamo smo imali i kratko i sadržajno predavanje o političkom sustavu Dubrovnika. U Dominikanskom smo samostanu među inim predmetima mogli vidjeti i srebrni križ srpskog kralja **Milutina** s ćiriljčnim natpisom«, kaže polaznik Škole Vladimir Nimčević.

U okviru večernjega kulturnog programa, polaznicima je predstavljen književni opus dr. sc. **Krešimira Bagića** s Odsjeka za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, te prikazani filmovi *Glasnije od oružja* **Miroslava Sikavice**, *Kratki izlet* **Igora Bezinovića** i *Tko pjeva zlo ne misli* **Kreše Golika**.

Zagrebačka slavistička škola kao posebna aktivnost Odsjeka za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu već desetljećima unatrag nastoji poticati i promicati poznavanje hrvatskoga jezika, književnosti i kulture. Ovo je četvrta godina zaredom da su Hrvati iz Srbije, posredovanjem ZKVH-a, sudjelovali na ovoj Školi.

D. B. P.

32 naslova za nagradu *Emerik Pavić*

Knjiška produkcija Hrvata u Vojvodini u 2017. godini broji 32 naslova (i 1 publikacija na srpskom jeziku), čiji su autori vojvođanski Hrvati. Ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Tomislav Žigmanov** imenovao je Povjerenstvo za nagradu *Emerik Pavić* koje ove godine, temeljem donesene odluke, čine **Ljubica Vuković Dulić**, povjesničarka umjetnosti (predsjednica), dr. sc. **Jasminka Dulić**, sociologinja i **Željka Zelić**, dipl. novinarka. Povjerenstvo se sastalo u ponedjeljak, 3. rujna te se upoznalo s knjiškom produkcijom Hrvata u Vojvodini u 2017. godini.

Podsjetimo, nagradu za najbolju knjigu godine, koja nosi ime središnje osobe hrvatske književnosti, znanosti i publicistike iz XVIII. stoljeća *Emerika Pavića*, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata ustanovio je 2012. godine, u cilju pospešivanja sustavnoga pristupa valorizaciji aktualne knjiške produkcije među Hrvatima u Vojvodini. Nagrada *Emerik Pavić* za najbolju knjigu 2017. godine bit će svečano uručena 5. listopada 2018. u okviru književne manifestacije *Dani hrvatske knjige i riječi*. Osim diplome i plakete, nagrada će imati i svoj novčani iznos. Cjeloviti popis naslova koji su ušli u konkurenciju za ovu nagradu dostupan je na internetskoj stranici Zavoda – www.zkvh.org.rs.

(ZKVH)

Dvanaest knjiga u konkurenciji za nagradu *Iso Velikanović*

Temeljem odluke Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata o dodjeli nagrade za najbolju knjigu proze, koja nosi ime *Iso Velikanović*, glasovitoga hrvatskog prozaista i prevoditelja rođenog u Srijemu, Povjerenstvo za izbor iste, u sastavu **Klara Dulić**, master prof. jezika i književnosti (predsjednica), **Mirjana Crnković**, master edu. filozofije, master edu. hrvatskog jezika i književnosti i **Katarina Čeliković**, prof. komparativne književnosti i ruskog jezika i književnosti, održalo je prvu ovogodišnju sjednicu 31. kolovoza.

ZKVH je 2015. ustanovio trijenalnu nagradu za najbolju knjigu proze, koja nosi ime *Iso Velikanović*, a bit će uručena na Danima hrvatske knjige i riječi 5. listopada ove godine u Subotici.

Imenovano povjerenstvo za izbor najbolje knjige proze *Iso Velikanović* za razdoblje 2015. – 2017. ocjenjivat će (autorska) prozna djela, u bilo kojem podžanrovskom izričaju (roman, novela, kratka priča, esej, meditativna proza...), s posebnim akcentom na umjetničku i estetsku

kvalitetu sadržaja. Povjerenstvo za nagradu dobilo je na uvid 12 knjiga od kojih će morati izabrati jednu od knjiga. Popis naslova dostupan je na internetskoj stranici Zavoda – www.zkvh.org.rs.

(ZKVH)

Proštenje na Hrvatskom Majuru

U čast sv. Marka Križevčanina

Sadašnji i nekadašnji stanovnici Hrvatskog Majura, te hodočasnici iz drugih subotičkih župa, proslavili su u nedjelju, 2. rujna, sv. Marka Križevčanina. Misu je predvodio vlč. **Patrik Tvorek**, župni vikar u župi sv. Terezije Avilske. S njime su suslavili mons. dr. **Andrija Anišić**, svećenik podrijetlom s Hrvatskog Majura. Domaćin je bio župnik iz Male Bosne, vlč. **Dragan Muharem**, kojemu pripada pastoralna skrb za ovo mjesto.

U sjeni Gabrićeva križa propovjednik, vlč. Tvorek, osvrnuo se na evanđeoski tekst o Isusovu pozivu biti njegovim učenicom. »To znači biti spreman ostaviti sve, staviti Boga na prvo mjesto, upravo onako kako je to u svom životu živio i činio sv. Marko Križevčanin. Takav životni stav koštao ga je i mučeničkog svjedočanstva, ali zato svima nama može danas biti primjer ustrajnosti i nepokolebljive vjere u nasljedovanje Krista«, istaknuo je

propovjednik. Na kraju mise župnik se zahvalio nazočnim gostima i hodočascima koji su pohodili ovo sveto mjesto s jednim hrvatskim predznakom u Srbiji, te svima koji su pridonijeli organizaciji ovogodišnjega proštenja. Na kraju slavlja uzvanici su bili ugošćeni na salašu **Zlatka Gabrića**, jednom od malobrojnih koji su ostali na Hrvatskom Majuru.

M. D.

Proštenje u svetištu u Doroslovu

Proštenje u biskupijskom svetištu *Marije Pomoćnice* u Doroslovu bit će slavljeno na blagdan Rođenja Blažene Djevice Marije. Osim liturgijskih slavlja na mađarskom jeziku, večer prije blagdana, u petak, 7. rujna, u 20 sati misu na hrvatskom jeziku u kapeli predvodit će vlč. **Franjo Lulić**, titelski župnik.

Na sam blagdan, u subotu, 8. rujna, biskupsku misu na hrvatskom jeziku predvoditi će u 8.30 sati subotički biskup mons. **Ivan Péntzes**, a propovijedat će vlč. dr. **Ivica Ivančević Radak**, bačkotopolski kapelan. Dvojezičnu večernju misu toga dana predvodit će vlč. **Jenő Varga**, svećenik u mirovini.

M. T.

Raspored slavlja na Bunariću

8. rujna – Mala Gospa, mise u 9.30 sati i u 18 sati.
12. rujna – Ime Marijino, misa u 18 sati
7. listopada – Kraljica krunice, misa u 16 sati – završetak hodočasničke godine

U susret blagdanima

7. rujna – Sveti Marko Križevčanin
8. rujna – Mala Gospa – spomendan rođenja Blažene Djevice Marije
12. rujna – Presveto Ime Marijino
13. rujna – sv. Ivan Zalatousti
14. rujna – Uzvišenje Svetoga Križa
15. rujna – Žalosna Gospa

Proštenje u Somboru

Proštenje na župi sv. Križa u Somboru slavit će se u petak, 14. rujna, na blagdan Uzvišenja Svetoga Križa. Misno slavlje, koje počinje u 18 sati predvodit će vjštanski župnik vlč. **Vinko Cvijin**.

IN MEMORIAM

Branislava Petrović 1975. – 2018.

Prošloga tjedna, 31. kolovoza, među anđele je otišla **Branislava Petrović**, administratorica i osnivač facebook stranice *Društva za očuvanje šokačkih Hrvata Gibarac*. Unatoč svojoj teškoj bolesti i invalidnosti, svakodnevno je proučavala, dokumentirala, objavljivala i oživljavala uspomene na svoj rodni Gibarac, život u njemu nekada i njegovu bogatu tradiciju življenja.

Draga Brano, dugujemo ti vječnu zahvalnost za uspomene koje si u nama probudila. Hvala ti na životnom optimizmu, prijateljstvu i ljubavi, koju su nesebično pružala. Stranica koju si stvorila, nastaviti će živjeti kao uspomena na Gibarac i na tebe.

Svjetlost vječna svijetlila ti u kraljevstvu nebeskom. Uživaj svoj vječni mir u društvu anđela.

Članovi HKD-a *Šid*, predsjedništvo i administratori stranice *Društva za očuvanje šokačkih Hrvata Gibarac*.

Proštenje na subotičkoj Kalvariji

Na blagdan Žalosne Gospe, 15. rujna, u istoimenoj kapelici na subotičkoj kalvariji proslavit će se proštenje. Toga dana na kalvariji će u 16 sati biti cjelosatno klanjanje kao zadovoljština za grijeh psovke i kletve, dok će u 17 sati biti slušana svečana koncelebrirana dvojezična sveta misa. Istodobno će biti i mogućnost pomirenja s Bogom kroz sakrament svete ispovijedi.

Đakonsko ređenje u Ženiku

U nedjelju, 16. rujna, u župnoj crkvi sv. Marka Evanđeliste u Ženiku će biti đakonsko ređenje. Za đakona će biti zaređen **Luka Poljak**, kandidat Subotičke biskupije. Misno slavlje je u 10 sati.

Hosanafest

Festival hrvatskih duhovnih pjesama *Hosanafest*, trinaesti po redu, bit će održan u nedjelju, 23. rujna, u Subotici u Dvorani sportova s početkom u 20 sati.

Misa za blagoslov školske godine

Misa za blagoslov školske godine slavit će se u subotu, 29. rujna, u katedrali bazilici sv. Terezije Avilske s početkom u 10.30 sati.

Hodočašće u Mariju Bistricu

Zavjetno hodočašće Subotičke biskupije u Mariju Bistricu bit će u subotu, 29. rujna. Svi zainteresirani se mogu javiti svojim župnicima, a kod prijave treba dati broj putovnice. Cijena puta iznosi 3.000 dinara.

Ž. V.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Ozdravljenje gluhonijemog čovjeka

Sve što je Isus govorio i činio pred mnoštvom, a što su nam prenijeli evanđelisti krije u sebi poruku ne samo za njegove suvremenike, nego za vjernike svih vremena, do danas. Ovonedjeljno evanđelje svjedoči o čudu ozdravljenja gluhonijemog čovjeka (usp. Mk 7, 31-37). No, učinjeno čudo ne smijemo promatrati samo kao uklanjanje tjelesnog nedostatka i na taj način očitovanje Božje moći. Isus jeste ovim čudom, kao i svakim prije, pokazao koliko je Bog moćan i da želi pomoći čovjeku u njegovoj nemoći, ali je u ovom čudu skrio i poruku za svakog vjernika, jer za Boga nije gluh samo onaj koji ne čuje, kao ni nijem samo onaj koji fizički ne može govoriti.

Povjerenje u Krista

Gluhoća i nijemost usko su povezane. Onaj koji ne čuje ne može govoriti, jer se govor uči slušanjem. Veliki je križ biti zahvaćen ovim hendikepom. Bez slušanja i govora nema komunikacije s drugima. Danas se ljudi obučavaju znakovnom jeziku, ali ipak ne poznaju ga svi, te gluhonijemi ne mogu sa svakim ući u dijalog, a s druge strane kolike divne zvukove oni nikada nisu čuli, poput glazbe, cvrkuta ptica isl. U Isusovo vrijeme nije bilo znakovnog jezika, a znamo da su ljudi s tjelesnom manom smatrani grešnicima koje je zadesila Božja kazna, pa je svaki hendikep značio i društvenu izolaciju, što je dodatno pogoršavalo njihov položaj.

Isus je bio osjetljiv na ljudsku patnju i znao je koliki teret nose nemoćni. Zato uslišava molbe mnoštva, ali uz želju da pomogne Isus ima i želju da pouči; zato je sve što radi simbolično i znakovito čak i za nas danas. On gluhonijemog ne ozdravlja pred svima, nego ga izdvaja nasamo. Bogu je najvažnije da nismo gluhi za nje, a često, iako nismo zaklinuti za osjetilo sluha, ne možemo ga čuti, jer slušamo mnoštvo, buku i pouku svijeta. Zato Isus gluhome vraća sluh nasamo, jer slušati Boga znači ne slušati svijet. Iako je bilo dovoljno da samo kaže riječ i da gluhonijemi ozdravi, on dodiruje njegove uši i jezik, da pokaže vjernicima kako je svakom čovjeku potreban susret s njim, njegova blizina i njegov dodir da bi ozdravili od svih onih opterećenja koja nas čine gluhima i nijemima za Boga.

Nesretni čovjek je ozdravio zahvaljujući Isusovom djelovanju, ali nije se opirao kada ga

je Isus vodio ustranu da budu nasamo, nije se opirao svim onim radnjama koje je Isus poduzimao da bi ga ozdravio, ma koliko su mu se činile čudne. Zašto današnji čovjek ne ozdravlja od svojih tegoba i ne može pronaći mir? Zato što ne želi ostati nasamo s Isusom, ne dopušta mu da djeluje na svoj način, nego misli da zna od Boga bolje, pa mu nudi ljudska rješenja. Da bi pronašli utjehu i mir, da bi nas Bog izliječio treba ga tražiti i s povjerenjem mu se predati.

Kršćansko svjedočenje

Mnogi suvremeni kršćani su, iako nemaju nikakvih fizičkih mana, gluhi i nijemi. Bog nam je dao sva osjetila, dao nam je da se bez ikakvih smetnji možemo uključiti u društvo, a mi svoje darove nismo na pravi način upotrijebili. Čujemo i slušamo vrevu ovoga svijeta. Glasovima različitih trendova dopuštamo da nas povedu i odvedu na stranputice koje nas od Boga udaljavaju. Ponekad nas žamor mnoštva različitih glasova toliko optereti da ne čujemo ništa i osjećamo se izgubljeno. A potreban je samo jedan glas, onaj Božji. U ovom svijetu potrebno je samo za tim glasom ići, odazivati se njegovom pozivu, slušati njegove savjete i dopustiti da nas on vodi.

I kako to obično biva da tko nije gluh nije ni nijem, tako je i u vjerskom smislu. Tko čuje Boga i dopušta da ga Božji glas vodi kroz život, taj i svjedoči Krista. Ne biti nijem znači svjedočiti, ali ne samo govoriti, nego živjeti uistinu kršćanski, da ljudi po tvom načinu života, po djelima i po tvome ponašanju mogu prepoznati da pripadaš Kristu, da te kroz život vodi on, a ne bučni glasovi modernih vođa, filozofija, prolaznih trendova i brojnih besmislica koje danas jesu hit, a sutra padaju u zaborav. Naša djela govore više nego mnoštvo riječi zato je živjeti kršćanski mnogo veće svjedočanstvo od pukog govora. Ne moramo puno govoriti da bi svijet u nama prepoznao Isusove sljedbenike. S druge strane, sam govor iza kojeg ne stoje djela, ne da nije dovoljan, nego često odbija druge, jer svako naše svjedočanstvo riječi mora biti potkrijepljeno djelima. Stoga Isus ozdravljenjem gluhonijemog čovjeka ne očituje samo da je svemoćan i može uslišati svaku našu molitvu, nego nas zove da ga slijedimo, da ne budemo gluhi za njegovu riječ i nijemi za svjedočanstvo koje je dio kršćanskog poslanja.

Kristina Nađ Kanas, učenica

MODEL

s tamburom u ruci

Kristina Nađ Kanas, maturantica je Politehničke škole u Subotici, na smjeru *pejzažna arhitektura*. Treće je dijete u obitelji, ima stariju sestru **Elizabetu** i brata **Antuna**. Još kao mala krenula je u vrtić *Marija Petković Sunčica*, a potom je završila Osnovnu školu *Ivan Milutinović* u Subotici, također na hrvatskom nastavnom jeziku. Prije trinaest godina izrazila je želju za sviranjem tambure i to prime, te od tada svira u Subotičkom tamburaškom orkestru. S orkestrom je imala brojne nastupe na kojima su postigli zapažene rezultate. U slobodno vrijeme, vjerovali ili ne, Kristina voli kuhati. Osim toga, voli se šminkati, dotjerivati, forografirati, a imala je i priliku nekoliko puta biti modelom. Sve do nedavno, kako je sama rekla, mislila je da će nastaviti dalje sa školovanjem i biti odgojiteljica jer jako voli dječicu, ali to se promijenilo. Privlači ju i fotografranje, šminiranje, te bi voljela imati i svoj kozmetički salon i baviti se i nadalje glazbom. Oprobala se i u ulozi voditeljice na raznim programima u školi i izvan nje, te joj je i ovaj posao privlačan. Omiljeni film joj je *Titanic*, a što se glazbe tiče, uglavnom sluša klasičnu glazbu, tamburaše, a voli i narodnu muziku. Kako je rekla, u životu je ispunjavaju dragi ljudi koji su oko nje, dobar provod, odijevanje sa stilom, a prije svega njena obitelj. Za što će se Kristina odlučiti i koji će je životni put povesti ostaje nam vidjeti, baš kao i njoj. Ali, o tome za koju godinu.

Ž. V.

Kako smijeh utječe na svaki dio našeg tijela

Blagodati SMIJEHA

S mijeh je toliko često ljudsko iskustvo da zaboravljamo koliko je taj smijeh u biti čudan i neobičan.

Opće je poznata stvar da smijeh ima medicinske koristi. U posljednjih nekoliko godina grupa znanstvenika pokušava otkriti fiziologiju smijeha i prirodu tih dokazivih koristi. Razumije se, još dosta posla na tom području treba obaviti. Međutim, početni rezultati su ohrabrujući. Sve ukazuje da je smijeh zaista dobar za nas.

Smijeh je duboko usađen u našu evoluciju, javljajući se prije jezika. Smijeh zahvaća čitavo tijelo. Ako je to vic koji čujemo, fenomen započinje u slušnim živcima u ušima. Ako je to neka duhovita karikatura, program bude aktiviran očima. Ako tata šaklja svog sina, živci u sinovljevoj koži šalju električne impulse u kičmenu moždinu i dalje prema mozgu.

Što se događa za vrijeme smijeha?

Bez obzira na uzrok smijeha, nitko ne zna u potpunosti što se događa za vrijeme smijeha. Istraživanja su u tijeku. Ona ukazuju da se u to vrijeme u mozgu događaju kemijski procesi koji stimuliraju one dijelove mozga koji čine da se čovjek osjeća dobro. Nešto slično onome što se događa kada jedemo čokoladu ili kad vodimo ljubav.

Kad se smijemo, povećava se krvna cirkulacija u licu koja mu daje lagano rumenilo i sretan izgled. Ako je smijeh snažan, mogu se pojaviti i suze. A suze, bez obzira jesu li potekle od sreće ili tuge, mogu smanjiti simptome stresa. Nakon epizoda smijeha, slina sadrži veću razinu kemijskih tvari koje povećavaju obrambene, imunološke funkcije organizma. Grohotom se smijati odlična je vježba za dijafragmu. Tada pluća izmjenjuju mnogo više zraka nego obično i tako obogaćuju krv s kisikom.

Za vrijeme dobrog smijeha krvne se žile šire, što ima povoljan učinak na cirkulaciju i smanjuju se šanse za nastanak krvnog ugruška.

Smijeh i bol?

Sve upućuje na to da smijeh ima i određeni analgetski učinak, to jest povećava toleranciju na bol. Osim toga, srdačan smijeh izaziva kontrakciju glavnih mišićnih grupa u tijelu, što znači da je smijeh i tjelovježba. Kad se čovjek smije, ubrzava se ritam srčanih otkucaja i krvni tlak raste, da bi nakon toga te vrijednosti pale ispod temeljnih, početnih vrijednosti. Isto kao i kod tjelovježbe. Dakle, moglo bi se kazati da smijeh može biti važna i korisna tjelovježba za starije i bolesne osobe koji ne mogu izaći van i vježbati na otvorenom.

Razumljivo, smijeh izgara i nešto kalorija (otprilike 1,3 kalorije na minutu). Što se više smijete, više kalorija izgarate (jogging izgara oko 10 kalorija na minutu). Svaka kalorija je važna! Smijati se 15 minuta dnevno, kroz godinu dana može skinuti dva suvišna kilograma tjelesne težine i to nije nešto čemu bi se trebalo smijati!

Na kraju, evo i jednog vica. Možda se netko od vas i nasmije:

Štefova žena rodila blizance. Nedugo iza toga posjetio ga prijatelj Joža i zapita ga:

– Čuj, Štef, jesu li ti blizanci jednojajčani ili dvojajčani?

Štef mu odgovori:

– Bogme, Joža, da ti praf velim, ne znam. Znam samo da je jedan dvojajčan, a drugo je curica.

dr. Ivo Belan

RECEPT NA TACNI

Punjena paprika iz pećnice

Nije do predvidivosti nego do neodoljivosti. Sad kad cijeli grad miriše na papriku, jedino što želim pripremati, kuhati, jesti i o čemu želim pisati su punjene paprike. I kada tome dodam neodoljivu potrebu, u posljednje vrijeme, za eksperimentirati u kuhinji, dobivam ideju punjene paprike zapeći u pećnici.

Priča s paprikama je za mene kompleksna, jer nije svejedno koje paprike ću izabrati, pa će mi na tržnici dobro doći neko stručno mišljenje. Svakako, vidim da će u pećnici biti prava šarena zabava paprika.

Potrebno: 500 g mljevene junetine / 1 crveni luk / 1 mrkva / 50 g riže / 1 žličica peršinovog lista / 1-2 čena češnjaka / papar / sol / tucana ljuta paprika / 1 žlica maslaca / 2-3 žlice ulja / 2-3 žlice pirea od rajčice / malo vode

Postupak: Sitno isjeckati luk pa ga pržiti na maslacu s malo ulja. Dodati isjeckan češnjak, meso i narendanu mrkvu. Sve začiniti i ubaciti malo tucane ljute paprike. Dodati opranu rižu, dobro promiješati i staviti da se malo prohladi. Za to vrijeme očistiti paprike. Paprike puniti nadjevom i redati u nauljenu tepsiju. Ako ste sačuvali peteljke paprike u vidu poklopca, možete nadjevne paprike poklopiti. Prekrijete tepsiju alu folijom i pečete u pećnici na 180-200 Celzija. Vrijeme pečenja ovisi od veličine paprika. Dvadeset minuta prije kraja pečenja otopite malo maslaca u tavi, dodajte pire od rajčice, malo vode, sve pomiješajte i prelijte paprike. Nakon toga isključite pećnicu i vratite u nju tepsiju s paprikama bez alufolije. Nakon dvadesetak minuta, paprike su spremne da napuste pećnicu i nađu se na vašem stolu.

Dodatak: Nekada paprike punim samo s mesom, bez riže. Postoje razne solucije, a vi izaberite onu koja vama najviše godi. Dobar tek!

Gorana Koporan

Idemo li večeras u kazalište? (128)

Crnila povijesti

Kole Čašule

Kole Čašule, *Crnila*, prizor iz predstave

O sudbinskoj važnosti kazališnog jezika i književnosti tijekom nastanka, učvršćenja i amalgamizacije nacionalnog identiteta, subotički su se ljubitelji teatra mogli uvjeriti i početkom 1975. godine, nakon premijere *Crnila Koleta Čašule* (1921. – 2009). On je stožerna književna osobnost kojoj prethodi značajna grupa začetnika, a iza njih i napose njega prepoznaju suvremeni dramatičari: **Tome Arsovski, Branko Pendovski, Goran Stefanovski, Jordan Plevneš, Dejan Dukovski, Venko Andonovski, Jugoslav Petrovski, Saško Nasev, Žanina Mirčevska, Trajče Kacarov** i drugi [B. Pavlovski, Zagreb, 2000].

Crnila Koleta Čašulea ocrtavaju zbivanja iz jednog razdoblja borbe makedonskog naroda za slobodu između dva svjetska rata, kada je dio političke emigracije boravio u Sofiji, gdje su se oko tamošnjeg dvora plele intrige radi kojih su, među ostalim, uslijedila mnoga krvoprolića. U Bugarskoj se, naime, zagovaralo kako je makedonski jezik tek jedna lokalna jezično-književna varijanta, te prema tome dio bugarskog jezika, dok je u Kraljevini Srbiji, potom u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca i Kraljevini Jugoslaviji, službeno stajalište bilo kako je jezik stanovništva Vardarske Makedonije tobože dijalekt srpskog jezika.

No, najpoznatiji među makedonskim piscima: **Kočo Racin, Aco Šopov, Vasil Iljoski, Risto Krle, Kole Nedelkovski**... svojim djelom ponajbolje su zaniijekali ova svojatanja, očitujući se oko životnih pitanja i stvarnih htijenja makedonskog naroda o jeziku, slobodi i samostalnosti. Unatoč svemu, uvjeti za razvoj makedonskog jezika i književnosti, uz sustavno rješavanje nacionalnog pitanja i državnosti stekli su se tek u drugoj Jugoslaviji, od 1945., što se očitovalo u poeziji **Blaže Koneskog, Slavka Janevskog, Ace Šopova, Ganeta Todorovskog** i drugih, te u

prozi Slavka Janevskog, **Simona Drakula**, Koleta Čašulea i drugih, čija će se nastojanja od 1991. godine nastaviti u uvjetima koje iznutra i izvana nameće današnjica.

U tom kontekstu gledano *Crnila* su tek jedna epizoda, o kojima sam autor Kole Čašule veli: »Bilo je to vrijeme kada su makedonski život i makedonska krv bili najjeftiniji na svijetu. Tmine Makedonije su njena sudbina i veličina. Bez njih ona ne bi došla ovakva kakva jeste, do slobode, do njenog Danas ...«. Redatelj **Ljubiša Georgijevski**, gost iz Skopja, dramu *Crnila*, prožetu nasiljem, političkim ubojstvima i terorizmom, ostvario je na sceni subotičkog kazališta u stilu političkog trilera, a premijerno je izvedena 14. veljače 1975. godine. Osnovna postavka predstave je realistična, s dosta natruha naturalizma, premda se zapaža i stanovit utjecaj nadrealizma i simboličnog, metaforičnog scenskog govorenja, zamijetila je **Ivanka Rackov** u svom prikazu [*Rukovet*, 3.-4, 1975.].

Od glumaca posebno je istakla **Ivicu Jakočevića**, kojega publika mahom poistovjećuje s komičnim rolama, a u ovoj se predstavi iskazao kao uvjerljiv dramski glumac. Tumačeći jednog od aktera političko-kriminalnog podzemlja, osvojio je gledalište pričom o smrti atentatora, dok je **Milan Marodić** ostvario cjelovit i impresivan lik mladog, zanesenog fanatika, kojega će doslovce slomiti potresenost kada spozna da je ubio svoga dobrotvora. **Petar Radovanović** kreirao je lik već umornoga terorista, koji se poslije dvadeset godina života u atmosferi stalnih ubojstava, zgađen nad svim kroz što je prošao, odaje alkoholu. I premda je njegova svakodnevica stalno stanje straha i gotovo nepodnošljive napetosti, uz bezuvjetnu odanost i poslušnost, nekima negdje na vrhu, Radovanović nastoji ostvariti gotovo klaunovski lik tragajući za naličjem terorizma.

Spomen ploča Jovanu Mikiću Spartaku

Oko dana oslobođenja Subotice, 10. listopada, ranije smo se podsjećali kako je Subotica oslobođena. U noći kada je napadnuta željeznička stanica, između ostalih, ranjen je i **Jovan Mikić Spartak**, komandir Subotičkog partizanskog odreda. Kasnije u noći pao je kao žrtva i **Tivadar Felegi Radenko**.

U znak zahvalnosti građani IV. kvarta su 10. listopada 1946., na dvogodišnjicu smrti, kod igrališta *Sand* (na Paličkom putu) postavili bijelu mramornu spomen ploču veličine 60 x 38 cm na fasadi nekadašnje osnovne škole (kasnije vrtić), gdje je živio i radio više godina Jovan Mikić.

Uz prigodan govor o životu i radu Jovana Mikića Spartaka i o razlozima radi kojih je postavljena ova spomen ploča govorio je profesor **Josip Pančić**. Spomen ploču je otkrio **Antun Kopilović Šogor**, tadašnji predsjednik Narodnog odbora I. Reona.

Danas, ove zgrade, na kojoj je bila postavljena spomen ploča, više nema – srušena je. Vjerojatno ima više interesenata kakva je sudbina ove spomen ploče, pogotovo zato što je to bilo jedi-

no javno obilježje o postojanju, borbi, životu i smrti, komandanta Subotičkog partizanskog odreda.

Osim fotografije u Dvorani sportova i male biste u Osnovnoj školi *Jovan Mikić*, ne postoji nikakvo spomen obilježje o čovjeku, borcu, sportašu, sudioniku olimpijade 1936. g. višestrukog rekordera i reprezentativca, dvostrukog prvaka Balkana u atletici.

Neprimjereno je da Željezničko sportsko društvo *Spartak*, koje u svom sastavu ima blizu trideset društava, a vjerujem da ni u jednom sportskom klubu koji nose ime *Spartak* nema niti jedne fotografije čovjeka čije ime s ponosom nose članovi ovih društava.

Na gornjoj fotografiji iz sedamdesetih godina je jedno obilježavanje 10. listopada, Dana oslobođenja Subotice i podsjećanje na Jovana Mikića Spartaka, kada je na spomen ploču svečano postavljen vijenac. **Stanko Gabrić** čita tekst posvećen Jovanu Mikiću Spartaku pred **Dušanom Rusom**, **Ljubicom .....**, **Pistom Halászom**, te pionirima i učenicima Osnovne škole Jovan Mikić, koja nažalost ne nosi ime – SPARTAK. Zašto?

Ljudevit Vujković Lamić

ZAJEDNIŠTVO koje se pamti

Jedanaesti po redu *Etnokamp* Hrvatske čitaonice završio je u petak, 31. kolovoza.

Više od 60 volontera, predvođenih predsjednicom Hrvatske čitaonice **Bernadicom Ivanković**, radili su tjedan dana s čak 120 djece. Podatak da je prvi *Etnokamp* okupio dvadesetak djece je dovoljni pokazatelj u kom smjeru ide ovaj ljetni kamp. Po riječima Bernadice Ivanković, broj bi bio i veći, no lista se popunila i prije nego su prijave zatvorene, te su morali neku djecu i odbiti.

Svi sudionici *Etnokampa* imali su priliku proći i raditi u trinaest manualnih radionica, te su tijekom tjedan dana druženja i zabave napravili brojne korisne stvarčice, a ujedno i naučili nešto o svojoj tradiciji, kroz pjesmu i običaje. Dakle, pravili su platnene vrećice, ukrase za kosu, ukosnice, rajfove, trakice, izrađivali su nakit od kamenja i gline, od betona su pravili svijećnjake i saksijske za cvijeće, reciklirali su plastiku, te pravili držač za vrećice, kutije od kartona i tijesta, plišane igračke od starih čarapa, drža-

če za olovke, *fićoke* su ukrašavali slamom, izrađivali su magnete, kraljičke kape... a ujedno su imali duhovnu, tamburašku, folklornu, pjevačku, te kuharsku radionicu u kojoj su pravili *nasuvo s krumpirom*.

Utorak je bio rezerviran za cjelodnevni izlet u Tavankut, na Sajc, a što su sve radili ne može se niti nabrojati. Najvažnije od svega je prekrasno druženje, upoznavanje novih vršnjaka, te jedno veliko zajedništvo. Osim djece iz Subotice i okolice, ove godine sudjelovala su djeca i iz Despotova, Zagreba, s Hvara i iz Beča.

Završna priredba na kojoj su djeca pokazala samo dio onoga što su sve radili i čime su se bavila u ovogodišnjem kampu održana je u petak. Ovaj hvale vrijedan projekt podržali su svojim dolaskom i brojni gosti i uzvanici. Tim povodom obratila se i voditeljica službe za pravni položaj, kulturu i obrazovanje hrvatske manjine iz Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan

R Hrvatske **Rajna Stević** koja je ove godine prvi puta posjetila *Etnokamp* i obećala kako će Državni ured i nadalje pomagati ovaj projekt. Također, nazočnima se obratila i savjetnica predsjednika Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**, koja je slikovito pojasnila da je jedan prut lako slomiti, ali cijeli snop, osobito kada je u njemu 120 prutova nije moguće. Upravo to zajedništvo je vladalo u ovogodišnjem *Etnokampu*.

Jedanaesti *Etnokamp* finansijski su pomogli Hrvatsko nacionalno vijeće, Središnji državni ured za Hrvate izvan R. Hrvatske, Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama, Grad Subotica, *Salaš 024* i pojedinačni darovatelji. Kamp su podržali i Demokratski savez Hrvata iz Vojvodini, obitelj **Jasmine i Stipana Vukovića**, PU *Naša radost*, *Rotografika*, farma **Skenderović**, šivaona *Full Fill*, NIU *Hrvatska riječ*, te brojni darovatelji koji su i ove godine prepoznali značaj okupljanja deince. Logističku potporu pružila je Gradska knjižnica Subotica.

Ž. V.

KOD GLAVNE POŠTE

Subotica
551-045

Srebrna akcija!

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom. www.apartmani-karasic.com
Prodaje se apartman od 36 m ² u Jadranovu, 5 km od Crikvenice. Tel.: 024-4527-499, 064-18-39-591.
Tročlana obitelj prima na dvorbu stare osobe za mirovinu ili nekretninu. Tel.: 062 1941729.
Prodaje se stambena zgrada u Kertvarosu površine oko 120 m ² . Tel: 024 546800.
Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m ² , topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel.: 063 596840 i 024 547204.
U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 5449220; 064 2808432.
Prodajem u Donjem Tavankutu 1 ha 6 ari pijeska kod groblja, odlična lokacija. Vlasnik. Tel.: 0638560635.
Prodajem psa engleske rase, buldog, ženka, sterilizirana, stara godinu dana. Informacije: 065-531-99-28.
Starija kuća (4 sobe, ručao, 2 kupao, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupao) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.
Uzimam zemlju u zakup, Klisa, Stari i Novi Žednik, Mala Bosna, Subotica. Plaćam 12 metar po jutru. Tel.: 064 305 1488.
Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m ² , dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel.: 024-456-12-05.

Hrvat, katolik, 61 godinu, umirovljenik s dobrim primanjima, grad Slavenska Orahovica, kuća, automobil, vitalan, zgodan, traži ženu – katolkinju za brak, bez djece, koja ima do 57 godina. Pošaljite za početak SMS poruku na 063-766-88-08. Josip, Hrvatska, Slavenska Orahovica kod Osijeka.

U predgrađu Subotice prodajem trosobnu katnicu sa suterenom. Parket u svim sobama, dvije kupao, legalizirano, sa svim priključcima. Plac 560 m². Moguća i zamjena za slično u okolici Zagreba. Tel.: 062-332-247.

Povoljno se prodaje legaliziran objekt na parceli od 510 m² u Somborskoj ulici br. 67. Kod dvije pruge, komplet opremljen za nastavak radova male privrede, trofazna struja, gradska voda, priključak na plin. Tel.: 063-551-871.

Sijačica OLT GAMA 18, s lulama, dvobrazni plug 12 leopard – tel: 024/528-682. Gobels prikolica 14 tona registrirana za traktor, u dobrom stanju, na prodaju – tel: 024/532-570.

Prodajem aparat za zavarivanje, monofazno i trofazno napajanje, kao i sjeme uljane rotkve (pogodno za golubare). Tel: 064/3910182.

Subotica - Bajnat, prodaje se uknjižena dvosobna kuća od miješanog materijala, površine 90 kvm s većim dvorištem i nusprostorijama. Monofazna struja, telefon, kablovska, gradski vodovod i kanalizacija. Cijena 32.000 eura. Interesirati se na 064-2943798 ili 064-1611709.

Prodaje se kuća na kat, plac 650 m², kuća 210 m², velika garaža, kotlarnica, 3 prostori je 5x4, ljetna kuhinja i za ogrev. Dva trosobna stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupatila, 2 ostave, 3, etažno grijanje i plin, kds, telefon, interfon, parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16. Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena po dogovoru. Tel.: 061 2323223.

Natječaj za dodjelu priznanja dr. Đorđe Natošević

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine-nacionalne zajednice objavilo je Natječaj za dodjelu priznanja *dr. Đorđe Natošević* za školsku 2017./2018. godinu. Tekst Natječaja dostupan je na službenoj internetskoj stranici Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine-nacionalne zajednice – www.puma.vojvodina.gov.rs.

Priznanje *dr. Đorđe Natošević* je pokrajinsko priznanje koje se dodjeljuje za izuzetne doprinose i rezultate u radu – predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama u AP Vojvodini, kao i odgojiteljima, nastavnicima, psiholozima i pedagogima u njima. Priznanje se sastoji od plakete, povelje i novčane nagrade. Svake školske godine može se dodijeliti najviše pet priznanja.

Dodatne informacije u svezi s realizacijom Natječaja mogu dobiti u Tajništvu na brojeve telefona: 021- 487 41 83, 021- 46 09 i 021- 487 40 35.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 12. 9. 2018.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.
Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.
Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218;
e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internet

već od
649 din

SUBOTICA KARADORDEV PUT 2 TEL: 024/555765
WWW.TIPPNET.RS

Predolimpijske igre (8)

Palička olimpijada

Prvo službeno natjecanje na Paličkoj olimpijadi održano je 26. kolovoza 1880. godine u tri discipline iz dvije sportske grane – bacanju kugle, skoku u dalj i hrvanju. Ove igre održane su 16 godina prije prvih modernih olimpijskih igara!

Drugo po redu natjecanje održano je 17. srpnja 1881. u sedam disciplina (hodanje na 7 km, boks, mačevanje, trčanje na kratke staze, bacanje kugle, gimnastika i plivanje).

Broj disciplina povećava se iz godine u godinu. Zato se uvodi i »šampionska disciplina« za koju važi posebno pravilo. Konačno osvajanje titule u ovoj disciplini bilo je vezano za tri uzastopne pobjede iz iste discipline na tri uzastopna natjecanja, pri čemu norme nisu bile propisane, ali je postojao uvjet da je postignuti pobjednički rezultat uvijek morao biti bolji od prethodnog pobjedničkog rezultata istog natjecatelja s prošlog natjecanja u istoj disciplini.

Godine 1884. uvodi se veslanje i biciklizam, odnosno utrka velosipedima. Izgrađuje se i tzv. zatvorena arena s tribinama i elipsastom trkališnom stazom dužine 225 metara, prvi objekt te vrste u Mađarskoj. Te godine održana su i prva zimska natjecanja na ledu i to utrka jedrilica i bicikala s jedrima!

Sport dostupan svima

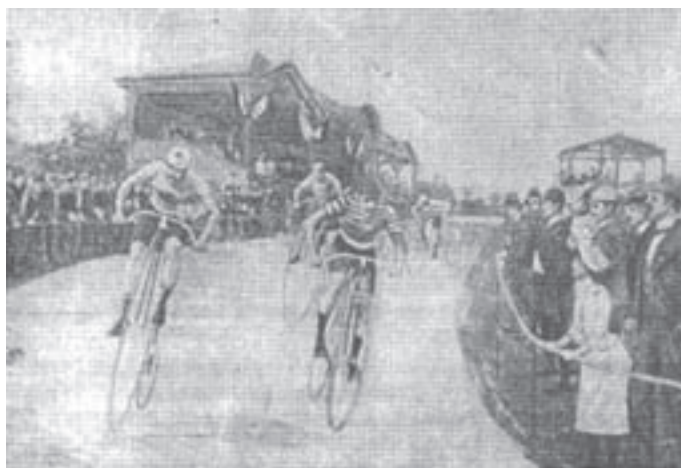
Vermes svoj koncept »sport dostupan svima« konačno ostvaruje 1885. godine osnivanjem Sportskog društva *Ahiles* (Achiles Sport Egylet), masovno učlanjuje »obične građane« i time sport na ovim prostorima definitivno prestaje biti samo dokona zabava aristokracije i bogatog sloja društva, između ostalog i uvođenjem danas rado prihvaćenog sustava »go as you please« (trči/hodaj, kako god hoćeš) na relaciji Subotica – Palič – Subotica. U ovoj disciplini mogli su sudjelovati svi, uključujući i djecu. Naredne godine, prvi put u tadašnjoj Ugarskoj uvodi se i bacanje diska, disciplina koja je najviše fascinirala Vermesa i od koje je i potekla ideja o osnivanju igara. Nisu mu nedostajale ni originalne ideje. Tako se 1889. po uzoru na antičke grčke igre uvodi pentatlon (petoboj). Sudionici natjecanja u pentatlonu bili su polugoli, u kacigama, s kopljem, kratkim mačem i štitom, uvijeni u pallinum (ogrtač), a natjecali su se u autentičnim disciplinama – bacanju koplja, trčanju, bacanju diska, skoku u dalj i hrvanju.

Sportska natjecanja odvijala su se godišnje u više navrata. Interesantno je da su od 1886. do 1889. oba postojeća sportska društva (Subotičko gimnastičko i *Ahiles*) igre organizirale zasebno, a nakon toga, sve do 1914. zajednički, što će pridonijeti masovnosti i popularizaciji igara.

Achileon, prvo olimpijsko selo

Tijekom 1891. godine Vermes je ulaganjem vlastitih novčanih sredstava izgradio asfaltnu biciklističku i atletsku stazu dužine 500 metara. Ovakva staza tada je postojala samo još u Londonu i Lajpcigu! Za potrebe natjecatelja gradi se *Achileon* – borilište i dom za sportaše. Sastojao se od staze, tribine i sportskog hotela sa 60 ležaja što se može smatrati prvim »olimpijskim selom«. Za natjeca-

Na Paličkoj olimpijadi sudjelovali su brojni natjecatelji, ali i sportaši koji će ostvariti međunarodne uspjehe. Subotičanin Đuro Stantić je na Međulimpijskim igrama u Ateni 1906. godine osvojio zlatnu medalju u brzom hoda-
nju na 3.000 metara. Jedan od šampiona paličkih igara Nándor Dani kasnije je osvojio dvije olimpijske medalje

telje su smještaj i ishrana u ovom hotelu bili besplatni. Kompletan novoizgrađeni sportski centar stavljen je u funkciju 1892. Te godine organizirano je čak četiri natjecanja, a zabilježeno je da natjecanje u veslanju zakazano za 14. kolovoz nije održano jer je površina Paličkog jezera bila »prezasićena barskom biljnom vegetacijom«.

Devedesete godine XIX. stoljeća bile su »zlatno doba« paličkih predolimpijskih igara. U tadašnjim peštanskim novinama zabilježeno je da »svatko voli doći na Paličke 'olimpijske' igre, ni na jednom natjecanju u unutrašnjosti nema toliko posjetitelja, pa ni na sportskim natjecanjima u Budimpešti, kao na onima koje se priređuju na Paliču«. Na natjecanja su dolazili s teritorija cijele monarhije kao i iz drugih država. Paličke sportske igre bile su uvrštene u službene kalendare natjecanja. Gledatelji su plaćali ulaznice, a svečana garderoba se podrazumijevala jer je »Palička olimpijada«, kako je još nazivaju, bila i poseban društveni događaj, a broj posjetitelja bio je i do deset tisuća!

Na Paličkoj olimpijadi sudjelovali su brojni natjecatelji, ali i sportaši koji će ostvariti međunarodne uspjehe. Subotičanin **Đuro Stantić** je na Međulimpijskim igrama u Ateni 1906. godine osvojio zlatnu medalju u brzom hoda-

nju na 3.000 metara. Jedan od šampiona paličkih igara **Nándor Dani** kasnije je osvojio dvije olimpijske medalje.

Izbijanjem »Velikog rata« (I. svjetskog rata) 1914. prestaju sve aktivnosti ovih 34 godine održavanih sportskih natjecanja i Palička olimpijada odlazi u povijest.

Atila Dunderski

Nogomet Srpska liga Vojvodina

Kazna za promašaje

BAČKI JARAK – Na drugom jesenskom gostovanju, u Bačkom Jarku, pred oko 300 gledatelja, nogometaši *Bačke 1901*, umjesto da napune mrežu domaće *Mladosti*, u 85. minuti su primili jedini zgoditak na utakmici. Gosti su krenuli silovito, međutim, **Tumbas** i **Krmar** se nisu proslavili u vrlo izglednim prigodama. U nastavku, domaćini se, osokoljeni obranama svojeg kapetana **Rajića**, zasigurno igrača utakmice, lagano oslobađaju pritiska i stvaraju sve izglednije prigode pred vratima Subotičana. Iako su posljednjih 20 minuta odigrali s igračem manje, upravo u tom razdoblju su, zahvaljujući fanatičnoj borbenosti i zatresli mrežu *Bačke 1901* za velika 3 boda. U narednom kolu Subotičani će ugostiti ekipu *ČSK Pivare* iz Čelareva.

Vojvođanska liga Sjever

Maksimalan učinak

SOMBOR – Na Gradskom stadionu u Somboru, pred oko 1.000 gledatelja, ekipa *Radnički 1912* je zabilježila novu pobjedu. Rezultatom 3:0 (2:0) potukla je *Slogu* iz Čonoplje. Domaćini su utakmicu praktički riješili u prvih četvrt sata igre, zgoditcima **Mati-jaševića** u 10. i **Antunića** u 14. minuti. Somborci su dominirali i u drugom poluvremenu, a nerješiva enigma za Čonopljane bio je mladi Antunić, koji im je drugi put na ovom meču zatresao mrežu u 53. minuti. Poslije 3. kola i maksimalnog učinka, lider-sku poziciju na ljestvici s po 9 osvojenih bodova dijele somborske ekipe *Radnički 1912* i *Radnički*. U narednom kolu *Radnički 1912* će gostovati u Tavankutu.

Treća ništica zaredom

BAJŠA – S gostovanja u Bajši Tavankučani su se vratili praznih ruku. Pred oko 200 gledatelja domaćini su jedinom zgoditkom, postignutim u 40. minuti, osvojili zlata vrijedne bodove. Poraz, treći zaredom, ostavio je Tavankučane na dnu ljestvice, kao jedinu ekipu bez ijednog osvojenog boda. Teško da će se ova pozicija promijeniti i nakon 4. kola, jer će NK *Tavankut* na svojem travnjaku dočekati ekipu s do sada maksimalnim učinkom, *Radnički 1912* iz Sombora.

Utakmica preokreta

KARAVUKOVO – S neugodnog gostovanja u Karavukovu *Radnički* se vratio s nova tri boda na svojem kontu. U utakmici punoj preokreta krajnji rezultat bio je 2:3 (1:1). I ovu utakmicu mladi Somborci su otvorili kako su samo mogli poželjeti, a već u 2. minuti, praktički iz prvog napada, brzonogi **Martinović** je zatresao mrežu domaćina. Osokoljeni ranom prednošću, stvorili su još nekoliko zicera, koji su ostali nerealizirani. Po nepisanom nogometnom pravilu uslijedila je kazna u samom finišu prvog i u prvom dijelu drugog poluvremena. Karavukovčani su poravnali minutu prije odmora iz opravdano dosuđenog penala,

a rezultat preokrenuli 20 minuta kasnije, nakon udarca iz kuta, poslije grube greške gostujuće obrane. Radost domaćina trajala je samo 2 minute, poravnao je **Erdei**. Novi preokret, za konačnu pobjedu Somboraca, donio je pogotkom u 70. minuti, svojim drugim na utakmici, najbolji pojedinac na travnjaku Martinović. I pored neviđene borbenosti i nekoliko izglednih situacija pred protivničkim vratima, domaćini u posljednjih dvadesetak minuta nisu uspjeli postići pogodak, pa su bodovi otputovali u Sombor. *Radnički* će u 3. kolu ugostiti ekipu *Budućnosti* iz Mladenova.

I dalje neporaženi

ADORJAN – Nogometaši *Mladosti Apa* u 3. jesenskom kolu gostovali su u Adorjanu, kod ekipe *Tise*. Sudar dviju neporaženih ekipa, iako se na travnjaku igralo vrlo žestoko, ali fer i korektno, završen je miroljubivim rezultatom 1:1 (0:0). Nakon nekoliko nerealiziranih prigoda za promjenu rezultata, Apatinci su došli u prednost pogotkom **Fabera** u 51. minuti. Domaćini su poravnali 12 minuta kasnije iz opravdano dosuđenog penala. Do kraja utakmice bilo je još nekoliko izglednih prigoda za oba rivala, a najbliži pogotku bio je Faber, koji je u finišu utakmice zatresao vratnicu domaćina. U narednom kolu Apatinci će gostovati kod ekipe *Mladosti* u Turiji.

PFL Sombor

Poraz uz dobru igru

SOMBOR – Nogometaši somborskog ŽAK-a zabilježili su novi poraz, ovoga puta na svojem travnjaku, rezultatom 1:2 (1:2), od ekipe *Stari grad* iz Bačke Palanke. Željezničari su katastrofalno otvorili utakmicu, pa su gosti već u 20. minuti bili u prednosti od dva zgoditka. Tek tada su se Somborci probudili i počeli igrati, pa su u 40. minuti uspjeli umanjiti prednost rivala. U nastavku domaćini preuzimaju inicijativu, stvaraju prigode, međutim, mreža iskusne ekipe *Starog grada* kao da je bila začarana, do kraja utakmice više se nije tresla. U narednom kolu ŽAK će u derbiju začelja bodove potražiti u derbiju začelja, na gostovanju kod ekipe OFK *Odžaci*.

Odgoda

KULPIN – Utakmica *Kulpin* – *Tvrđava* nije odigrana. Odgođena je na zahtjev domaćina, a naknadni termin odredit će natjecateljska tijela. U narednom kolu *Tvrđava* će ugostiti ekipu *Vojvodine* iz Tovariševa.

PFL Subotica

Beskompromisni Bajmočani

BAJMAK – Nogometaši *Radničkog 1905* na svojem travnjaku su pregazili ekipu *Sloge* iz Ostojićeva rezultatom 5:0 (2:0). Gosti su pružili otpor u okviru svojih mogućnosti, ali pred nadahnutim Bajmačanima u nedjelju bi vjerojatno pao i jači protivnik. U narednom kolu *Radnički 1905* će gostovati u Njegoševu, kod ekipe *Proleter*.

Preokret u Hajdukovu

HAJDUKOVO – Ekipa *Đurđina* odlično je započela utakmicu protiv *Vinogradara* u Hajdukovu. U prvom poluvremenu realizirali su jednu od prigoda, a svoju mrežu su uspjeli sačuvati. Domaćini su u drugom poluvremenu odigrali na sve ili ništa, što im se isplatilo, pa su na koncu potpuno preokrenuli rezultat na 3:1 (0:1). U narednom kolu *Đurđin* će ugostiti ekipu *Jadrana* iz Feketića.

Pobjeda Preporoda

NOVI ŽEDNIK – Iako izražena premalim rezultatom, pobjeda *Preporoda* na domaćem travnjaku protiv tvrde ekipe *Njegoša* iz Lovćenca rezultatom 1:0 (0:0) ostavila je domaćine u gornjoj polovici ljestvice. U narednom kolu Novožedničani će nove bodove potražiti na gostovanju kod fenjeraša *Panonije* IM Topola.

Općinska liga Bačka Palanka

Pobjeda na gostovanju

BAČKA PALANKA – Na gostovanju u Bačkoj Palanci *Sloga* je odigrala odličnu utakmicu i u Plavnu se vratila sa sva tri boda, osvojena pobjedom 1:2 (0:1) protiv domaćina, ekipe *Borca* 1945. U narednom kolu Plavanjci će dočekati ekipu *Borca* iz Vizića.

MFL Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 1. razred

Poraz Monoštoraca

KLJAJIČEVO – Na otvorenju sezone *Dunav* je gostovao kod jednog od favorita ovoga prvenstva, ekipe *Korduna*. Domaćini su

bili nemilosrdni i do vrha napunili mrežu Monoštoraca, rezultat je na kraju glasio 6:0 (3:0). U narednom kolu Monoštorci će na Doli ugostiti OFK *Šikare* iz Sombora.

MFL Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 2. Razred

Sonćani igrali, gosti pogađali

SONTA – Na startu sezone *Dinamo* je na svojem travnjaku zabilježio poraz od 0:2 (0:2) od ekipe *Borca* iz Bačkog Gračaca. Iskusi gosti prepustili su Sonćanima terensku inicijativu, umješno otklanjajući opasnost od svojih vrata, a u rijetkim napadima bili su vrlo konkretni. Oba zgoditka postigli su prije odmora, u 20. i 42. minuti, što su u prvom poluvremenu praktički i bila jedina dva udarca na vrata domaćina. Poslije odmora Sonćani su pojačali pritisak, stvorili i nekoliko prigoda, ali lopta jednostavno nije htjela u mrežu *Borca*. Još jednu stopostotnu prigodu imali su i gosti, međutim, lopta je pogodila vratnicu i odbila se u polje. U narednom kolu Sonćani će gostovati u Odžacima, kod novajlije *Lidera*.

Pobjeda na startu

BEREG – Na startu sezone ekipa *Dinamo* 1923 u Beregu je ugostila i rezultatom 1:0 (1:0) porazila novajliju u natjecanju, *Lider* iz Odžaka. Berešci će u 2. kolu na gostovanje u Lemeš, kod drugog novajlije, ekipe *Jedinstvo Lemeš*.

Ivan Andrašić

POGLED S TRIBINA Skupina D

Young Boysi su, unatoč rezultatu iz prvog susreta u Bernu (1:1), na koncu ispali prejak za *Dinamo* i pobjedom (2:1) u Zagrebu izborili mjesto u skupinama Lige prvaka. *Modrima* ostaje žal za propuštenom prilikom igranja na najvećoj europskoj sceni, ali i izdašnoj financijskoj naknadi, no život ide dalje. Točnije, europski život *Dinama* se nastavlja u skupinama Lige Europe. U skupini D, gdje ga je smjestio ždrijeb održan prošlog petka.

Nakon što su izvučene ceduljice s imenima *Fenerbahcea* (Turska), *Anderlechta* (Belgija) i *Spartaka Trnava* (Slovačka), protiv kojih će se *Dinamo* boriti za jedno od prva dva mjesta koje vode u europsko proljeće, trener **Nenad Bjelica** je imao prvi komentar: »Zadovoljan sam, moglo je biti bolje, moglo je biti i gore. Rekao bih da je ovo prolazna skupina...«

I zbilja, ždrijeb je prije svega mogao biti mnogo gori, jer u preostalih 11 skupina ima mnogo jačih i kvalitetnijih momčadi (*Arsenal*, *Sparting*, *Milan*, *Olympiacos*, *Lazio*, *Marseille*...), ali i bolji (*AEK Larnaca*, *Karabah*, *Vorskla*, *Dudelange*, *Apollon*, *Jablonec*, *Vidi Mol*...)

No, nije se jednom pokazalo kako je jedno papir a drugo igra na terenu te da favoriti ne moraju imati zajamčene pobjede i prolaze u nastavak natjecanja.

Hoće li tako biti nakon posljednjeg susreta u skupini D, koji će 13. prosinca *Dinamo* na Maksimiru odigrati protiv *Anderlechta*, ostaje nam vidjeti. Objektivno gledano, *modri* imaju solidnu skupinu u kojoj mogu pobijediti, ali i izgubiti u svakom susretu. Za prolaz će se ipak trebati izboriti barem 3 pobjede, ili koji bod više.

Već prvi susret, derbi protiv *Fenerbahcea* 20. rujna u Zagrebu, mogao bi dati jasniju sliku stvarnih potencijala ove generacije. Iskustvo iz kvalifikacija Lige prvaka, osobito nesretan poraz u odlučujućem susretu (dva primljena gola u par minuta), zasigurno je dobra škola i pouka za buduće euro duele.

Vjerujemo kako će baš ova 2018./19. sezona Lige Europe biti berićetna za hrvatski nogomet i donijeti *Dinamu* toliko (gotovo pola vijeka) iščekivano europsko proljeće.

Ipak je to momčad iz koje je čak 14 nekadašnjih nogometaša zaigralo na proteklom SP-u. Momčad za koju je igrao netom proglašeni najbolji igrač Europe **Luka Modrić**.

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Etnokamp 2018. u Subotici

Iz Ivković šora

Kod Gospe

piše: Branko Ivković

Faljni, čeljadi. Jeto mene opet da vam ispričavam, što kazo moj Joso, »nije da sam moro al me peče ladna gar«, tako i mene da pro- stite svrbi tamo di ne dovatim počesat pa se moram i isfalit i izjadat. Mi ode u Ivković šoru smo malkoc nuz kraj svita, poslidnji čujemo šta se trevlja i di se mož štogod zavridit, a doduše ima i di smo prvi. To vam je kad se dile porezi, računi i kojikake izgustirane i neizgustirane reštancije, odvodnjavanja, legalizavanja i tako to. Jeto ja na Bunarić nisam ni dospio. Kad sam uspio proštit obavist na kako moj pajdo Ivan veli »sokočalu« ono već utan ide večernja, a u ime Božije, šta kast, osto kod kuće na sala- šu. Ta dok se ne sredim, operem, pa onda triba naduvat gume na bicigli, lampu nač, pumpu ponet... A nek idu mladi, velim ja snaš Jeli, dosta sam se ja vrzo po bilom svitu. A išo sam kod Gospe još ko dite, sićam se vrlo dobro: moj dida upregne Pajšu i Bandina u čeze pa ajd zorom ranom čak iz Tavankuta Gornjeg, od karaule na Bunarić kod Gospe; umit se, oprat noge, a borme i donet bunaričke vode i na salaš da se ima priko cile god- ine. Nisu to išli tako samo moji, ajak! Čitava kolona špeditera krene lipo ranom zorom, dobrim prija svanuća pa mi dica kukučkujemo i virimo iz šaraga a ono čitav prošijun kola, špeditera, samo se venjeri svitle u noći kugod kaki veseli svici. Nije ondak bilo limuzina kugod sad, sve jedna u druga, ne mož čovik ni proć od nji a kamol ić biciglom pa još po mraku. Sićam se ja jednog proštenja na Bunariću kad baš i nisam slavno prošo. Bilo to oma prvi vironauk posli proštenja pa nas velečasni pito ko je bio? Bili skoro svi, a on zaređo pa pita ko je šta zapamtio i šta mu najmilije. Tako doš red i na me. Veli on: »Šta si ti zapamtio, lipo Braniša?«, a ja ni pet ni šest pa odgasio: »Zapamtio sam, velečasni, da je dida kupijo ve- liku lubenicu na proštenju, bila zdravo slatka pa smo je svu pojli tamo na travi pored proštenja, a dobio sam i pivca što je sviro al se produvo pa neće, a majka mi kupla i šećera«. Velečasni me prvo gleda ko da ne viruje svojim ušima pa onda onako polak u šali a borme polak i uozbilj počupo odozgor za »patka«, tako se kadgod šišala dica, i veli da me triba bit sramota jel sam samo mislio na trbu i kojikaku slast a nisam se sitio ni pomolit Gospi. I stvarno me bilo sramota, em me društvo ismijalo, em mi bilo žao što nisam ispričavido da sam bio i u kapelici i da sam se umio svetom vodom. I danas se, čeljadi, uvik sitim i prid liganje izmolim bar Zdravo Marijo, a i sad znam bit bisan na se. Ta di mi baš lubenica pala na pamet? Neg, niki dan gledam niku strku, ele opet se skupljaju potpisi za selektore, al sad moraš ić na noge, pa važeća legetemacija pa sto čuda triba. Sve se priokrenilo, čeljadi moja. Za di šta triba stisnit puce i gotovo, a za ono što je nama manjinama važno mora se čovik namučit i potucat po šalterima. Al ajd, priguraćemo mi i to, samo ako smo mi RVATI ZAJED- NO. Ajd, zbogom.

Bać Ivin štodir

Jesen pri roka a **svatova** **nema**

piše: Ivan Andrašić

I stom se zakoračilo u misec u kojemu se iz lita pride u jesen, a već nekoliko jutara opazijo da bilo i magli, jedna oma nikako potli kirbaja, al naka gusta, ko što zna bit potli sisveta. No malo vinograda što u selu ostalo, već obrano, mada po kalendaru još ni red. Sosa već davno prošla, paprika će brzo, kukuruzi se već naveliko беру, a i *Grožđebal* će, kako bać Iva čuje, nedilju dana pri reda. O davnina bijo u prvu jesencku nedilju, ve godine će u poslidnju litnju. Pri reda, za litnji vrućina, bili i jedni–dvoji svatovi. Ništa baš i ne čuje da se navišćivu za jesen, a baš se zaželjijo it u kakegod, al nake starovircke, u kakima se i pripravljanje i sprimanje otegnu na nedilju dana. Vaki kaki se pravu danas nisu mu baš po volje. »Otideš, sidneš, najideš se i napiješ, malo cigraš, ne moraš ni znat svašta, danas se i nako cigra samo kombaj–kolo, darivaš mladu, bešteluješ se, potli po noći još malo prizalogajiš, otriješ usta i doma. Za par godina ako ti niko pita kako ti bilo u svatova, ne možeš se ni sitit u kaki. Jedno veće bijo u svatova, drugo u bircuzu, baš se tako potrefilo da vinčanje zakažu za kirbaj. Sve ti izgledalo isto, svirka i vamo i tamo glasna, da se ne mož ni divanit. Jedino što iz bircuza mož doma ka oćeš, a iz svatova ka se krenu lemuziune.«, veli niko jutro njegove ščim skinijo kafu sa špojera i metnijo prid nji. Ni sam ne zna zašto, al još otkako se uzeli, špojer potpaljivo i prvu kafu izajutra uvik kuvo on. Voljili je popit u aljina za spavat, pa bi se nuž nju i slatko izdivanili. To bilo samo njevi po sata. A za mlađi godina, puno put bi se kafa znala i oladit. »Ta neka samo cantrat, eto smo bili prvać, ka se ženijo kum Tunin unuk. I pravo da ti kažem, ne bi skoro mogla podnet još jedne, još mi dutnji u ušima. A i kaki su mi to svatovi, ka nisu bile i naše cure?«, veli njegova i dlanom otrije oko. Bać Ive se oma stvorila nikaka guka u grlu, nako ko da tijo progunit gomboc. »A vada sad i ti mladi drugače sapu. Prija se to više poštivali rodovi, dade i matere nas učili da kažemo ujo, ujna, čiko, strina, teto, tetak, ščim prodivanimo. I brzo bi morali zabardat ko je ko u cile rodbine. A danas? Sokakom nuzate projde dite jal cura o pobratića jal posestrice, pa ti se ni ne javi. A ni dite krivo, vad ni toliko lupavo da ne zna ko si. Jedino mu, možda, to niko ni reko ščim prodivanijo. Jal mu nisu rekli da je red starijemu se prvi javit. Doduše, možda nisu ni stigli. Dicama rano pokupuju koikaki telefona i drugi sokočala, pa dok ji ne nauču kako se š njima triba vladat, pa dok ne izgledu sve svagdanje na televizije, projde vrime za koikake divane. Mislu, dica će, ka malo otfrknu, jal ka se zamomču jal zadivojču, naučit i sama ko je ko. Zoto nam se vi godina i dešavalo da se u selu dica o pobratića i posestrica zagledu jedno u drugo, a ka jim se očevi i matere malo trgnu i stanu ji kaštigovat, kasno. Trbu već raste.«, prominji on divan, al ga vaj put stane vatat niki bis. Njegova ga samo pogladila po ruke, digla se i stala namišćat krevet.

NARODNE POSLOVICE

- Bit će braćo gaće, al' ne znamo kad će.
- Da je do sove, ne bi nigda dana.
- Kako tko drobi, onako će i kušat.
- Kad mator pas laje, treba gledat što je.

VICEVI, ŠALE...

- Mjesec dana sam na dijete, hvali se žena mužu. Muž začuđeno upita:
– Iiii?!
- Rezultati su neviđeni, niti ih vidim ja, niti itko drugi.

Gledala mi vračara u dlan i kaže:

- »Do 35. godine nećeš imati novaca i puno ćeš se mučiti!«
- A poslije?
- »a... poslije ćeš se naviknuti.«

Kako se zove muškarac koji razumije ženu? – Psihijatar

Ivica dobio novi posao kao električar u bolnici i nakon par dana pošalju ga na intenzivnu njegu zbog kvara. Pregledava on instalacije, češka se po glavi i napokon shvati što je u pitanju, pa otvori vrata od šok sobe gdje su pacijenti priključeni na aparate za umjetno disanje:

– Ajmo sad, svi duboko udahnite, moram promijeniti osigurače!

Jednu noć suprug nije došao doma i supruga ga pita:

– Gdje si ti spavao?

On odgovori:

– Kod prijatelja.

Supruga uzela mobitel i redom poziva prijatelje.

– Imaš divne prijatelje – kaže suprugu – od njih deset, osmorica su potvrdila da si spavao kod njih, a dvojica su rekla da si još uvijek tamo.

DJEČJI BISERI

- Što je to fakultet? – To je kad učiš i nikad ne naučiš.
- Bogatstvo je kad kupuješ, kupuješ, kupuješ pa ti opet na kraju bude dosadno.

FOTO KUTAK

Na kraju švigar puca

**PETAK
7.9.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:11 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:11 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:15 Zaronite s nama:
Strmac - Dugi otok
10:25 Veterinar Engel
11:15 Dijagnoza: Otok, dokumentarni film
12:00 Dnevnik 1
12:27 Spone ljubavi
13:16 Dr. Oz
14:03 U boji, dok. film
14:55 Zaronite s nama:
Strmac - Dugi otok
15:05 Umorstva u Midsomeru
17:00 Vijesti u 17
17:18 Informativka:
17:25 Bonton:
17:30 turizam.hrt
18:03 Zaronite s nama: Zala luka - Otok Hvar
18:11 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:46 Tema dana
20:05 Ja u ljubav vjerujem, britansko-američki film
22:09 Dnevnik 3
22:43 Ledeni, američki film
00:25 Zakon i red: UK
01:11 Umorstva u Midsomeru
02:44 Skica za portret
03:09 Dijagnoza: Otok, dokumentarni film
03:33 Pogled u prošlost: Ugarski kraljevi na hrvatskom prijestolju
04:39 turizam.hrt
05:09 Veterinar Engel
05:54 Spone ljubavi

05:22 Kompozicija 3
05:52 Regionalni dnevnik
06:34 Džepni djedica
07:00 Juhuhu
09:13 Pripovjedač bajki, crtana serija
09:39 Cvjetkov rasadnik, dokumentarna serija
10:01 Vremeplov, serija
10:27 Školski sat: Glazba oko nas
11:02 Mjesto koje zovem dom
11:54 Zauvijek Alice, američko-francuski film
13:36 Nestala, 16 godina -

američki film
15:05 Sicilija s Aldom i Enzom
15:31 Maher za putovanje
16:00 Regionalni dnevnik
16:44 Mamutica
17:26 U istom loncu
18:13 Odmori se, zaslužio si
19:06 Nove pustolovine
Lucky Luke, crtana serija
19:31 POPROCK.HR
20:05 53. festival kajkavskih popevki - Popevke zanavek, Krapina 2018., prijenos
21:48 Endeavour, mladi Morse
23:20 Mračni zločini, serija
00:13 Telenovela, serija
00:54 Bitange i princeze
01:29 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
8.9.2018.**

07:00 Klasika mundi:
Europski koncert Berlinske filharmonije u Rorosu
07:55 Žena velikog čovjeka, američki film - Ciklus klasičnog vesterna
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Kućni ljubimci
10:30 Udbina: Dan hrvatskih mučenika - misa, prijenos
12:00 Dnevnik 1
12:25 Čuvari neba: Priča o uzletištu Tangmere, dokumentarna serija
13:15 Sigurno u prometu
13:45 Inside Offside 2016: Više od puta, dokumentarna serija
14:10 Prizma, multinacionalni magazin
15:00 Ponuda dana: Ljubav, američki film
16:25 Bonton:
16:30 Financijalac
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik
17:42 Lijepom našom: Selnica
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Pompeji, američki film
21:50 Neprijatelj pred vratima, američki film
23:30 Dnevnik 3
00:05 Ženskar, američki film
01:40 Žena velikog čovjeka, američki film - Ciklus klasičnog vesterna
03:10 Anđeli i ukrasi, američki film
04:35 Skica za portret

05:00 Financijalac
05:10 Manjinski mozaik
05:25 Prizma, multinacionalni magazin

05:52 Regionalni dnevnik
06:34 Džepni djedica
07:00 Juhuhu
08:55 Pripovjedač bajki
09:21 Cvjetkov rasadnik, dokumentarna serija
09:42 Priče iz prašume
09:54 Priče iz prašume
10:58 Tajne Borgo Laricija
11:52 Vrtlari: Mali vrtni uzići
12:23 Veliki snovi, a malo prostora
13:27 Lidijina kuhinja
13:54 Kriške sira
14:24 Endeavour, mladi Morse
16:00 Regionalni dnevnik
16:28 Smogovci, serija
16:59 Istina ili mit: Kontracepcijska pilula deblja
17:05 Povijest tenkova, dokumentarni film
17:59 Sportski trenuci: SP u nogometu Hrvatska - Francuska
19:07 Vatra, snimka koncerta
20:05 53. festival kajkavskih popevki - Nove popevke, Krapina 2018., prijenos
21:47 Pustolovke, serija
22:39 Igre moći
00:03 Bitange i princeze
01:14 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
9.9.2018.**

06:16 Lijepom našom: Selnica
07:48 Gusar, američki film - Zlatno doba Hollywooda
09:48 Biblija
10:00 Vinkovci: Ekumensko bogoslužje, prijenos
11:05 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Rijeka: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:05 Mir i dobro
15:38 Divlji vrt, dokumentarni film
16:31 Sigurno u prometu - rekonstrukcija
16:36 Bonton
17:20 Financijalac

19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Hrvatski velikani
21:05 Krasna zemlja, Istro mila - dokumentarni film
22:00 Priča o Bogu s Morganom Freemanom
22:55 Dnevnik 3
23:32 Gusar, američki film - Zlatno doba Hollywooda
01:28 Nedjeljom u dva
02:23 Stimulans, američki film
03:53 Reprizni program
05:26 Mir i dobro
05:56 Rijeka: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:32 Džepni djedica
07:00 Juhuhu
09:00 Pripovjedač bajki, crtana serija
09:30 Cvjetkov rasadnik, dokumentarna serija za djecu
09:45 Luka i prijatelji
10:15 Maigret, mini-serija
11:50 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
12:50 Kriške sira
13:15 Pariz kad cvrči, američki film
15:04 Viktorija
15:52 Duh babe Ilonke, igrani film za djecu
17:30 Magazin nogometne LP
17:55 Rukomet, kvalifikacije za LP
19:35 Glazbeni spotovi
20:05 Jane Eyre, serija
21:00 Nedokazana krivnja, američki film
23:10 Bitange i princeze
23:40 Bitange i princeze
00:10 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
10.9.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Veterinar Engel
11:10 Treća dob
11:35 Sigurno u prometu

12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi, telenovela
13:10 Dr. Oz
14:00 Plodovi zemlje
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Grantchester
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Mjesto koje zovem dom
21:00 Novine, serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
00:05 Grantchester
00:55 Veterinar Engel
01:40 Reprizni program
04:24 Dr. Oz
05:09 Kod nas doma
05:54 Spone ljubavi, telenovela

05:20 Treći format
06:00 Riječ i život
06:32 Hlapičeve nove zgode
07:00 Juhuhu
09:00 Pripovjedač bajki, crtana serija
09:30 Cvjetkov rasadnik, dokumentarna serija
10:00 Vremeplov, serija
10:30 Školski sat: Kako nastaju Superjunakinje?
11:05 Indeks
11:35 Jane Eyre, serija
12:25 Sicilija s Aldom i Enzom
12:50 Svijet vrtlara
13:25 Posljednji lijepi dan, njemački film
15:00 Italijo, ljubavi moja
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Mamutica
17:35 Auto Market
18:20 TV Bingo
19:00 Nove pustolovine
Lucky Luke, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Najekstremnija mjesta na svijetu: Plovni putovi, dokumentarna serija
21:00 Istina, američko-australski film
23:05 Domovina
00:00 Posljednji lijepi dan, njemački film
01:30 Bijes - Vjetar nade
02:57 Noćni glazbeni program

**UTORAK
11.9.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Veterinar Engel
11:10 Glas domovine
11:35 Informativka
12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi
13:10 Dr. Oz
14:00 Znanstveni krugovi
14:25 Zdrav život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Grantchester
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Mjesto koje zovem dom
21:00 Novine, serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Brooklyn 99
23:50 Grantchester
00:40 Veterinar Engel
01:25 Reprizni program
03:34 Dr. Oz
04:19 Koktel-bar
05:09 Kod nas doma
05:54 Spone ljubavi

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:32 Hlapićeve nove zgode
07:00 Juhuhu
09:00 Pripovjedač bajki
09:30 Cvjetkov rasadnik, dokumentarna serija
10:00 Vremeplov, serija

10:30 Školski sat: Rudnici i solane
11:35 Mjesto koje zovem dom
12:25 Sicilija s Aldom i Enzom
12:50 Svijet vrtlara
13:25 Ljubav i ples, film
15:03 Italijo, ljubavi moja
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Mamutica
17:35 Seoska gozba
18:25 Odmori se, zaslužio si
19:00 Nove pustolovine
Lucky Luke, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Najekstremnija mjesta na svijetu: Željeznice, dokumentarna serija
21:00 Ona je tako zabavna, američko-njemački film
22:35 Domovina
23:30 Ljubav i ples, film
01:05 Bijes - Vjetar nade
02:23 Bitange i princeze
02:58 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 12.9.2018.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Veterinar Engel
11:10 Eko zona
11:35 Bonton
12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi
13:10 Dr. Oz
14:00 Potrošački kod
14:25 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Grantchester

17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Mjesto koje zovem dom
21:00 Novine, serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Brooklyn 99
23:50 Grantchester
00:40 Veterinar Engel
01:25 Reprizni program
03:34 Dr. Oz
05:09 Kod nas doma
05:54 Spone ljubavi

05:20 Pravac na treću
05:50 Regionalni dnevnik
06:32 Hlapićeve nove zgode
07:00 Juhuhu
09:00 Pripovjedač bajki
09:30 Cvjetkov rasadnik, dokumentarna serija
10:00 Vremeplov, serija
10:30 Školski sat: Međuvršnjačko nasilje
11:05 Luka i prijatelji
11:35 Mjesto koje zovem dom
12:30 Sicilija s Aldom i Enzom
12:55 Svijet vrtlara
13:30 U hakerskoj mreži, njemački film
15:03 Italijo, ljubavi moja
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Mamutica
17:35 Seoska gozba
18:25 Odmori se, zaslužio si
19:00 Nove pustolovine
Lucky Luke, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Najekstremnija mjesta na svijetu: Zračne luke,

dokumentarna serija
21:00 Namještajlika, američki film
22:25 Domovina
23:20 U hakerskoj mreži, njemački film
00:50 Bijes - Vjetar nade
02:15 Bitange i princeze
02:50 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 13.9.2018.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Veterinar Engel
11:10 Emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi, telenovela
13:10 Dr. Oz
14:00 Dhruv Baker: Iz Hrvatske s ljubavlju, dokumentarna serija
14:30 Prometej
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Grantchester
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Mjesto koje zovem dom
21:00 Novine, serija
22:00 Otvoreno

22:50 Dnevnik 3
23:25 Brooklyn 99
23:50 Grantchester
00:40 Veterinar Engel
01:25 Reprizni program
03:34 Dr. Oz
04:19 Žene, povjerljivo!
05:09 Kod nas doma
05:54 Spone ljubavi

05:20 A forum
05:50 Regionalni dnevnik
06:32 Pipi duga čarapa
07:00 Juhuhu
09:00 Pripovjedač bajki
09:30 Cvjetkov rasadnik, dokumentarna serija
10:00 Vremeplov, serija
10:30 Školski sat: Zadruga i kuća
11:05 Pozitivno
11:35 Mjesto koje zovem dom
12:30 Sicilija s Aldom i Enzom
12:55 Svijet vrtlara
13:30 Otet snovi, film
15:03 Italijo, ljubavi moja
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Mamutica
17:35 Seoska gozba
18:25 Odmori se, zaslužio si
19:00 Nove pustolovine
Lucky Luke, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Najekstremnija mjesta na svijetu: Tuneli, dokumentarna serija
21:00 Žena kojoj sam čitao, američko-njemački film
23:05 Domovina
00:00 Otet snovi, film
01:30 Bijes - Vjetar nade,
02:55 Bitange i princeze
03:30 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetionik* nedjeljom od 16.30 sati.

Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

Pečuh na dar, a može i na dan

Kada bih mogla samo putovati. Istraživati, upoznavati i disati nova mjesta.

Poteškoća oko putovanja nije samo novac; mnogo više je do slobodnih dana. Ne postoji poslodavac koji mi može dati dovoljno slobodnih dana za sve ekskurzije, planine, mora, biciklističke avanture, ronilačke i alpinističke pohode. I super je što je tako jer to znači da puno putujem ali prošlo je tek malo više od pola godine, a ja ostajem bez dana za godišnji. Naravno da su mi se svi alarmi upalili i da pokušavam smisliti rješenje. Nije mi puno vremena trebalo za to. Fokus stavljam na vikend putovanja i istraživanje okolnih zemalja.

Parametri

Činjenica da na raspolaganju imam dane od petka popodne, do ponedjeljka u zoru, znači da na put ne bi trebalo potrošiti baš mnogo sati. Također, valjalo bi malo prethodno istražiti mjesto i markirati interesantna mjesta za obilazak kako ne bismo gubili dragocjeno vrijeme. Naravno, nikako ne pretjerivati kako se putovanje ne bi pretvorilo u trku i napravilo tenziju i jurnjavu. Prije svega, putujemo radi uživanja, istraživanja, upoznavanja lokalaca i da budemo spontani koliko god je to moguće.

I baš kad sam rasvijetlila sve ove parametre, na pamet mi je došao Pečuh. Baš tako, poznat, a neistražen. Kada je Mađarska u pitanju, ovaj grad je u nepravednoj sjeni Budimpešte. Jest Budimpešta lijepa, prelijepa i velika, pa imate dojam da će uvijek ostati neistražena ali je Pečuh odličan rival i zato malo ostavljam Budim i Peštu po strani i krećem u istraživanje ovoga grada.

Važno za znati

Priznajem, jednom sam bila u Pečuhu ali na par sati, pa neću pisati o tome što sam tada vidjela, nego o onome što nikako ne smijete propustiti u ovom divnom gradu. Za početak, obujte udobne tenisice jer se Pečuh najbolje spoznaje nogama. Do njega nije potrebno više od dva, dva i pol sata vožnje, mjesta za parking ima, a i raspoloživog smještajnog kapaciteta. Ovaj

mađarski grad se nalazi u baranjskoj županiji, u podnožju planine Meček, koja je također puna izletišta i bilo bi idealno da za Pečuh opredijelite cijeli vikend kako biste bar jedan dan proveli na planini.

Pečuh je grad u kojem je živjelo, pa i danas živi mnogo različitih nacionalnosti i vjeroispovijesti i to je ostavilo veliki trag na ovaj grad: vjerski objekti, muzeji i druge ustanove kulture posvuda se nalaze u cijelom gradu. Najprepoznatija građevina je svakako **Kasim-Pašina** džamija, ali ujedno i rimokatolička crkva jer je kroz povijest bila i jedno i drugo. Zavest će vas i ta njena prepletenost ali i izgled. Možda da od nje počnete. Kad smo kod džamija, poznata je i džamija **Hasan-paše Jakovalija**. Od svih duhovnih spomenika, svakako je najprimamljivija katedrala svetog Petra i Pavla. Sagrađena u XI. stoljeću na mjestu rimskih katakombi danas se u njoj čuva drugo najveće zvono u Mađarskoj, treće u Europi. Godine 1991. Papa **Ivan Pavao II.** darivao je katedralu titulom bazilike. U njevoj neposrednoj blizini se nalazi i *Cella Septichora*, ranokršćanska nekropola i ranokršćanski mauzolej koji je sastavni dio bazilike. *Cella Septichora* sastoji se od sedam podzemnih prostorija s izvanredno sačuvanim slikama iz ranog kršćanstva, a najzavodljiviji je njen stakleni krov.

Broj muzeja koje broji ovaj simpatični grad je velik, a vi obavezno odaberite bar pet. Nisam netko tko bez reda i smisla obilazi sve, ali ih je u Pečuhu dosta interesantnih i neobičnih: muzej željeznice, lutkarski muzej, muzej medvjedića... Prije svih je možda trebalo spomeniti muzej *Zsolnay*, kao i istoimeni kulturni kvart keramike i mauzolej. Zapravo, svijetu *zsolnay* keramike trebate posvetiti mnogo više pažnje. Negdje sam pročitala da preko 1.000 objekata po svijetu ima njihovu pirogranit keramiku. Istražite što više, bit ćete samo bogatiji.

Grad kulture, velike povijesti i lijepe arhitekture i još divnijih ljudi. Kažu da ćete se iz Pečuha vratiti kao bolji ljudi. Grad vječnih ljubavi, jedan od najstarijih sveučilišnih gradova u Mađarskoj, s Kraljevom ulicom, akustičnim dvoranama, brojnim spomenicima, velikanima i malim ljudima velikog srca čeka da ga osvojite jer vjerujem da je i ovaj tekst bio dovoljan da on osvoji vas.

Gorana Koporan

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

JKP "Суботичке пијаци"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

Spremni za put...

Najbrže i najjednostavnije
do polise putnog osiguranja

FILIJALA SUBOTICA - Karađorđev put 38, tel. 024 555 867

 **MILENIJUM®
OSIGURANJE**

www.webshop.milenijum-osiguranje.rs

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA
I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

X. Smotra Hrvatskih Tamburaskih Sastava Ljutovo 2018

Ljutovo, Dom Kulture, 09.09.2018. u 20 sati

U programu sudjeluju:

TO "Fermata" - Mohač - Mađarska

TA "San" - Subotica

TA "Ruže" Subotica

ŽTS "Liberta" - Kaptol - Hrvatska

HKUD "Ljutovo" - Ljutovo

VESELIMO SE VAŠEM DOLASKU - ULAZ JE BESPLATAN

